

29 mars—3 april

Debatter m. m.

Fredagen den 29 mars

Sid.

Anslag under nionde huvudtiteln (forts.):

Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen	4
Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen	6
Verksamheten å Weibullsholm	7
Föreningen för växtförädling av fruktträd	19
Statens jordbruksnämnd	23
Jordbrukarungdomens förbund	24
Uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m.	26
Bidrag till jordbrukets rationalisering	27
Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering	31
Upptagande av statistik rörande sötvattensfisket	33
Organisationen av skogsstyrelsens virkesmätningsavdelning	36
Lantmäteristaten	39
Ersättning till statens allmänna fastighetsfond	40
Gottgörelse till trädgårdsnäringen för erlagd bensinskatt	40

Onsdagen den 3 april

Höjning av de allmänna barnbidragen	49
Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar	67
Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten	76
Nybyggnad för Musikaliska akademien	81
Anslag till Göteborgs musikkonservatorium	83
Vissa anslag under åttonde huvudtiteln:	
Anordnande av skolmåltider	91
Fria läroböcker i folkskolorna	104
Understöd till folkhögskolor	106
Läroanstalter för blinda	108
Skolor för döva	110
Högre tekniska läroverk	111
Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare	113
Statsbidrag till sjukkassor m. m.	115

Samtliga avgjorda ärenden

	Sid.
Fredagen den 29 mars	
Jordbruksutskottets utlåtande nr 1, ang. utgifterna under nionde huvudtiteln (jordbruksdepartementet), punkterna 54—212	4
Onsdagen den 3 april	
Sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 2, ang. ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag	49
Jordbruksutskottets utlåtande nr 5, ang. anslag till kapitalinvesteringar: Jordbruksärenden	67
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 10, ang. indragning till statskassan av ordensavgifterna m. m.	75
— nr 11, ang. åtgärder mot husbockens härjningar	75
— nr 12, ang. åtgärder till förhindrande av skadegörelse av mink	75
— nr 13, ang. innehavet av Generalstabens litografiska anstalt	75
Statsutskottets utlåtande nr 51, ang. anslag under statens allmänna fastighetsfond m. m.: handelsdepartementet	76
— nr 52, ang. ersättning i vissa fall i anledning av yrkesskada	81
— nr 53, ang. pensionsförmåner för vissa överlantmätare	81
— nr 54, ang. beredskapsstat för försvarsväsendet	81
— nr 55, ang. anslag till Musikaliska akademien m. m.	81
— nr 56, ang. anslag till folkskoleväsendet, yrkesundervisningen och gymnastiska centralinstitutet m. m.	91
— nr 57, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag: ecklesiastikdepartementet	115
— nr 58, om skyndsam översyn av föreskrifterna ang. pensionering av viss arbetspersonal	115
Sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, ang. anslag till Bidrag till sjukkassor m. m.	115
Tredje lagutskottets utlåtande nr 13, ang. nordiska medborgares jämställande med svenska med avseende å rätten till fiske	121
— nr 14, om rätten att överklaga ägodelningsrätts beslut ang. avstyckning för bostadsbebyggelse på landsbygden	121
— nr 15, om ändring i förordningen ang. skogsvårdsstyrelser m. m.	121

Fredagen den 29 mars

Kammaren sammanträdde kl. 13.00.

Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Utdrag av protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 28 mars 1957.

Till justitiedepartementet hade denna dag från länsstyrelsen i Kalmar län inkommit fullmakt för Arvid Hellebladh, Västertryserum, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens första kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

K. G. Grönhagen

Det antecknades, att herr Hellebladh blivit utsedd att inträda såsom ledamot av kammaren i stället för herr Apelqvist, som avlidit.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialde-

partementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag för försvarsändamål; samt

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1957/58 till arkiv, bibliotek och museer, kyrkliga ändamål, samt akademier m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 134, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.; och

nr 135, angående fortsatta särskilda stödåtgärder för hästavlen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående dispositionen av vissa prisutjämningsavgiftsmedel.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om medgivande att av riksbankens medel taga i anspråk ett belopp för anskaffande av en s. k. helrotationsmaskin för sedeltryckeriet m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 445, av herr *Bergman* m. fl.;

nr 446, av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl.;

Anslag till åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen

nr 447, av herr *Mogård*;
nr 448, av herr *Jansson, Erik*;
nr 449, av herr *Andersson, Alvar*, m. fl.;
nr 450, av fröken *Ranmark* m. fl.;
nr 451, av herr *Mannerskantz* m. fl.;
nr 452, av herr *Aman* m. fl.;
nr 453, av herr *Olsson, Erik*;
nr 454, av herr *Edström* m. fl.; och
nr 455, av herr *Andersson, Axel*, m. fl.

Vid föredragning av den av herr *Hagberg* m. fl. väckta motionen nr 456, hänvisades densamma, såvitt angick de delar av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., som hänvisats till bevillningsutskottet, till detta utskott samt i övrigt till statsutskottet.

Fortsattes föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 54—68

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 69**Anslag till åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Förekommade och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 800 000 kronor.

Av berörda anslag hade 30 000 kronor beräknats till ersättning vid nedslaktning och 4 000 kronor till utrensning av tuberkulos inom mindre nötkreatursbesättningar.

I detta sammanhang hade utskottet handlagt följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 147 av herr *Ohlsson, Ebbe*, och herr *Nilsson, Yngve*, samt II: 186 av herr *Hæggbloom* m. fl., vari hemställt, såvitt nu var i fråga, att ifrågavarande förslagsanslag måtte för nästa budgetår uppföras med ett belopp av 650 000 kronor; samt

b) de likalydande motionerna I: 150 av herr *Sundin* och II: 189 av herr *Wahrendorff* m. fl., i vilka motioner hemställt, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte anvisa ett förslagsanslag av 908 000 kronor, varav 130 000 kronor skulle få disponeras till ersättning vid nedslaktning och 12 000 kronor till utrensning av tuberkulos inom mindre nötkreatursbesättningar i enlighet med vad som i motionerna anförts, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga författningsändringar.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 147 och II: 186 samt I: 150 och II: 189, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Förekommade och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 800 000 kronor;

2) att motionerna I: 150 och II: 189, såvitt däri yrkats författningsändringar, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att riksdagen måtte, med anledning av vad som anförts i motionerna I: 147 och II: 186, såvitt nu vore i fråga, i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville dels företaga den i det föregående närmare berörda utredningen angående vissa under nionde huvudtiteln utgående bidrag, dels förelägga riksdagen de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Eskilsson, Hæggbloom* och *Östlund* ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse,

Anslag till åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen

reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 147 och II: 186 i förevarande del ävensom med avslag å motionerna I: 150 och II: 189, såvitt nu vore i fråga, till Förekommade och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 650 000 kronor.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! När det gäller frågan om anslag till åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen kommer vi in på ett område, där verksamheten har medfört synnerligen glädjande resultat. Förr var tuberkulos hos nötkreatur ett gissel för jordbruket, numera är den på grund av de insatser, som gjorts från såväl det allmänna som från djurägarna själva, så gott som helt utrotad.

Ett par siffror ur huvudtiteln kan vara belysande i detta avseende. Enligt slaktstatistiken påvisades år 1937 tuberkulos hos cirka 30 procent av nedslaktad storboskap inom landet söder om Dalälven. År 1955 hade denna siffra sjunkit till 0,07 procent, en minskning alltså från 30 till 0,07 procent under mindre än 20 år. Anslaget för ifrågavarande ändamål har emellertid i huvudsak stått oförändrat de senaste åren. Med hänsyn till den ringa förekomsten av tuberkulos borde det enligt reservanternas uppfattning vara möjligt att företa en sänkning av anslaget.

I sin anslagsframställning har veterinärstyrelsen uttytt en väg för detta. Den största delen av det anslag, som vi nu behandlar, användes nämligen för kontrollundersökningar med tuberkulin inom besättningarna. Veterinärstyrelsen uttalar nu, att även om en väsentligt ökad intervall mellan kontrollundersökningarna hos friskförklarade besättningar ej är tillräddig, beräknar man dock att kunna genomföra kontrollundersökningar med längre tids mellanrum inom vissa områden. Om en sådan ändring genomföres generellt, kan en minskning

av det äskade anslaget ske enligt reservanternas förslag. För samma sak borde också den omständigheten tala, att det numera blir allt mera vanligt med en övergång till en kreaturslös jordbruksdrift i vårt land.

Med denna korta motivering ber jag, herr talman, få yrka bifall till reservation 7 vid punkt 69.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Det är riktigt, som herr Eskilsson säger, att det har blivit en betydligt minskad förekomst av tuberkulos under de senaste åren. Det är också detta som föranlett, att Kungl. Maj:t i år föreslagit en sänkning av anslaget från 925 000 till 800 000 kronor.

Nu föreslår motionärerna en ytterligare sänkning med 150 000 kronor av detta anslag. Utskottet har emellertid ansett att denna fråga borde ingå i den utredning, som signalerades redan vid onsdagens sammanträde och som gällde en översyn över en hel del av de anslag, som förekommer på nionde huvudtiteln. Därför har utskottet inte kunnat gå längre, utan ansett att det anslag, som Kungl. Maj:t här föreslagit, bör beslutas av årets riksdag, och att den översyn, som skall ske, bör ligga klar innan man kan gå in för sådana sänkningar som motionärerna här föreslagit.

Jag skall inskränka mig till detta, herr talman, och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande mom. 1 av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan och särskilt angående mom. 2 och 3.

Sedermera gjordes enligt de i fråga om mom. 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som

Anslag till åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen

upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

turen för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. 2 och 3 hemställt.

Punkten 70

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 71**Anslag till åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 147 och II: 186, såvitt nu vore i fråga, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkreaturen för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 375 000 kronor;

2) med anledning av vad som anförts i motionerna I: 147 och II: 186, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville dels företa den i det föregående närmare berörda utredningen, dels förelägga riksdagen de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I de likalydande motionerna I: 147, av herr *Ohlsson, Ebbe*, och herr *Nilsson, Yngve*, samt II: 186, av herr *Hæggbloom* m. fl., hade såvitt angick förevarande punkt, hemställts, att ifrågavarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med ett belopp av 300 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Eskilsson, Hæggbloom* och *Östlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 147 och II: 186, såvitt nu vore i fråga, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Åtgärder mot smittsam kastning hos nötkrea-

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Även när det gäller den smittsamma kastningen har vi fått bevittna samma glädjande utveckling som när det gällde tuberkulos hos nötkreaturen. Jag vill bara peka på att det i huvudtiteln upplyses, att man under första halvåret 1956 påvisat smittsam kastning endast i fyra besättningar i landet.

Det är givet att man alltså måste göra vissa kontrollundersökningar på detta område, men vi har förmenat, att man skulle kunna nöja sig med en verksamhet i mindre omfattning än enligt propositionens förslag och har därför föreslagit en sänkning av anslaget.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation 8 på denna punkt.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Utskottet ansåg, att vid en eventuellt blivande översyn av de punkter, som kunde komma i fråga vid en besparingsaktion, skulle även punkt 71 om åtgärder för hämmande av smittsamma husdjursjukdomar komma med. Därför ansåg sig utskottet inte kunna biträda den motion som avgivits av herr *Eskilsson* m. fl. Vi har ansett, att vi bör stanna vid det förslag om minskning till 375 000 kronor, som Kungl. Maj:t har hemställt om.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera av de båda momenten av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Sedermera gjordes enligt de i fråga om mom. 1 framställda yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten angivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i mom. 2.

Punkterna 72—89

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 90

Vad utskottet tillstyrkt bifölls.

Punkten 91

Anslag till verksamheten å Weibullsholm

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 210 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 57 av herr *Osvald* m. fl. och II: 59 av herr *Hansson* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm skulle under budgetåret 1957/58 utgå med 420 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 57 och II: 59, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 210 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrarna *Anderberg, Nord, Hansson, Sigfrid Larsson, Yngve Nilsson, Antby, Hæggblom, Nilsson* i Lönsboda och *Nilsson* i Bäste-kille, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 57 och II: 59, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understöd-

Anslag till verksamheten å Weibullsholm
jande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 420 000 kronor.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Inte heller i år har jordbruksutskottet kunnat ena sig om anslaget till understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten på Weibullsholm.

Kungl. Maj:ts förslag innebär ett oförändrat anslag av 210 000 kronor. År efter år har det kommit framställningar om höjning av anslaget. Riksdagen beslöt hösten 1951 i anledning av motioner att begära en översyn av stödet till växtförädlingen. Men först sedan jordbruksutskottet erinrat om riksdagens skrivelse tillsattes en utredning den 16 oktober 1953. Den 11 november 1955 avgav utredningen sitt betänkande. Remissförfarandet var avslutat våren 1956. Man hade allmänt väntat att det skulle komma ett förslag från Kungl. Maj:t till årets riksdag. Redan år 1955 skrev ju utskottet, att förslag förväntades till 1956 års riksdag. Men varken 1956 eller innevarande år har Kungl. Maj:t framlagt något förslag om höjning av anslaget.

Utredningens betänkande är klart positivt för en uppräknig av anslaget till Weibullsholm. Även remissvaren var starkt positiva för utredningens förslag. Det hade också varit lämpligt att riksdagen nu hade fått tillfälle att besluta i anledning av utredningens förslag, eftersom ju ett nytt avtal mellan Sveriges utsädesförening och Allmänna svenska utsädesföreningen skall träffas innevarande år för tillämpning från och med budgetåret 1957/58.

Remissyttrandena skiljer sig från utredningens förslag främst beträffande beräkningen av anslagets storlek. Utredningen har velat sätta Weibullsholmsanslaget i viss relation till anslaget till utsädesföreningen — 35 procent — för att förhindra en fortlöpande försämring av anslaget till Weibullsholm. Vissa remissinstanser vill knyta an till en bestämd andel av de faktiska kostnaderna — 45 procent av dessa. Så gjorde även 1931

Anslag till verksamheten å Weibullsholm

års utredning, som på sin tid föreslog 50 procent.

Anslaget till Weibullsholm skulle enligt de olika beräkningsprinciperna ha blivit 420 000 kronor, respektive 450 000 kronor för budgetåret 1957/58.

Motionärerna föreslår nu att anslaget måtte utgå med 420 000 kronor, vilket även reservanterna yrkar. Utskottsmajoriteten har gått på departementschefens förslag. Departementschefen förklarar att han för dagen ej är beredd att inför riksdagen framlägga förslag i ärendet.

Weibullsholm hade ansökt om ett anslag av 450 000 kronor, vilket styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök enhälligt tillstyrkt. Höjningen av anslaget avsåg att ge kompensation för kostnadsökningar av automatisk karaktär men även att ge möjlighet till en intensifiering av den s. k. resistensförädlingen.

I växtförädlingen går grundforskning och målforskning hand i hand, och växtförädlingsarbete i den omfattning som bedrivs vid Weibullsholm kan ej ske utan parallellt därmed löpande egen grundforskning. Ej heller skulle det gå att få tjänstemän av hög vetenskaplig kvalitet knutna till Weibullsholm, om de ej hade tillfälle till grundforskning. Man varken kan eller bör emellertid söka göra en jämförelse mellan Weibullsholm och Svalöv beträffande grundforskningen. Denna sker i stor utsträckning i samarbete dessa institutioner emellan och med den i viss mån förenande länken, ärftlighetsinstitutionen i Lund. Också med lantbrukshögskolans institutioner har Weibullsholm ett fruktbärande samarbete på grundforskningens område. Det må vara nog att erinra om vad Weibullsholm genom Sven Otto Berg betytt för kvalitetsforskningen på veteområdet och att erinra om fil. dr H. Lamprechts förädlingsforskning beträffande arter och bönor, i båda fallen insatser av hög internationell klass, erkända över hela världen. Resultaten av grundforskningen vid Weibullsholm publiceras i den strikt vetenskapliga tidskriften *Agri Hortique Genetica*, som utkommer med fyra band om året. Det är klart att denna långsik-

tiga forskningsverksamhet kommer i farozonen, om riksdagens beslut inte medger någon höjning av anslaget.

Weibullsholm har i viss mån begränsade resurser för den del av sin verksamhet som är inriktad på mindre givande jordbruksområden. Ändock har Weibullsholm sedan lång tid tillbaka haft lokala försök över hela landet både med spannmål, andra jordbruksväxter och köksväxter. I Norrland finns exempelvis lokala försök utlagda hos lantmannaskolor och enskilda på tolv platser, ända upp till Malgomajskolan i norr, vid Umeå o. s. v. Detta arbete har redan burit god frukt i form av för Norrland anpassade sorter av köksväxter, men mycket återstår att göra. Därför hälsar Weibullsholm med glädje Röbäcksdalsutredningens förslag att bereda anstalten möjligheter till försök och förädling vid Norrlands lantbruksförsöksanstalt. Utan ökat anslag kan emellertid någon vidgning av verksamheten inte ske.

Genom en starkt decentraliserad lokal försöksverksamhet — sammanlagt 94 försök på 70 platser, fördelade över hela landet — kan Weibullsholm med en koncentrerad central växtförädlingsverksamhet nå resultat som passar olika områden av vårt land.

Av vissa siffror, som de statsunderstödda lokala frökontrollanstalterna nyligen publicerat, framgår att Weibullsholmssorterna representerar följande andelar av den totala provtagningen, nämligen för höstvete 73 procent, för vårvete 91 procent och för korn 68,5 procent.

Påståendet att en central förädling kan tjäna helt andra jordbruksområden, om blott försöksverksamheten är tillräckligt decentraliserad, bestyrkes också av det faktum, att visa sorter, uppdragna vid Weibullsholm, i dag nominerar vissa odlingsområden i utlandet. Man exporterar nämligen i mycket stor omfattning från Weibullsholm.

I de tidigare debatterna här i riksdagen har såsom motiv för att man inte skulle gå med på något anslag till Weibullsholm anförts, att Weibullsholm är

en del av ett vinstgivande, ekonomiskt starkt företag, medan Sveriges utsädesförening är närmast en statsinstitution, där staten är huvudman. Det är ostridigt att det föreligger en formell skillnad mellan Weibullsholmsorganisationen, där ett enskilt företag är huvudman, och Svalövsorganisationen, där ett enskilt företag har monopolrätten till exploatering av de förädlingsprodukter, som framställs av utsädesföreningen, vilken har staten till huvudman. Skillnaden är dock knappast så stor, att den kan motivera en fortlöpande urholkning av anslaget till Weibullsholm. Redan nu kan det beräknas att Weibullsholmsanslagets värde sjunkit till ungefär hälften i relation till Svalövsanslaget under tidsperioden 1949/50—1957/58. Det ordinarie anslaget till Sveriges utsädesförening har under denna tid stigit med 134 procent, under det att motsvarande siffra för Weibullsholm är 20 procent. Det framgår av den motion angående ökade medel till Weibullsholm, som avlämnats till årets riksdag, att anslaget till Sveriges utsädesförening 1949/50 uppgick till 515 000 kronor. Till Weibullsholm anslogs det året 175 000 kronor. Anslaget till Sveriges utsädesförening har ökats år för år, för att för innevarande budgetår ha stigit till 1 041 500 kronor. För nästa budgetår har föreslagits 1 202 900 kronor. Anslaget till Weibullsholm har emellertid hållit sig i stort sett oförändrat — det har från och med budgetåret 1953/54 utgått med oförändrat 210 000 kronor. Kostnaderna vid Weibullsholm har emellertid ej kunnat sänkas — lika litet som vid Svalöv. De kan ej heller nedbringas utan radikala ingrepp, såsom bortskärande av forskningsverksamhet eller hela avdelningar. Det är nämligen att märka att kostnaderna till övervägande delen, över 70 procent, består av löner. En nedskärning av verksamheten betyder att värdefullt material går till spillo. Det behövs också en fruktbärande tävlan mellan de två förädlingsanstalterna.

I land efter land skapas också ett rättsskydd för växtförädlingen genom

Anslag till verksamheten å Weibullsholm speciallagstiftning i likhet med vad som är fallet i fråga om auktorsrätt, patent etc. Det är snart endast de nordiska länderna och Schweiz, som saknar ett rättsskydd på detta område. Detta är olyckligt med hänsyn till att svenska sorter i dag är vitt spridda inom Västeuropa, men främst därför att det äventyrar den inhemska växtförädlingen. Weibullsholmsföretaget är införstått med att problemet också fortsättningsvis i vårt land löses genom statliga bidrag, men om statsmakterna skulle vara obenägna att återställa statsbidragets realvärde måste kravet på ett rättsligt skydd resas. Weibullsholm kan inte — i en sjunkande konjunktur — arbeta utan någon kompensation för de under 1950-talet inträffade kostnadsstegringarna.

Svalöv och Weibullsholm arbetar efter samma metoder och kompletterar varandra. Ur samhällets synpunkt är båda lika nyttiga och nödvändiga. Under krigsåren betydde det oerhört mycket för folkförsörjningen att vi hade dessa anstalter, som möjliggjorde att brödsädesbehovet kunde tillgodoses utan import. Vi har inte råd att avvara forskningen vid vare sig Weibullsholm eller Svalöv. Det räcker inte att bara ge Weibullsholm vårt erkännande och en honnör vid högtidliga tillfällen för det arbete som utföres där, utan det måste till ett ekonomiskt vederlag som är både riktigt avvägt och rättvist. Det blir en snedvridning, om bara den ena anstalten tillgodoses.

Jag har tidigare nämnt, att under de senaste sju åren har inte Weibullsholm fått kompensation för utgiftsstegringarna. Det medför stora risker för nedskärning av verksamheten vid Weibullsholm om ytterligare dröjsmål skall ske. Rättvisa och billighet kräver att uppräknings sker redan i år.

Jag vill med hänvisning till det anförda yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen nr 10.

I herr Anderbergs yttrande instämde herrar *Eskilsson* (h), *Nord* (fp) och *Yngve Nilsson* (h).

Anslag till verksamheten å Weibullsholm

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Jag kan helt instämma i vad herr Anderberg sade. Denna fråga har vid flera tillfällen debatterats i riksdagen. I utskott och kamrar har man varit ense om den utomordentliga betydelse som den vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt har. Men ofta har det stannat vid detta konstaterande. När man kommit till frågan om en höjning av anslagets nominella belopp av sådan omfattning, att realvärdet av detsamma skulle bli oförändrat, har man varit kallsinnig. Under några år hade man, som ju ofta är förhållandet i riksdagen, en utredning att skylla på. Man sade sig inte vilja föregripa resultatet av denna, och så fick det bli vid det gamla anslaget. Nu är en utredning färdig, men då finner departementschefen, att det kanske kan behövas en översyn av denna utredning och några ytterligare kompletteringar. Därför föreslår han samma anslag som under föregående år. I hans uttalande har utskottet instämt.

Det har sagts — herr Anderberg kom litet in på den saken också — att det här gäller anslag till privat merkantil verksamhet och att staten inte brukar ge pengar till sådan. Men den som litet närmare studerat förhållandena vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt vet ju, att denna har en avdelning — en avgränsad avdelning — med vetenskapligt skolat folk, som givetvis ägnar sig åt målforskning i syfte att få fram värdefullare sorter men också bedriver grundforskning i stor omfattning. Som herr Anderberg sade, ger den också ut en vetenskaplig tidskrift, som är känd inte bara inom landet utan också i utlandet.

Det är givetvis denna allmännyttiga verksamhet, som staten på sin tid fann väl värd att stödja i likhet med verksamheten vid Sveriges utsädesförening. På den tiden fick Weibullsholm ungefär 35 procent av det anslag, som gick till utsädesföreningen. Det täckte cirka 45 procent av firmans kostnader för dess vetenskapliga institution. Firmans kostnader för denna växtförädlingsanstalt är i dag cirka 1 miljon kronor. Nu är det före-

slaget ett anslag på 210 000 kronor. Det blir med andra ord bara 20 procent av kostnaderna mot tidigare 45 procent. Reservanterna anser att det finns mycket starka skäl för att bibehålla den tidigare fastställda relationen mellan anslaget till utsädesföreningen och Weibullsholm eller — om man hellre vill uttrycka saken så — att staten påtager sig lika stor del av Weibullsholms kostnader för dess vetenskapliga växtförädlingsinstitution som tidigare, det vill säga 45 procent. Man kommer, oberoende av vilket sätt man räknar på, till samma siffror, alltså ungefär dubbelt så mycket som nu har föreslagits under nionde huvudtiteln.

Om man är från år minskar realvärdet på anslaget till Weibullsholm, kan väl följden knappast bli mer än en, och det berörde också herr Anderberg: man måste inskränka denna verksamhet och man måste lägga ned vissa avdelningar. Då vi nu alla vet och är överens om, att det arbete som utträttats vid Weibullsholm har varit och är av mycket stor betydelse, kan vi väl också vara ense om att det skulle vara olyckligt, om utvecklingen skulle gå i den riktningen — olyckligt naturligtvis främst för svenskt jordbruk men även för hela landet. Vi får komma ihåg att Weibullsholm har lyckats få fram sorter, som inte bara odlas inom landet utan i stora delar av Europa. Sålunda används Weibullsholms vetesorter numera i mycket stor utsträckning i England.

Det kan till sist nämnas, att den utredning som jag talade om, d. v. s. växtförädlingsutredningen, föreslår ett anslag av den storlek som reservanterna förordar. Utredningens förslag har ju skickats ut på remiss, och såvitt jag vet har alla remissinstanserna varit ense om att Weibullsholm bör ha sitt statsanslag höjt. De har instämt i vad utredningen föreslagit — det är detsamma som reservanterna nu föreslår — men det finns också sådana remissinstanser, som har föreslagit ännu högre anslag.

Herr talman! Jag ber i likhet med herr Anderberg att i denna punkt, nr 91, få yrka bifall till reservation nr 10

av herr Anderberg m. fl., innebärande att riksdagen för budgetåret 1957/58 måtte till understödjandet av den vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholm anvisa ett anslag på 420 000 kronor.

Häri instämde herr *Domö* (h).

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! År efter år har det i jordbruksutskottets utlåtande beträffande anslaget till Weibullsholm framhållits, att med hänsyn till den gagnande verksamhet, som bedrivs av anstalten, är denna väl förtjänt av statsmakternas intresse och bistånd. Men under de många år, som dessa uttalanden gjorts av jordbruksutskottet, har i alla fall resultatet blivit mycket magert. 1951 års riksdag anhöll om utredning angående stödet till växtföreläringen, såsom herr Anderberg redan påpekat, och sedan den utredningen år 1953 tillsattes, har alltsedan år 1954 välmotiverade krav på höjning av beloppet avslagits under hänvisning till den pågående utredningen. I år är det också utredningen som ställes i vägen för en höjning, trots att, som de föregående talarna framhållit, utredningen nu är slutförd och endast, som departementschefen sagt, är i behov av en viss översyn — en översyn som emellertid ingalunda rör den fråga, som det här gäller, frågan om anslaget till Weibullsholm, utan helt andra detaljer.

Det är emellertid anmärkningsvärt, att de olika växtföreläringensanstalter, som erhåller statsunderstöd inte behandlas på samma sätt. I fråga om Weibullsholm säger statsrådet bl. a. på s. 268 i propositionen: »Med hänsyn till vad jag under anslaget till Sveriges utsädesförening uttalat i fråga om 1953 års växtföreläringensutrednings förslag, bör enligt min mening förevarande anslag för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp av 210 000 kronor.» Där är alltså denna ännu icke gjorda översyn ett hinder för en höjning. Men i uttalandet rörande Sveriges utsädesförening, alltså Svalöv, säger departementschefen, att som efter avslutad remissbehandling av växtföreläringensutredningens förslag

Anslag till verksamheten å Weibullsholm

det har befunnits, att förslaget bör bli föremål för ytterligare översyn, är departementschefen i avbidan på resultatet härav icke beredd att för riksdagen framlägga förslag i ämnet — alltså rörande principerna för anslag till växtföreläringen. Den stora skillnaden är, att medan Weibullsholm föreslås få oförändrat anslag, så ökas anslaget till Sveriges utsädesförening med inte mindre än 161 400 kronor, en ökning som i och för sig är synnerligen befogad. Men en lika stor och kanske något större ökning hade varit befogad för Weibullsholm. Jag kan nämna, att sedan år 1954, då man först hänvisade till den pågående utredningen och därför satte stopp för anslagshöjningar till Weibullsholm, har anslaget till Sveriges utsädesförening höjts med inte mindre än 304 400 kronor. Det hade varit möjligt att med samma principer som har tillämpats för utsädesföreningen också tillgodose Weibullsholms mycket välmotiverade behov av en höjning.

En av de verksamhetsgrenar, för vilka man vid Weibullsholm har begärt anslag, är den s. k. resistensföreläringen. För denna form av föreläringensverksamhet har anslaget till utsädesföreningen blivit höjt med 50 000 kronor. Där säger departementschefen, att föreningen bör beredas möjlighet att utvidga sin resistensföreläringensverksamhet. En sådan möjlighet borde enligt min mening också ha beretts Weibullsholm. Weibullsholm hade räknat med 48 000 kronor för resistensföreläring. Det är egendomligt att då det varit automatiska utgiftsökningar för denna och andra verksamhetsgrenar, så behandlar man de stora växtföreläringensanstalterna efter olika principer. Det hade varit glädjande, om utskottet hade kunnat rätta till den felaktigheten, i all synnerhet som ju utskottet ånyo givit uttryck för den uppfattningen, att Weibullsholms verksamhet är utomordentligt gagnande.

Herr Anderberg angav några siffror rörande statsplomberingen av olika slag av säd — höstvet, vårvete och korn — som visar att Weibullsholms sorter även i Mellansverige har en dominerande

Anslag till verksamheten å Weibullsholm

ställning. Jag kan tillägga, att tack vare den höga kvaliteten på en del av Weibullsholms vetesorter har vi kunnat exportera icke obetydliga mängder vete för utsäde till bl. a. Frankrike.

Jag skulle, herr talman, vilja säga ett par ord speciellt om resistensförädlingen, ty det förefaller både av departementschefens uttalande och av det uttalande, som utskottsmajoriteten har gjort, som om man i viss mån missuppfattat ordet resistensförädling.

Det är ju inte här fråga om någon särskild gren av förädlingsverksamheten, som bör tillgodoses bara på en enda plats, utan det rör sig om en metod som man måste tillämpa vid varje slag av växtförädling. Motståndskraften, resistensen, mot sjukdomar måste beaktas vid all förädling. Det är inte bara fråga om sjukdomsangreppen i sådana fall då sjukdomarna kan vara mycket förhärjande, utan angreppen kan vara av olika grader och därvid utöva ett mycket betydande inflytande på avkastningens storlek, på vinterhärdigheten hos våra övervintrande växtslag, på kvaliteten hos så gott som alla våra kulturväxter o. s. v. Många av dessa egenskaper, som bestämmer olika sorters värde ur odlingssynpunkt, har ett större eller mindre samband med motståndskraften mot sjukdomar. Den saken har man haft klar för sig sedan länge, men förr i tiden måste man nöja sig med att, om jag så får säga, göra ett urval efter mer eller mindre slumpartade angrepp av sjukdomarna.

Man är nu inte längre hänvisad till att begränsa verksamheten på det sättet, utan man har i den intensifierade resistensförädlingen möjlighet att arbeta med på senare år utvecklade metoder. Man kan t. ex. åstadkomma en artificiell infektion av sjukdomsalstrare på ett förädlingsmaterial. Dessutom måste man studera resistensens natur och se efter vilka egenskaper hos de olika kulturväxtsorterna, som är avgörande för graden av motståndskraft. Vidare måste man ingående studera de olika sjukdomsalstrande organismernas variationsbredd och variationsförmåga; då

och då uppstår nämligen nya sorter av de sjukdomsalstrande organismerna liksom av våra kulturväxter.

Denna intensifierade form av växtförädling kräver en sakkunskap på växtsjukdomslärans område, som man måste utnyttja vid all växtförädlingsverksamhet. Det kan därför inte vara riktigt att säga, att vi har tillgodosett resistensförädlingen genom att ge en av våra växtförädlingsanstalter ett anslag för resistensförädling. Alla växtförädlare måste ta hänsyn till sjukdomsresistensen hos kulturväxtematerialet.

Men det är inte bara resistensförädlingen vid Weibullsholm som för närvarande har kommit att sitta trångt, utan även andra grenar av verksamheten, såsom herr Anderberg och herr Sigfrid Larsson redan har framhållit.

Jag vill erinra om att styrelsen för lantbrukshögskolan bl. a. uttalat: »Med hänsyn till de på resistensförädlingens område föreliggande stora och angelägnare arbetsuppgifterna är det i hög grad motiverat, att medel nu anvisas för att möjliggöra en intensifierad sådan förädling.»

Det är kanske framför allt med hänsyn just till resistensförädlingen som jag menar att det vore riktigt, att Weibullsholm nu finge anslaget höjt. Det är riktigt därför att denna verksamhet kan ge synnerligen stora vinster i förhållande till de relativt små utgifter som det är fråga om. Investeringen är verkligen, kan man säga, i hög grad räntebärande.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Om den gagnande verksamhet, som Weibullsholm bedriver, behöver vi kanske inte spilla så många ord. På den punkten är egentligen utskottsmajoriteten och reservationerna ense — utskottsmajoriteten säger ju i utlåtandet, att den gagnande verksamhet, som bedrivs vid Weibullsholm, är väl förtjänt av statsmakternas intresse och bistånd.

Men det är helt andra skäl som har förestavat departementschefens ställningstagande, när han inte kunnat gå med på ett högre anslag. Först och främst synes departementschefen ha ansett, att växtförädlingsutredningens betänkande och förslag är i bhov av en översyn, och eftersom den i viss mån ingriper även på detta område och ännu inte är klar, så torde det vara rätt naturligt att man inte under tiden höjer anslagen.

Herr Osvald fann det i viss mån anmärkningsvärt, att Svalöv har fått ett anslag och att dessa båda institutioner alltså behandlas olika. För ögat kan detta faktum naturligtvis te sig litet egendomligt, men man får inte glömma att Svalöv till stor del är ett statligt verk, om jag så får säga, och att därför en viss skyldighet för staten föreligger att se till att verksamheten där kan upprätthållas.

Av herr Osvalds yttrande kan man möjligen dra den slutsatsen, att reservanterna kanske hade varit till freds, om Svalöv inte hade fått något anslag alls. Då hade ju de bägge institutionerna blivit behandlade lika.

Jag tror att departementschefen haft ett visst fog för sitt ställningstagande att inte gå Weibullsholm till mötes och förorda ett större anslag. Jag tycker att det är en riktig princip att dröja tills utredningen är klar.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! När herr Mossberger säger att utskottet varit enig om att det är en gagnande verksamhet, som bedrivs vid Weibullsholm, och att vi därför inte skulle behöva tvista om den saken, kan jag hålla med honom om det. Alla är överens om att det är en mycket gagnande verksamhet, som där bedrivs. Men reservanterna liksom jag, som är motionär, vill se något resultat av detta erkännande av verksamhetens betydelse.

Herr Mossberger tar återigen upp frågan om behovet av en översyn. Jag vill då säga att den översyn, som det varit

Anslag till verksamheten å Weibullsholm fråga om, icke gällde principerna för beräkning av anslaget. Jag har själv suttit med i lärarkollegiet i lantbrukshögskolan och skrivit ett remissutlåtande, där vi i fråga om vissa detaljer begärde en översyn, men vi ifrågasatte inte behovet av större anslag till våra växtförädlingsanstalter.

Herr Mossberger säger att reservanterna liksom motionärerna måhända hade varit nöjda, om utsädesföreningen i Svalöv inte hade fått någon höjning av sitt anslag. Jag vill bestämt protestera mot en sådan uppfattning. Jag är glad och tacksam över att Svalöv fått en höjning av sitt anslag, men jag menar att det hade varit lika befogat att Weibullsholm hade fått den av motionärerna begärda höjningen.

Det är synnerligen angeläget att denna fråga snart blir löst på ett tillfredsställande sätt. Vi har så mycket att vinna genom en intensifierad växtförädling, att det är felaktigt att nu vägra anslag för en så ytterst välbehövlig intensifiering, som det här är fråga om.

Herr KRÜGEL (s):

Herr talman! Det sades häromdagen av någon här i kammaren, att en ledamot helst inte bör yttra sig i ett ärende, hänskjutet till ett utskott där han inte själv är mantalsskriven. Men sedan herr Osvald nu tagit till orda — låt vara att han är motionär — och herr Osvald vederligen inte tillhör jordbruksutskottet, har jag tillåtit mig att också be att få säga några ord i denna fråga.

Vad är det då jag vill ha sagt? Jo, att jag är en smula förvånad över innehållet i motionerna och även över innehållet i den reservation, som är avgiven vid denna punkt i jordbruksutskottets utlåtande av bl. a. herrar Anderberg och Sigfrid Larsson. Jag har ju lärt mig känna dessa två herrar som mycket omdömesgilla och pliktmedvetna, och jag har ingen anledning att frångå den uppfattningen, men i det här fallet tror jag ändå att de givit sig på flykt en smula bort från verkligheten. Förhållandena är faktiskt inte riktigt sådana, som de här har relaterat.

Anslag till verksamheten å Weibullsholm

Kan det verkligen vara lämpligt och klokt i den situation, som vi för närvarande befinner oss i här i vårt land — den ekonomiska situationen är ju så åtstramad som den över huvud taget kan bli — att i ett fall, där inte ett absolut tvångsläge föreligger, förorda en så våldsam höjning av ett anslag som från 210 000 till 420 000 kronor? Så mycket mera underligt är det, som jag vet att det i detta fall faktiskt inte föreligger något behov av en sådan höjning. Såvitt jag kunnat inhämta, är den ekonomiska ställningen för det Weibullska företaget god. Vilka skäl har då anförts för att anslaget skall höjas? Ja, säger herrar Anderberg, Larsson och Osvald, man behöver denna höjning för att kunna intensifiera verksamheten. Javisst kan man säga så, och bolaget har självt angivit sin uppfattning i det stycket genom den kalkyl, som är fogad vid den underdåniga framställningen om statsbidrag. Av denna framställning framgår för allt i världen, att kostnaderna för verksamheten vid Weibullsholm är stora, men vi skall komma ihåg att det bokslut, som här redovisas, inte omfattar den Weibullsholmska verksamheten i sin helhet, utan det är ett utdrag av bokslutet, där man inte tagit med den merkantila verksamheten, som är, kan man kanske säga, den mest betydande i detta fall.

Vid Svalöv har man inte samma möjligheter att skaffa sig inkomster för den verksamhet, som där bedrivs, som Weibullsholms växtförädlingsanstalt genom sin förmedlingsverksamhet — det är ju så att den köper spannmål av lantbrukare på en ort och säljer till lantbrukare på en annan ort, och därvidlag förekommer marginalskillnader som är ganska stora och som ger företaget tillfälle till avsevärda inkomster, vilka är tillräckliga för att täcka utgifterna.

Statsrådet har emellertid med hänsyn till det mycket goda syftet med verksamheten och de goda resultat, som utan tvivel uppnås vid Weibullsholm — det är jag den förste att erkänna —, inte velat vägra statsbidrag. Sådant bidrag har utgått under ett flertal år, och statsrådet har även i år tillstyrkt bidrag med

ett belopp av 210 000 kronor — när jag säger statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet menar jag herr Norrup, som handlade detta ärende. Jag kan alltså för min del inte se, att något behov av detta tillskott av statsmedel föreligger. Jag tycker därför, att de krav, som framställts av reservanterna och som man också kan läsa sig till i motionen, är tämligen högt uppdrivna.

Vi får väl även i detta sammanhang vid jämförelser med det mera statliga företaget vid Svalöv komma ihåg, att den verksamhet, som bedrivs vid Weibullsholm, mera är av lokal karaktär. Jag menar inte att man enbart inriktar sin verksamhet på Skåne eller trakterna omkring Landskrona, där företaget har sitt huvudkontor och sin egentliga verksamhet, utan jag menar att försäljning av utsäden också förekommer i norra Götaland och delvis också i Svealand till gagn för det svenska jordbruket. Men det förhåller sig ändå på ett helt annat sätt med Sveriges utsädesförening i Svalöv. Den bedriver sin verksamhet så att säga på en mera bred front; verksamheten omfattar hela landet, och man är angelägen att se till, att jordbrukare på andra orter än i Mellansverige och i södra Sverige får den hjälp i sin jordbruksverksamhet, som föreningen tack vare sin forskning och sina försök på skilda orter ute i landet blir i tillfälle att ge. Man bedriver försöksverksamhet inte bara vid Svalöv, utan också vid åtta olika filialer i landet — eller substationer, som de kallas — av vilka två är belägna i Norrland, en i Jämtland, en i Uppland, en i Östergötland, en i Västergötland, en i Värmland, en i Kalmar län och en i Skåne. Man omspannar på så sätt hela landet och kan därför vara till nytta på både det ena och det andra hållet.

Jag hörde herr Anderberg säga, att man hade vissa försök utlagda också från Weibullsholm här och där i Norrland. Men det är nog i mycket sparsam omfattning, om vi jämför med den verksamhet, som bedrivs av Svalöv. Åtminstone har jag kommit till den uppfattningen, i den mån jag haft tillfälle att syssla

med dessa förhållanden. Herr Larsson, som är revisor i Svalövsföretaget, kan nog intyga att de uppgifter jag i sak lämnat är riktiga — note bene, om han vill göra det!

Jag vill inte på något sätt vara elak, och jag vill poängtera, att jag uppskattar den verksamhet som bedrivs vid Weibullsholm. Men det kan nog sägas, att detta företag på ett förståndigt sätt försökt att ta vara på sådana sädesslag, som givit mest valuta i pengar i den merkantila verksamheten. De två sädesslag jag syftar på är vårvete — det är inte så, herr Osvald, att man där också är expert på höstvete — och korn. Korn och vårvete är de sädesslag, som företaget mest ägnat sin uppmärksamhet åt, och när det gäller dessa har det nått resultat, som inte uppnåtts på något annat håll. Man har också vårdat sig om dessa och lagt ned all energi och kraft på att utnyttja dessa framgångar och ägnat sig mindre åt sådana ting som fröodling, såsom vallfrö och oljväxtfrö, och minst av allt den mycket viktiga men föga inkomstbringande verksamheten beträffande frösorтер till våra trädgårdar, som man kan ha så mycken glädje av.

Det föreligger alltså i detta avseende en skillnad mellan de två företagen, som var för sig bedriver en verksamhet som vi kan vara både glada och tacksamma för, i den mån vi har någon anknytning till jordbruket — och det har jag haft sedan min barndom och fram till den dag som i dag är. Men även om vi inser välsignelsen av vad som utträttas vid dessa anstalter, får vi inte bortse från att det i det ena fallet rör sig om ett företag, som helt och hållet arbetar med stöd av statsmedel, och att det å andra sidan gäller ett företag som kombinerar försöksverksamheten med den merkantila verksamheten och i det sistnämnda avseendet drar nytta av den reklam, som kan erhållas på grund av att försöken bedrivs i den omfattning som sker. Den reklam, som därvid erhålles till fromma för bolaget, är naturligtvis värdefull.

Ingen skall missuppfatta vad jag nu sagt, och tro, att jag inte skulle vara vänligt inställd till jordbruket och de an-

Anslag till verksamheten å Weibullsholm

strängningar som görs för att komma bättring åstad åt modernäringen, vars läge såvitt jag förstår f. n. är ganska besvärligt. En hel del produkter som jordbrukarna frambringar börjar nu falla i pris, under det att omkostnaderna stiger. Situationen blir, såsom jag bedömt den, besvärligare och besvärligare. Vi får därför vara tacksamma för de åtgärder som vidtas till nytta för jordbrukets möjligheter att hävda sig, vare sig det sker från det ena eller andra hållet.

I detta anförande instämde herr *Pålsson* (bf).

Herr **LARSSON, SIGFRID**, (bf):

Herr talman! Den komplimang som herr Krügel gav herr Anderberg och mig ber jag att få tacka för och returnera. Jag har varit tillsammans med herr Krügel så mycket, att jag vet att han har ett mycket gott omdöme om saker och ting, i varje fall när han är informerad om saken. Herr Krügel sade att den redogörelse herr Anderberg och jag lämnat var en flykt från verkligheten. Men det kan nog hända att herr Krügel i sina strävanden att följa utskottets förslag också har kommit ett stycke från verkligheten.

Jag vill ta upp ett par punkter i hans anförande. Han sade bl. a., att verksamheten vid Weibullsholm är av lokal karaktär. Men det är väl ändå en flykt från verkligheten att göra det påståendet. Om herr Krügel studerar i vilka delar av landet som sorterna från Weibullsholm säljes, skall han nog finna att de täcker större delen av landet. Det är naturligtvis riktigt att anstalten inte har filialer i samma mening som Svalöv, men man har dock försöksfält utlagda i stora delar av landet. Det är väl inte herr Krügel obekant, att anstalten numera arrenderar en ganska stor egendom i Västergötland, där det naturligtvis kommer att läggas ut en hel del försök — det göres väl redan. Detta innebär ju att verksamheten blir till gagn på ungefär samma sätt som vid en filial från Svalöv.

Vad herr Krügel nämnde om Svalövsförhållandena är naturligtvis alldeles

Anslag till verksamheten å Weibullsholm

riktigt. Både han och jag känner ganska väl till hur det är med dessa ting — han som styrelseledamot och jag som revisor, så det behöver vi inte tvista om. Men det är en sak. En annan sak är om det inte vore lika berättigat att låta höja anslaget till Weibullsholm som till Svalöv, då utvecklingen torde ha gått parallellt vid dessa två institutioner. Herr Krügel fäster tydligen stort avseende vid att det i det ena fallet är samma organ, som har såväl växtförädlingsanstalt som merkantil verksamhet. Han menar vidare att affärsverksamheten går så bra, att man har råd att hålla i gång förädlingsförsöks- och forskningsverksamheten utan något statsbidrag. Jag är inte så insatt i Weibullsholms affärer, men det är väl ändå så att anstalten inte har så lätt att utnyttja resultaten av sin växtförädlingsverksamhet, eftersom det inte är möjligt att här i landet få patent på en nyframställd sort, såsom fallet är när man gör en uppfinning av annat slag. Det går inte heller att få något slags auktorisation. I ett stort antal länder i Europa är det på det sättet, att om det framställts en ny och god sort, kan man få den sorten patenterad och därigenom få viss royalté på försäljningen. Nu kan man inte få in pengar annat än under det första året, när man släpper ut en ny sort i marknaden. Sedan kan vem som helst efterodla den och sälja den till utsäde. Om jag inte tar fel, så är det av länder utanför Sverige endast Schweiz som har samma anordning. Det hade alltså legat till på annat sätt om man kunnat patentera en ny sort, även om det är givet att det också skulle innebära något högre kostnader. Det är, säger herr Krügel, stor skillnad mellan vad man får betala för en säck utsäde jämfört med det vanliga marknadspriset. Ja, men däri ligger också mycket stora kostnader för kontroll o. s. v.

Jag var mycket glad åt — men jag hade inte heller väntat något annat, därför att som jag redan sagt, herr Krügel har mycket gott omdöme — att herr Krügel vitsordade den stora betydelse Weibullsholm har. Därom är vi eniga. Men är vi det, kan man fråga sig varför

riksdagen skulle intaga en annan attityd i dag än riksdagen gjorde för en del år sedan, då det ansågs lämpligt med bidrag som täckte ungefär 45 procent av kostnaderna, d. v. s. en tredjedel av det anslag som lämnades till Sveriges utsädesförening.

Herr KRÜGEL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Larsson sade någonting om att jag målade på ett felaktigt sätt, när jag talade om att Weibullsholms verksamhet var av mera lokal karaktär än den som bedrivs vid Svalöv. Jag tror nog att jag kan hävda den uppfattningen med styrka, ty Svalöv är verksamt inom hela landet på ett betydligt effektivare sätt än Weibullsholm. Det sistnämnda utför visserligen några ströförsök här och där, men Svalöv har sina särskilda substationer med utrustning för både det ena och det andra området, och på så vis är detta företag i tillfälle att pröva sig fram till lämpliga utsäden för det svenska jordbruket i såväl den ena trakten som den andra.

Herr Larsson ivrade för att vi skulle ge statsanslag till högre belopp än det som har utgått under några år. Är herr Larsson också angelägen att vi skall börja ge anslag exempelvis till Holmbergs i Norrköping eller till Hallands frökontor, som jag nämnde? De driver onekligen en mycket vällovlig verksamhet till lantbrukets fromma, men de har så vitt jag vet, hittills inte fått något statsanslag.

Det har väl inte varit vanligt i denna kammare att bevilja statsanslag utan att samtidigt försäkra sig om någon möjlighet till insyn i det företag som får anslaget. Men sådant förekommer inte i detta fall. Jag har ingen anledning att vara ond för det, ty det går nog rätt och riktigt till ändå, men nog borde man väl åtminstone förena kravet på ett statsanslag av 420 000 kronor med kravet på att få se, hur denna stora summa pengar används. Men så har inte herrarna gjort — varken motionärerna eller reservanterna har bett om detta och ingen annan heller för den delen. Jag tycker att det vore en sak att återkomma till i ett annat sammanhang.

Vidare vill jag säga herr Larsson att Svalövs utsädesförening inte heller har fått så mycket som den velat ha. Den har inte fått 1 210 000 kronor, såsom herr Larsson sade, utan 1 202 000 kronor, om nu den skillnaden spelar någon roll. Vi har inom föreningen fått pruta, och det tråkiga är att vi har fått pruta just på ett mycket ömtåligt område, nämligen på lönerna till den sämst avlönade personalen. När vi förbisåg att motionera i den saken, hade jag hoppats att vår revisor skulle ha tagit upp den i utskottet och ställt krav där.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara ta upp en detalj som herr Krügel anförde. Han säger: »Varför skall inte Holmbergs o. s. v. ha anslag? De bedriver ju också växtförädling.» Ja, herr Krügel, men där finns en skillnad, nämligen att Weibullsholm inte bara är en växtförädlingsanstalt i vanlig bemärkelse, utan där utförs också ett forskningsarbete. Därför betalar staten en del av kostnaderna, och den avser just detta. Om någon av de andra gett sig in på speciella problem, har de för övrigt också åtminstone i något fall fått anslag. Jag vet t. ex. att Holmbergs fått anslag av statsmedel för sojabönsförädlingen.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag måste säga att det är ett högst egendomligt sätt att resonera som herr Krügel här har givit prov på. Först tar han upp det naturligtvis riktiga påståendet att Weibullsholm skötes av en privat firma, under det att utsädesföreningen är en statsunderstödd enskild förening. Men kom ihåg, ärade kammarledamöter, att utsädesbolaget i Svalöv har monopol på allt som framställs vid utsädesföreningen. Om nu herr Krügel säger att firman Weibull har en så god ställning, att den inte behöver något ytterligare statsanslag, så vill jag säga, att om man ser på Svalövsbolagets

Anslag till verksamheten å Weibullsholm ekonomiska ställning, kommer man kanske till samma slutsats även beträffande utsädesföreningen. Jag tror inte att det skulle vara att rekommendera ens för utsädesföreningen att göra en sådan jämförelse.

Herr Krügel säger, och det har herr Sigfrid Larsson redan bemött, att Weibullsholm har en mera lokal verksamhet. Jag skall gärna medge att Weibullsholm inte har ett så utbyggt filialnät som Svalöv, men en av anledningarna till att Weibullsholm sedan länge begärt ökade anslag är just att man vill bygga ut en sådan verksamhet. Vi kan väl inte då först vägra anslaget och säga: »Ni får inte pengar till en utbyggnad av verksamheten», och sedan komma tillbaka ett annat år och säga: »Ni har ju inte någon utbyggd verksamhet, och följaktligen har ni inte heller något behov av pengar till detta.»

På samma sätt är det, då herr Krügel talar om att Weibullsholm har lyckats åstadkomma några utmärkta vårvetesorter men däremot inte några nya värdefulla sorter av vissa andra växtslag. Man kan väl inte begära att en förädlingsanstalt som Weibullsholm, vilken får arbeta med ett statsanslag på 210 000 kronor, skall ha en lika omfattande verksamhet som en förädlingsanstalt som har ett anslag på 1 202 400 kronor. Nu är emellertid, som jag sade, saken den, att Weibullsholm, trots att herr Krügel säger att dess verksamhet är lokaliserad till Skåne, i alla fall har lyckats framställa sorter av höstvete, vårvete och korn som för närvarande är de dominerande i mellansvensk odling, och flera av dem odlas också långt upp i Norrland.

Då Weibullsholm nu önskar få möjlighet att utvidga sin verksamhet även i Rönnebydalen i Norrland, är en höjning av anslaget önskvärd, och jag menar, att om en sådan ges, skulle säkerligen också den mycket framgångrika förädlingsverksamhet, som Weibullsholm bedrivit, kunna komma till större nytta uppe i den nordligaste delen av vårt land än den hittills har gjort.

Anslag till verksamheten å Weibullsholm

Herr KRÜGEL (s):

Herr talman! Bara en fråga till herr Oswald. Jag bad att få veta, om han anser att det är lämpligt att vi beviljar anslag på, låt oss säga 400 000 å 500 000 kronor till ett privat företag utan att vi skaffar oss några som helst möjligheter att kontrollera att pengarna används för angivet ändamål. Jag vill därmed inte ha insinuerat, att Weibullsholm skulle missbruka det förtroende företaget hittills åtnjutit, men för ordningens skull är det riktigt att man skaffar sig kontrollmöjligheter. Tycker inte herr Osvald det?

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Den bild, som herr Krügel ger, är alldeles felaktig. Weibullsholm står under kontroll av lantbruksstyrelsen, och där kan herr Krügel när som helst få besked om hur pengarna till Weibullsholm har använts.

Herr KRÜGEL (s):

Det är riktigt att lantbruksstyrelsen utövar en viss kontroll över verksamheten på Weibullsholm, men inte på det ekonomiska planet.

Herr OSVALD (fp):

Jo, även på det ekonomiska planet.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Det har sagts att departementschefen inte behövt göra en översyn av växtförädlingsutredningens förslag, men när nu departementschefen ansett detta nödvändigt, får vi utgå från den saken. Om herr Osvald har en annan uppfattning än departementschefen, kan jag inte göra någonting åt det. Jag har i detta fall trott litet mera på departementschefen än på herr Osvald.

Därutöver skulle jag vilja säga följande. Om man granskar namnen på dem, som står under reservationen, kan man ifrågasätta, om inte en del av dessa personer har kommit på fel sida. De borde

ha stått på utskottets sida, då de vid tidigare tillfällen — under onsdagen t. ex. — företrätt en besparingslinje för att få inkomster till en skattesänkning. Då borde de väl företråda besparingslinjen även i detta fall. De ledamöter, som tillhör de partier som inte står bakom reservationen, bör givetvis också rösta för utskottets förslag, som ju innebär en besparing.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Vad först beträffar översynen av växtförädlingsutredningen vill jag nämna, att remissförfarandet var avslutat redan i början av år 1956. Sedan gick det flera månader, innan departementschefen tillkallade en person som skulle gå igenom hela materialet. Denna genomgång skedde i oktober månad, men sedan blev det ingenting gjort. Därför menar jag att det är felaktigt, när det sägs, att det skall göras en översyn och att man först därefter kan lämna anslag. Det måste väl i alla fall vara riktigt att översynen görs så fort som möjligt, så att man inte skall kunna gå på gång falla tillbaka på att det, som man ansett böra göras, inte har gjorts.

Vad sedan beträffar den s. k. besparingslinjen, som herr Mossberger nu tog upp, har jag ju inte någon anledning att ingå i svaromål, eftersom jag inte står bland reservanterna. Men även om man yrkar på största sparsamhet med statens pengar, får man i alla fall inte gå så långt, att man förhindrar en mycket lönande verksamhet, en verksamhet som kan vara av allra största betydelse för svenskt jordbruk i framtiden.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Såsom framgår av utskottets utlåtande har jag inte deltagit i behandlingen av denna fråga. Jag har kanske därför inte någon anledning att ta till orda med anledning av herr Mossbergers senaste yttrande. Men jag förstår ju vart piken var riktad, och jag ber därför att få påminna herr Mossberger om ett uttalande under onsdagens debatt. Jag

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

framhöll då, att det var lämpligare att staten stödde forskning, undervisning och utbildning än att man plotttrade sönder anslagen genom bidrag till ändamål, som numera kunde tillgodoses utan statsbidrag. Jag tycker att anslaget till Weibullsholm är just ett exempel på anslag, genom vilket man stöder en mycket lofvärd forskning som hela jordbruket har nytta av.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! Kungl. Maj:t har inte försummat forskningen. Den har ju fått anslag. Frågan gäller bara, hur stort anslag man har möjlighet att lämna.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Anderberg m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Anderberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 91, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Anderberg m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Anderberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 49.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 92—96

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 97

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 89 och II: 115, till Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 89, av herr *Elofsson, Gustaf*, m. fl., och II: 115, av herr *Nilsson i Bästekille* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att för verksamhetsåret 1957 bevilja Föreningen för växtförädling av fruktträd ett anslag av 155 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Nord, Hansson, Yngve Nilsson, Antby, Nilsson* i Lönsboda och *Nilsson* i Bästekille ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 89 och II: 115, till Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 155 000 kronor.

Herr **NILSSON, YNGVE**, (h):

Herr talman! Föreningen för växtförädling av fruktträd vid Balsgård har under cirka 10 år bedrivit ett intensivt forskningsarbete för att få fram nya sor-

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

ter av frukt och bär, som bättre passar för våra odlingsförhållanden än de nuvarande sorterna gör.

De stora svårigheter, som i dag är aktuella för svensk fruktodling, beror till avsevärd del på att vårt nuvarande sortiment är behäftat med stora brister. De föräldrade utländska sorter, som fortfarande användes, tillfredsställer inte längre konsumenternas krav, och de nya sorter, som framställts vid utländska förädlingsanstalter, är heller inte lämpliga för odling här i landet.

Tyvärr importeras årligen för 70—80 miljoner kronor äpplen och päron, som mycket väl skulle kunna odlas här, om vi kunde få en sådan kvalitet på frukten, att konsumenterna skulle vilja ha den. Det är just detta som Balsgård skulle försöka hjälpa oss med, om verksamheten kunde beredas möjlighet att få fortsätta. Balsgård har under de senaste åren haft ett anslag på 100 000 kronor, vilket visat sig otillräckligt på grund av rent automatiska utgiftsökningar. Man beräknar, att förlusten för innevarande budgetår skall uppgå till 55 000 kronor, och detta bör inte vara någon överraskning för kammarens ledamöter. Tack vare donationsmedel och upptagande av nya lån för verksamheten räknar man med att denna förlust skall kunna bli täckt. Institutionen har med anledning härav för budgetåret 1957/58 anhållit om ett med 70 000 kronor förhöjt anslag. Detta har tillstyrkts av lantbruksstyrelsen men avvisats av departementschefen.

I detta läge väcktes en fyrpartimotion, som yrkade på en uppräknings anslag med 55 000 kronor, så att institutionen utan tryck av ekonomiska svårigheter skulle kunna fullgöra sin arbetsuppgift. Vid flera tillfällen har ansökningar om högre anslag ingivits, men de har avvisats under hänvisning till att man först borde invänta resultatet av 1953 års växtförädlingsutrednings utlåtande. När det nu visat sig, att denna utredning klart sagt ifrån, att verksamheten vid Balsgård skulle beredas möjligheter att fortsätta, måste man beklaga, att en förnyad ansökan om höjt anslag nu blivit avvisad, denna gång under hänvisning

till att frågan om den framtida gestaltningen av verksamheten vid Balsgård torde komma att upptagas av jordbruks-högskoleutredningen. Samtidigt medger man emellertid, att Balsgård torde ha sådan betydelse för landet, att dess verksamhet bör tryggas. Det är väl inte troligt, att denna senaste utredning blir färdig med sitt utlåtande så snart, och då är det väl inte heller troligt att denna fråga kan komma att slutgiltigt avgöras förrän framåt 1959. Om Balsgård även i fortsättningen kommer att få arbeta under svåra ekonomiska förhållanden, leder detta troligen till att en stor del av de uppnådda resultaten inte kan bearbetas inom rimlig tid. Detta medför i sin tur, att svensk frukt- och bär-odling till mycket stort men för både producenter och konsumenter får vänta alltför länge, innan de uppnådda resultaten praktiskt kan prövas. Då det också måste anses fastslaget att verksamheten vid Balsgård är av sådan betydelse för vårt land, att dess fortbestånd ej bör äventyras samt att institutionens arbetsresultat blir lidande av otillräckliga medel, har reservanterna med hänsyn härtill ansett sig böra tillstyrka en höjning av anslaget med 55 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen i detta ärende.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Herr Yngve Nilsson säger i sitt inledningsanförande — om jag fattat honom rätt — att på grund av bristen på medel och på grund av att forskningen inte skett i den utsträckning som varit nödvändig, kan den svenska frukten inte konkurrera med den utländska. Om jag nu i höstas och i vintras läst detta lands tidningspress rätt, har jag snarare fått den uppfattningen, att man ville stoppa importen av den utländska frukten därför att den svenska frukten var av samma kvalitet som den utländska, och därför att importen praktiskt taget var onödig. Den uppfattningen fick man, när man läste den diskussion som fördes i den svenska pressen på detta område.

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

Reservanterna har begärt ett 55 000 kronor högre anslag. Det är samma belopp som denna förening redovisar i förlust för år 1956. Den bristen täcktes till sista öret, enligt vad som står i föreningens skrivelse av Knut och Alice Wallenbergs stiftelse.

Nu kommer hela denna verksamhet att provas av jordbrukshögskoleutredningen, och dessutom har Kungl. Maj:t ännu inte tagit ställning till 1953 års växtförädlingsutrednings utlåtande. Riksdagen brukar inte gå med på höjda anslag, därest frågan ligger under utredning, och eftersom denna fråga skall provas på nytt, är det väl klokt att inte gå med på ett högre anslag.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag skall endast helt kort be att få framhålla, att anslagsökningen till Föreningen för växtförädling av fruktträd är utomordentligt väl motiverad, bl. a. på grund av de stora underskott, som dess verksamhet under senare år har medfört. Behovet av en förbättring av det svenska sortimentet av frukt har redan tidigare framhållits här i kammaren, varför jag inte skall gå in på den saken, utan vill bara till alla delar instämma i vad som sagts i det avseendet.

Jag vill emellertid erinra om att departementschefen i statsverkspropositionen om verksamheten vid Balsgård bl. a. säger: »Verksamheten torde emellertid vara av sådan betydelse, att det bör tillses, att föreningen får möjligheter att fortsätta denna.» Det är egentligen endast möjlighet att fortsätta verksamheten, som reservanterna begär. Det kan nämligen befaras, att betydande delar av verksamheten måste inskränkas eller nedläggas och att mycket viktiga undersökningar, som är påbörjade, inte kan fortsättas, om man inte får en ökning av anslaget.

Det skulle vara ett mycket slösaktigt sätt att gå till väga, måste jag säga, om

de hittills vunna resultaten spolieras genom att man inte får fortsätta arbetet i den omfattning som är nödvändig. Det går att bibehålla verksamheten med det anslag, som har begärts i motionerna och som också lantbruksstyrelsen mycket kraftigt har tillstyrkt.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Vad kvaliteten på den svenska frukten beträffar har det under hela säsongen visat sig, att den svenska frukten inte står sig i konkurrensen med den utländska. Det har odlats en hel del mindervärdiga sorter inom landet, och ju fortare vi kan få fram nya, bättre sorter, som ger bättre frukt ju bättre är det.

De donationsmedel, som Balsgård erhållit, har inte räckt, utan man har också måst ta upp nya lån för att täcka resten av förlusten. Det skulle vara synnerligen olyckligt, om Balsgård hölles på svältgränsen i ännu flera år. Det skulle i stället vara lyckligt för institutionen, om den finge arbeta utan tryck av ekonomiska svårigheter.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Herr Yngve Nilsson sade i sitt första anförande, att detta anslag utgått under flera år. Jag vill då fästa uppmärksamheten på att anslaget år 1955 höjdes från 75 000 kronor till 100 000 kronor, varför man alltså under de senaste åren har fått ett förhöjt anslag för verksamheten. Om man nu skulle behöva vänta på ett slutligt ställningstagande till den redan föreliggande utredningen och dessutom en ny utredning som tar sikte på en ytterligare översyn, torde vi väl kunna förmoda att den stiftelse, som hittills varit så intresserad för denna rörelse, även under övergångstiden gärna skall bidra till verksamheten, så att den kan upprätthållas, till dess att utredningsarbetet blir fullt klart.

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Av herr Hjalmar Nilssons anförande förstår jag att man inom utskottet blandat samman vad som gäller nutiden och vad som avser framtiden.

Då man talar om att den svenska frukten för närvarande väl kan hävda sig i konkurrensen med utländsk frukt, så är detta en sanning med modifikation, även om detta konstaterande naturligtvis i viss utsträckning är riktigt. Det arbete, som bedrivs vid Balsgård, avser emellertid icke nutiden, utan siktar långt fram i tiden. Det är fråga om att söka göra frukten mera tunnskalig, mer välsmakande, mer lagringsduglig och mer hårdig, så att man kan odla de olika sorterna längre norrut i vårt land. Det gäller alltså här ett forskningsarbete som siktar långt framåt i tiden. Det forskningsarbetets resultat kan naturligtvis inte bedömas med hänvisning till hurdan den svenska frukten är i dag. Faktum är ju att det för närvarande odlas en hel del mindervärdiga fruktsorter i vårt land. Dessa fruktsorter kommer också att odlas många år framåt, ty en odlare hugger naturligtvis inte ned sitt bestånd av fruktträd utan vidare, så länge träden lämnar en någorlunda hygglig skörd.

Inom utskottet tycks man räkna med att stiftelsen skall fortsätta med att lämna hjälp för denna forskningsverksamhet. Det är alls inte säkert, men under alla förhållanden kan man inte hoppas att stiftelsen skall vara i stånd att lämna de ökade bidrag som erfordras för att kunna utvidga verksamheten. Stiftelsen har ju så många andra behov att fylla. Följden blir, att man måste avstå från att utvidga forskningsverksamheten och skaffa det utökade sortmaterial som behövs för att kunna pröva sig fram till de bästa plantorna med de egenskaper man i olika avseenden vill ha fram. Man skulle därför bli nödsakad att krympa verksamheten och arbeta med ett mindre sortiment plantor. Det skulle medföra att resultatet av den önskade forskningsverksamheten först kan föreligga ännu längre fram i tiden.

Jag anser det vara fullständigt felaktigt att bara under hänvisning till en utredning vägra att medverka till en höjning av ett nödvändigt anslag. Här behövs ju ingen utredning beträffande behovet av forskning på detta område, ty det är redan till fullo klarlagt. Lantbruksstyrelsen är på det klara med att denna forskningsverksamhet bör bedrivas, och departementschefen har samma uppfattning. Alla sakkunniga instanser anser också att verksamheten bör fortsättas. Det enda utredningsarbete, som här erfordras, är det som skall göras av de vetenskapsmän som här måste få möjlighet att bedriva sitt forskningsarbete i erforderlig omfattning.

Man får inte inom jordbruksutskottet så förfalla, att man bara hänvisar till en utredning och säger att i avvaktan på dess färdigställande kan ingenting göras. Här pågår ju faktiskt redan ett forskningsarbete som syftar till att för framtiden åstadkomma goda resultat. Man har redan arbetsmaterialet framför sig, och det gäller bara att ta itu med uppgifterna i den mån man kan få erforderlig arbetskraft. I det läget bör man naturligtvis sätta i gång med arbetet och utveckla det i nödvändig omfattning för att man skall kunna få fram verkliga resultat.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Nord m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Yngve, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 97, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Nord m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, Yngve, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunns vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 40.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 98—100

Vad utskottet hemställt bifölls.

Nu föredrogos i ett sammanhang

Punkterna 101 och 102

Anslag till statens jordbruksnämnd

I punkten 101 hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I:147 och II:186, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för statens jordbruksnämnd, som under punkten angivits;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för statens jordbruksnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

c) till Statens jordbruksnämnd: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 524 000 kronor.

Anslag till statens jordbruksnämnd

I de likalydande motionerna I:147, av herr Ohlsson, Ebbe, och herr Nilsson, Yngve, samt II:186, av herr Hæggbloom m. fl., hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte under förevarande anslag anvisa ett belopp av 2 224 000 kronor.

I punkten 102 hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I:147 och II:186, såvitt nu vore i fråga, till Statens jordbruksnämnd: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 633 000 kronor.

I nämnda båda motioner hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte under förevarande anslag anvisa ett belopp av 583 000 kronor.

Vid vardera av ifrågavarande punkter hade reservation avgivits av herrar Eskilsson, Hæggbloom och Östlund, vilka ansett, att utskottets yttranden under berörda punkter bort hava den ändrade lydelse, reservationerna visade, samt att utskottet bort hemställa,

i punkten 101 att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I:147 och II:186, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för statens jordbruksnämnd, som i reservationen angivits;

b) fastställa i reservationen införd avlöningsstat för statens jordbruksnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

c) till Statens jordbruksnämnd: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 224 000 kronor; samt

i punkten 102 att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I:147 och II:186, såvitt nu vore i fråga, till Statens jordbruksnämnd: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 583 000 kronor.

Anslag till Jordbruksnämndens förbund

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Under de senaste åren har väsentliga förändringar ägt rum beträffande arbetsuppgifterna för statens jordbruksnämnd. I fjol avvecklades den s. k. kriskommissionen, sedan de mera krisbetonade arbetsuppgifterna upphört. Tyvärr innebär detta — tvärt emot vad man hoppats — ingen egentlig minskning av organisationens omfattning. Vidare har vi numera ett nytt och friare prissättningssystem för jordbrukets produkter, vilket efter en del övergångsbesvär bör minska nämndens arbetsbelastning. Någon omprövning av personaluppsättningen har emellertid inte skett, trots minskningen av arbetsuppgifterna.

När vi nu mot bakgrunden av de förändrade arbetsförhållandena föreslår en minskning av anslagen till jordbruksnämnden, hoppas jag på en viss förståelse även från andra kamrater i kammaren än dem som står för reservationen. Det har nämligen vid årets riksdag väckts en motion angående utredning om sammanslagning av statens jordbruksnämnd och lantbruksstyrelsen. I motiveringen för detta utredningskrav har motionärerna bl. a. sagt: »Ett av de skäl, som tidigare ansetts hindra bildandet av ett gemensamt organ för såväl den prisreglerande verksamheten som rationaliseringsverksamheten, torde ha varit arbetsuppgifternas omfattning. Numera har emellertid den krisbetonade delen av jordbruksnämndens verksamhet avvecklats, och vidare har man övergått till ett nytt, mindre detaljbetonat prisregleringssystem, vilket även bör minska arbetsbelastningen på jordbruksnämnden. Ur denna synpunkt finns det nu enligt vår mening anledning att ompröva organisationsfrågan i dess helhet.»

Herr talman! Ifrågavarande motion är tryckt i andra kammaren, men den är väckt också här i första kammaren och undertecknad av ett ganska stort antal ledamöter inom kammaren av vilka en del också sitter i jordbruksutskottet. Jag menar därför, att om vi inte får något direkt stöd för vårt yrkande, bör vi dock ha anledning att räkna med en viss förståelse.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall dels till reservation 12, dels till reservation 13.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Efter att ha tagit del av den i ärendet föreliggande utredningen kom utskottet vid sin behandling av motionen till den uppfattningen, att personaluppsättningen icke är för rikligt tilltagen. Ej heller var utskottet berett att utan någon ytterligare utredning, som klargjorde följderna av en sådan åtgärd, förorda en minskning av anslagen. Utskottet stannade alltså för att biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Jag inskränker mig till det anförda och yrkar bifall till utskottsmajoritetens förslag beträffande dessa båda punkter.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i de nu ifrågavarande punkterna hemställt samt vidare på antagande av de förslag, som innefattades i de vid dessa punkter avgivna reservationerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 103—110

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 111**Anslag till Jordbruksnämndens förbund**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till Jordbruksnämndens förbund för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 225 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 162 av herr *Johansson, Anders*, m. fl. och II: 196 av herrar *Antby* och *Andersson* i Hyssna, i vilka motioner hemställts, att

Anslag till Jordbrukarungdomens förbund

riksdagen som bidrag till Jordbrukarungdomens förbunds verksamhet kalenderåret 1957 måtte bevilja ett anslag av 275 000 kronor; samt

b) de likalydande motionerna I: 233 av herr *Sveningsson* m. fl. och II: 282 av herr *Stiernstedt* m. fl., i vilka motioner föreslagits, såvitt nu var i fråga, att bidraget till Jordbrukarungdomens förbunds verksamhet kalenderåret 1957 skulle utgå med 300 000 kronor, varvid särskilt borde beaktas behovet av ökade resurser för verksamhet bland den kvinnliga ungdomen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 162 och II: 196 samt I: 233 och II: 282, sistnämnda två motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 225 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Nord*, *Uno Olofsson*, *Antby*, *Andersson* i *Hyssna* och *Nilsson* i *Lönsboda*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 233 och II: 282, såvitt nu vore i fråga, ävensom med bifall till motionerna I: 162 och II: 196, till Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 275 000 kronor.

Herr **NORD** (fp):

Herr talman! I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, har departementschefen föreslagit oförändrat anslag till JUF för kalenderåret 1957. Detta anslag är detsamma, som gällt för förbundet alltsedan 1953. De ärade ledamöterna av kammaren känner väl till vilka förändringar som inträffat på det ekonomiska området under dessa år. Vi har fått lönestegringar och högre omkostnader av olika slag, vilka drabbar JUF likaväl som andra organisationer av lik-

nande art. Dessa utgifter gäller för JUF:s vidkommande främst lönerna. JUF har som bekant anställt konsulenter i de olika länen. Det är alldeles givet, att dessa konsulenter, lika väl som tjänstemän på andra områden, vill följa med i löneutvecklingen. Detta medför stora utgiftsökningar för organisationen. Härtill kommer att bl. a. resorna fördyrats mycket kraftigt under dessa år. Det är klart, att den ekonomiska situationen för JUF under sådana förhållanden blir prekär, och de ledande inom organisationen har uttryckt sina bekymmer för hur det skall gå för densamma under den närmaste framtiden.

Jag tror att ingen, eller i varje fall endast få, av kammarens ledamöter skulle önska, att JUF lägger ner sin verksamhet. Jag skulle kunna anföra en hel del synpunkter på denna sak, men jag vill fatta mig helt kort. Därför inskränker jag mig till att yrka bifall till den reservation, som är fogad till denna punkt och som innebär, att anslaget till JUF för innevarande kalenderår i enlighet med motionärernas förslag höjes till 275 000 kronor.

Herr **NILSSON**, **HJALMAR**, (s):

Herr talman! Den 21 september 1956 fick Kungl. Maj:t bemyndigande att tillsätta en utredning angående upplysnings- och rådgivningsverksamheten på jordbrukets område. Denna kommitté, som har antagit namnet »jordbruksupplysningskommittén», kommer att under sitt arbete även behandla JUF:s klubbverksamhet.

Med anledning av att denna utredning nu pågår har utskottet inte ansett sig kunna gå med på ett förhöjt anslag utan har stannat för att bifalla vad Kungl. Maj: här har föreslagit.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **NORD** (fp):

Herr talman! Gentemot detta skulle jag bara vilja invända, att man i många liknande fall hänvisat till utredningar. Jag kan inte säga, hur många utredningar som är i gång, men det är ett ord-

Anslag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m.

språk som säger, att »medan gräset gror, dör kon». Jag tror det är fara å färde när det gäller JUF.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Jag tror att herr Nord är en av de riksdagsmän, som själv motiverar om tillsättandet av utredningar på olika statliga verksamhetsområden, och man måste väl ändå ha en närmare utredning om omfattningen av JUF:s verksamhet.

Jag tror inte att de ärade riksdagsledamöterna är beredda att i dag ta ställning till en fråga, som är under utredning, då man inte vet, vilket resultat denna utredningskommitté kommer fram till. Dessutom har JUF samma möjlighet som övriga organisationer — en möjlighet som även de politiska ungdomsförbunden kommer att få — nämligen att söka anslag för fritidsverksamhet och gruppverksamhet — en verksamhet som vi tämligen snart kommer att få ta ställning till här. JUF har således möjlighet att i sitt studiearbete och i sitt övriga grupp- och fritidsarbete kunna söka anslag i likhet med de övriga studieförbunden här i landet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 112 och 113

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 114

Anslag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 90 av herr *Wolgast* och herr *Elofsson, Gustaf*, samt II: 113 av herr *Jansson* i Benestad m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

b) motionen I: 151 av herr *Persson, Helmer*, vari gjorts samma yrkande som i motionerna I: 90 och II: 113.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 90 och II: 113 samt I: 151, till Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Jag har i en motion föreslagit, att 100 000 kronor skall anvisas som bidrag till uppförande av potatis- och fruktlagerhus. Som motivering har jag främst angett nödvändigheten av att åstadkomma en mera differentierad utveckling inom speciellt det norrländska jordbruket. Nödvändigheten härav har ju också understrukits av många småbruksutredningar, varför jag inte särskilt behöver fördjupa mig i ämnet.

Det är ju känt, att man ansett det nödvändigt och mycket betydelsefullt att bl. a. utveckla potatisodlingen. Förutom mig har också bondeförbundets motionärer i sin motion ställt samma yrkande. Men utskottet liksom departementschefen vill inte sträcka sig utöver 30 000 kronor. Jag tycker det är en svag motivering de använder, när de hänvisar till nödvändigheten av att begränsa investeringsmöjligheterna. Det är känt att av avgörande betydelse, inte bara för producenterna utan lika mycket för konsumenterna, när det gäller att utveckla potatisodlingen, är att få till stånd tids-

Anslag till bidrag till jordbrukets rationalisering

enliga lagerlokaler. Den saken är, som jag sade, väl omvittnad, och därför behöver jag inte fördjupa mig så mycket i densamma. Jag nöjer mig med att yrka bifall till motion nr 113.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Jag vill bara understryka vad utskottet har sagt, att vi har ansett att man måste starkt begränsa statens utgifter. Därtill vill jag också säga, att den omständigheten, att det inte blir någon ökning av anslaget här, inte medför att inte denna fråga ägnas stor uppmärksamhet när det gäller att skaffa lokaler som motsvarar behovet för detta ändamål. Vi har ansett att man bör stanna vid Kungl. Maj:ts förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 151; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 115—119

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 120**Anslag till bidrag till jordbrukets rationalisering**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle för nämnda budgetår sammanlagt disponeras ett belopp av 16 500 000 kronor, varav 1 500 000 kronor avsetts för bidrag till yttre rationalisering och 15 000 000 kronor för bidrag till inre rationalisering m. m.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 147 av herr *Ohlsson, Ebbe*, och herr *Nilsson, Yngve*, samt II: 186 av herr *Hæggblom* m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte fastställa bidragsramen för anslag till jordbrukets rationalisering för nästa budgetår till 12 500 000 kronor och följaktligen till förevarande ändamål anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

b) motionen II: 482 av herrar *Sjölin* och *Dahlén*, vari hemställts, att riksdagen måtte dels till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1957/58 anvisa i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 14 000 000 kronor ett förslagsanslag av 100 kronor, dels fastställa ramen för beviljande av bidrag till jordbrukets rationalisering under budgetåret 1957/58 till 16 500 000 kronor;

c) motionen I: 365 av herr *Franzén*, vari hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder i syfte att snarast möjligt iordningställa en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge samt bemyndiga Kungl. Maj:t att förskottera härför erforderliga medel ur anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering eller, därest fiskehamnen vid Hallshuks fiskeläge dock icke ansågs böra iordningställas på nämnda sätt, medgiva att bemyndigandet finge gälla för andra angelägna fiskehamnsanläggningar på Gotland.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 147 och II: 186 samt II: 482, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 000 kronor;

2) att riksdagen måtte avslå motionerna I: 147 och II: 186 samt II: 482, såvitt anginge den i motionerna avsedda ramen för beviljandet av bidrag till jord-

Anslag till bidrag till jordbrukets rationalisering

brukets rationalisering under budgetåret 1957/58;

3) att motionen I: 365, såvitt avsåge yrkandet om hemställan hos Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder i syfte att snarast möjligt iordningställa en fiskehamn vid Hallshuks fiskeläge och om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förskottera härför erforderliga medel ur förevarande anslag, icke måtte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd;

4) att motionen I: 365, såvitt däri yrkats att — därest yrkandet under 3 icke kunde bifallas — bemyndigandet skulle få gälla för andra angelägna fiskehamnsanläggningar på Gotland, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Eskilsson, Hæggbloom* och *Östlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 och 2 hemställa,

1) att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 147 och II: 186, såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag på motionen II: 482, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

2) att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 147 och II: 186, såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motionen II: 482, såvitt nu vore i fråga, fastställa ramen för beviljande av bidrag till jordbrukets rationalisering till 12 500 000 kronor under budgetåret 1957/58;

b) av herrar *Nord, Johan Persson, Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 1 och 2 hemställa,

1) att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 482, såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motioner-

na I: 147 och II: 186, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 100 kronor;

2) att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 482, såvitt nu vore i fråga, samt med avslag å motionerna I: 147 och II: 186, såvitt nu vore i fråga, fastställa ramen för beviljande av bidrag till jordbrukets rationalisering till 16 500 000 kronor under budgetåret 1957/58;

c) av herr *Franzén*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr NORD (fp):

Herr talman! Vid den föreliggande punkten är fogad en reservation, i vilken framställs ett förslag, som bland annat avser en bokföringsfråga. Vi föreslår att detta anslag skall beviljas som förslagsanslag i stället för som reservationsanslag, och vi har satt beloppet till 100 kronor med fastställande av bidragsramen till 16 500 000 kronor. Detta förslag beror på den stora reservation som finns på denna punkt. Vi anser att det av den anledningen skulle vara lämpligare med ett förslagsanslag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Vi diskuterade detta anslag redan när vi i onsdags behandlade frågan om lantbruksnämnderna, och jag skall med hänvisning till debatten då inskränka mig till att yrka bifall till reservationen nr 16 a.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Jag vill bara kort och gott säga, att om riksdagen hade stannat vid att bifalla de reservationer som gick ut på en begränsning av anslaget till lantbruksnämndernas avlöningar och omkostnader med 1 371 000 kronor och på det sättet skurit ned lantbruksnämndernas arbetskrafter, då hade man kunnat säga att det hade varit logiskt rik-

Anslag till bidrag till jordbrukets rationalisering

tigt, att också detta anslag, som ger lantbruksnämnderna medel att arbeta effektivt, skulle ha minskats, men när första kammaren bifallit utskottsmajoritetens förslag om ett bibehållande av den arbetskraft, som lantbruksnämnderna har, och andra kammaren förmodligen kommer att fatta samma beslut, då tycker jag det skulle vara egendomligt att minska det föreliggande anslaget med 4 miljoner kronor och därmed inte fullt utnyttja den arbetskraft som riksdagen ställt till lantbruksnämndernas förfogande. Jag tycker att ett sådant förslag är litet inkonsekvent, men det är inte så mycket att göra åt det på annat sätt än att man bifaller utskottets förslag och avslår reservationen. Då ordnar det sig nog, herr talman!

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Det torde inte finnas någon del av jordbrukets område, där man kan konstatera en så snabb utveckling som när det gäller rationaliseringsverksamheten. Denna utveckling har i varje fall hittills i hög grad främjat förutsättningarna för och möjligheterna att höja de mindre jordbruksinnehavarnas levnadsbetingelser. När jag tog del av högerns motioner om besparingar dels på socialdepartementets huvudtitel och dels på jordbruksdepartementets, ställde jag mig särskilt undrande inför högerns uppfattning, att det fanns möjligheter att på nionde huvudtiteln spara inte mindre än 8,5 miljoner kronor, och inför att man särskilt när det gällde jordbrukets rationaliseringsverksamhet redan nu ville vidtaga besparingar för att dämna upp en utveckling, som framför allt gick ut på att förbättra lönsamheten för de mindre jordbrukarna, som sannerligen för närvarande befinner sig i ett inkomstsläge, som man har all anledning att från statens sida uppmärksamma. I Norrland ser vi problemet på ett helt annat sätt än herr Eskilsson som representant för högern tycks göra, att döma av de erinringar han framställde, när vi behandlade punkterna 6 och 7 av detta utlåtande. Han yttrade då, att det var

nödvändigt att minska förutsättningarna för den nyodlingsverksamhet och även den stenröjningsverksamhet som bedrivs i landet. Som motivering åberopade han, att jordbrukets produktionsvolym nu är så stor, att det blir nödvändigt att beskära den; vi har redan vissa överskott. Det är nog riktigt att så är förhållandet, men jag tror att den av herr Eskilsson anvisade vägen inte leder till någon besparing, om vi tänker på den norrländska jordbruksutvecklingen. Vi kan inte klippa av rationaliseringsverksamheten, ty det skulle innebära att man inte tog någon hänsyn till det övervägande antalet av de jordbrukare, som har sin näringsutövning norr om Dalälven. Vi bör enligt min mening inte avtappa befolkningen på den norrländska landsbygden alltför snabbt. Jag är medveten om att stödjordbruken redan är dömda; de kommer automatiskt att försvinna på grund av investeringskostnadernas utveckling. Men jag tänker på de ofullständiga jordbruken, som haft och fortfarande har en arrondering, som måste sägas vara under all kritik, en arrondering som ett tidigare lantmäteri har medverkat till genom uppdelning i alltför små enheter.

I onsdags pekade herr Eskilsson också på hästbeståndet och den maskinella utvecklingen inom jordbruket. Det är riktigt att motoriseringen av jordbruket har gått mycket snabbt sedan tiden före sista världskriget. Vi hade 18 000 å 19 000 traktorer i landet år 1939, och enligt den redovisning, som låg till grund för propositionen om prisregleringen på jordbrukets område förra året, hade antalet traktorer stigit till 125 000. Det är klart att jordbruket har måst följa med i den tekniska utvecklingen, och jag tror att detta har varit till nytta för hela landet.

Även i övre Norrland förekommer naturligtvis denna mekanisering. Men det gäller att ge de norrländska jordbrukare, som har sämre arronderingsförhållanden, möjligheter att förbättra sin jordbruksareal genom en nyodlingsverksamhet. Det är att märka att i övre Norrland större odlade arealer lägges ned än som

Anslag till bidrag till jordbrukets rationalisering

tillkommer genom nyodling, men vi är glada över att medelarealen odlad jord per brukningsenhet har väsentligt förstorats. Om vi ser på de statistiska uppgifterna från tiden, då lantbruksnämnderna började sin verksamhet, i jämförelse med de uppgifter man kan notera i dag, så finner vi att en betydande storleksrationalisering har ägt rum.

Men det kan inte vara riktigt, herr Eskilsson, att motverka denna utveckling och få den att avstanna därför att Syd- och Mellansveriges större jordbrukare har kommit fram till en sådan produktionsutveckling, att de redan nu är rädda för att produktionsvolymen skall stiga alltför mycket. Det är möjligt att man på sådana grunder vill hävda, att rationaliseringsverksamheten bör avstanna, men det innebär att innehavarna av ofullständiga jordbruk i Norrland konserveras vid ekonomiska förutsättningar som sannerligen inte är att rekommendera.

Naturligtvis kan man diskutera dessa frågor och säga, att det finns reservationsanslag över när det gäller rationaliseringsverksamheten, men jag tror, att om lantbruksstyrelsen hade fördelat anslag litet rikligare till övre Norrland, så skulle överskottsbeloppen sannerligen inte ha varit så stora. Lantbruksnämnderna har i de flesta fall fått en utfyllnad av anslagen för sin verksamhet under sista månaden före budgetårets utgång.

Jag tror inte att man kan avtappa den norrländska landsbygdens befolkning snabbare än som nu sker, därför att det inte är möjligt att omförvandla jordbruken där uppe snabbare. Det måste ta sin tid. Men jag föreställer mig också, att det kan ligga en fara i att avtappningen har skett alltför snabbt, och att staten i framtiden får kostnader för att kunna hålla arbetskraften kvar i dessa bygder och därmed göra det möjligt att ta vara på de råvarutillgångar där uppe, som hela landet är betjänt av.

Det är ju inte valår i år, och därför framträder på arenan högern med sitt speciella politiska ansikte. Vi skulle knappast ha fått se en sådan här mo-

tion, om det varit valår. Vid sådana tillfällen visar högern upp ett annat ansikte. Då avpolletterar man inte så betydelsefulla frågor som jordbruksrationaliseringen på ett sådant sätt som i varje fall herr Eskilsson i debatten i onsdags gav uttryck åt.

Jag skall inte ta tiden i anspråk längre, utan jag kan inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Gustafsson* (bf).

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Jag kan inte underlätta den reflexionen, att herr Svedberg väl tar till litet hårdare än nödvändigt, ty inte ens i vår motion har vi föreslagit att rationaliseringsverksamheten skulle klippas av, såsom herr Svedberg här uttryckte det. Vi föreslår att bidragsramen för anslag till jordbrukets rationalisering för nästa budgetår skall fastställas till totalt 12,5 miljoner kronor. Även efter vårt förslag blir det således utrymme för åtskillig verksamhet på detta område, allrahelst som man vet att det sedan gammalt finns mycket stora reservationer som också kan användas. Vi har alltså inte föreslagit en så radikal nedskärning av verksamheten som herr Svedberg vill göra gällande.

Vi har i vår motion framhållit att besparingarna framför allt skall gälla jordbruket i södra Sverige, eftersom bidragen för Norrland fortfarande har en större betydelse. Vi har alltså pekat på de områden, där vi anser att jordbrukarna själva i stor utsträckning kan svara för verksamheten, både när det gäller rationaliseringsarbetet och när det gäller bidragsverksamheten i övrigt, men undantagit Norrland med hänsyn till de speciella förhållandena där.

Till sist, herr talman, var herr Svedberg älskvärd att säga, att eftersom det inte var valår i år, vågade högern komma med förslag om besparingar, som man inte skulle vågat sig på under ett valår. Jag vill påminna herr Svedberg om att vi före valet 1956, vid förra vårdagen och under valrörelsen 1956,

Anslag till bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering

också framförde förslag till besparingar — kanske inte just på detta område men på andra områden — som ingalunda tedde sig särskilt lockande, när det gällde att vinna väljarnas röster men som trots detta föreföll finna en viss resonans hos det svenska folket.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande mom. 1 och 2 av utskottets hemställan samt särskilt beträffande varterna av de båda övriga momenten.

I fråga om mom. 1 och 2, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Eskilsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o att det förslag skulle godkännas, som innehölls i herr Nords m. fl. vid punkten anförda reservation.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna 3 och 4 hemställt.

Punkten 121**Anslag till bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 235 av herr *Lindblom* m. fl. och II: 277 av herr *Rimås* m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte, såvitt nu vore i fråga, besluta sådan ändring i 5 § andra stycket kungö-

relsen den 3 juni 1955 (nr 354) angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering, att bidrag skulle kunna utgå även till företag med, förutom brukaren och tillfällig arbetskraft, två helårsanställda arbetare mot för närvarande endast en sådan arbetare.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, till Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor;

2) att motionerna I: 235 och II: 277, såvitt nu vore i fråga, i vad avsåge yrkandet om ändring av bestämmelserna i kungörelsen 1955: 354 angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Nord*, *Sigfrid Larsson*, *Johan Persson*, *Franzén*, *Yngve Nilsson*, *Hæggbloom*, *Ahlsten*, *Rimås* och *Nilsson* i Bästekille ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 235 och II: 277, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville låta företaga den författningsändring, som i reservationen förordats.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Det föreligger en reservation vid denna punkt, men den gäller inte anslaget utan en författningsändring. Samma författningsändring föreslås för övrigt även under nästa punkt, punkten 122.

Enligt nu gällande och av utskottet föreslagna bestämmelser kan lånegaranti och bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering endast erhållas av trädgårdsidkare, som har högst en helårsanställd i sin rörelse. Enligt reservanternas förslag — och vi följer ju i det hänseendet vad lantbrukstyrelsen föreslagit — bör bestämmelserna formuleras så, att även

Anslag till bidrag till trädgårdsnärings rationalisering

företag med högst två helårsanställda skulle kunna erhålla lånegaranti och bidrag.

Jag vill understryka att reservanterna inte kräver utökning vare sig av lånegarantiramen eller anslaget till bidragsgivning. Det är bara fråga om att inte utestänga en del mindre företagare, som kan påvisa att rationaliseringar skulle kunna medföra goda resultat men som inte har egna resurser för att genomföra dessa från möjligheterna till bidrag. Genom den av reservanterna föreslagna författningsändringen är det sannolikt att det blir en ökad effekt och ett bättre resultat av de statliga stödåtgärderna. Den bärande tanken att hjälpa mindre företagare — det var ju det man avsåg med dessa lån och bidrag — kan man inte säga att vi fördenskull gått ifrån, då även det trädgårdsmästeri, som har två helårsanställda, får hänföras till kategorien mindre företagare.

Vad utskottet anfört om att den föreslagna författningsändringen skulle kunna få konsekvenser beträffande jämförliga bestämmelser på jordbrukets område torde knappast vara relevant.

Jag får därför, herr talman, beträffande moment 2 i utskottets hemställan under förevarande punkt yrka bifall till den av herr Nord m. fl. avgivna, med 17 betecknade reservationen, vilket är precis samma yrkande som beträffande moment B. i utskottets hemställan under punkt 122 ställes i den med 18 a betecknade, av herr Nord m. fl. avgivna reservationen.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Utskottet har inte kunnat gå med på motionärernas förslag om en ändring av gällande bestämmelser. Så sent som vid 1955 års riksdag antogs de nuvarande bestämmelserna, och de har tillämpats under så kort tid, att man inte ansett att man bör vidta de ändringar, som här föreslås. Även om motionärerna och reservanterna anser att en ändring inte skulle medföra några konsekvenser på annat område, var vi inom utskottet mycket tveksamma, om den inte

skulle komma att återverka även på jordbrukets område. Jordbruksutskottet är alltså inte berett att nu så kort tid efter införandet av bestämmelserna vidta de åtgärder, som här föreslås.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag och alltså avslag på förevarande motioner.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera av de båda momenten av utskottets hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. 1 hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen jämlikt de i fråga om mom. 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Nord m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Sigfrid*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 121 mom. 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Nord m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang. upptagande av statistik rörande sötvattensfisket

Då emellertid herr *Larsson, Sigfrid*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;
Nej — 51.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 122—131

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 132**Ang. upptagande av statistik rörande sötvattensfisket**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 58 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 157 av herr *Boman* m. fl. och II: 193 av herr *Jacobsson* i Tobo m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ett belopp av 7 500 kronor skulle ställas till fiskeristyrelsens förfogande för insamling av primärstatistik över insjöfisket.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 157 och II: 193, till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 65 500 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Lage Svedberg*, *Mossberger*, *Kristiansson*, *Pettersson* i Dahl, *Gustafson* i Dädesjö, *Jacobson* i Vilhelmina, *Sköld* och *Johansson* i Västervik, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 157 och II: 193, till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1957/58

anvisa ett reservationsanslag av 58 000 kronor.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Vid denna punkt av utskottets utlåtande har åtta ledamöter antecknat sig för en reservation. Reservationen innebär ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i oförändrad form. Utskottsmajoriteten har utöver tillstyrkan av Kungl. Maj:ts förslag även tillstyrkt en motion, som innebär att man skulle påbörja en statistik över sötvattensfisket. Denna statistik har varit nedlagd sedan 1924 med undantag för statistik över fisket i Vättern och laxfisket. Den i motionen beräknade kostnaden av 7 500 kronor avser insamlingsmaterialet, men man har inte räknat med kostnaden för materialets bearbetande. Det finns ingen kalkyl över kostnaderna för framtiden, i händelse det är meningen att företaga undersökningar och upprätta statistik över sötvattensfisket i hela landet. Reservanterna har därför ansett det vara nödvändigt att få se en plan med uppgift om vad fiskeristyrelsen och statistiska centralbyrån beräknar att kostnaderna för denna statistiska verksamhet kommer att belöpa sig till. Det har föranlett oss att till utskottets utlåtande foga en reservation, där vi i motiveringen påpekar dessa förhållanden och förklarar, att vi, om riksdagen nu godkänner reservationen, i en nära framtid emotser en plan för det hela, av vilken man kan avläsa kostnaderna för den statistik som fiskeristyrelsen anser så nödvändig.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottets utlåtande under denna punkt.

Herr **PERSSON, JOHAN**, (fp):

Herr talman! Vad beträffar punkten 132 i det utskottsutlåtande som här föreligger rörande fiskets befrämjande i de särskilda orterna har riksdagen de senaste åren för ifrågavarande ändamål anvisat ett förslagsanslag av 53 000 kronor. Fiskeristyrelsen har i sin anslags-

Ang. upptagande av statistik rörande sötvattensfisket

framställning för budgetåret 1957/58 hemställt, att anslaget skulle höjas med 27 500 kronor till 80 500 kronor. Dessa 27 500 kronor skulle fördelas på så sätt att till Bidrag till hushållningssällskap eller annan ortskorporation för insamlande av primäruppgifter till fiskeristatistik beträffande saltsjöfisket skulle utgå 25 000 kronor, vilket innebär en höjning med 10 000 kronor från 15 000 till 25 000 kronor. Vidare skulle till Bidrag till landsting eller hushållningssällskap för fiskets främjande i de särskilda orterna utgå 48 000 kronor, vilket innebär en höjning jämfört med innevarande års anslag med 10 000 kronor. Slutligen begär vi ett nytt anslag, som reservanternas talesman nyss yttrade sig om, på 7 500 kronor, avseende kostnader för upptagande av statistik över sötvattensfisket. Fiskeristyrelsen motiverar anslaget till här ifrågavarande ändamål med svårigheterna att upprätthålla ifrågavarande verksamhet, emedan många statistiksamlare förklarar sig icke vilja fortsätta sin verksamhet och ersättare för dem icke kan erhållas med de låga arvoden, som kan erbjudas med nuvarande medelstilldelning.

Departementschefen har tillstyrkt en uppräknig av den del av anslaget som avser bidrag för insamlande av primäruppgifter till fiskeristatistik beträffande saltsjöfisket med ett belopp av 5 000 kronor. Vad beträffar anslaget till upptagande av statistik rörande sötvattensfisket har icke något sådant anslag beviljats av riksdagen på många år, men såväl fiskeristyrelsen som statistiska centralbyrån anser det synnerligen angeläget att ett återupptagande av statistiken över sötvattensfisket i full utsträckning kommer till stånd. Kostnaderna härför under första året beräknas nu till 7 500 kronor, innefattande ersättning till statistiksamlare, rese- och traktamentsersättningar till hushållningssällskapens fiskeritjänstemän vid resor för instruktion och kontroll av statistikinsamlingen samt tryckning av blanketter m. m.

Under förevarande punkt av utskottets utlåtande behandlas nu två likaly-

dande motioner, nämligen I: 157 och II: 193, vari hemställes att riksdagen måtte besluta att ett belopp av 7 500 kronor ställes till fiskeristyrelsens förfogande för insamling av primärstatistik över insjöfisket.

Flertalet av jordbruksutskottets ledamöter är av samma uppfattning som motionärerna, och jordbruksutskottet hemställer alltså, att riksdagen må, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna, till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 65 500 kronor.

Reservanterna vill inte vara med om denna blygsamma höjning på 7 500 kronor, som avser kostnader för insamling av statistik beträffande insjöfisket. Nu frågar man sig: Är inte detta att skjuta över målet alltför mycket? Riksdagen har ju i många år beviljat anslag för insamlande av statistik beträffande saltsjöfisket, och det har inte gått så som herr Svedberg antydde — jag vill ine säga: försökte skrämma oss med — att det skulle gå. Skall vi nu inte också kunna våga oss på att bevilja ett anslag på 7 500 kronor för motsvarande ändamål, som avser sötvattensfisket?

Jag tycker att kammaren kan ta denna risk, och jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr andre vice talmanen *Lodenius* (bf).

Herr **JOHANSSON, THEODOR**, (bf):

Herr talman! Efter den siste talarens anförande kunde jag inskränka mig till att instämma i vad han anför i denna fråga. Men jag har också deltagit i utskottsbehandlingen och undertecknat en motion i detta ärende, varför jag ber få motivera denna.

Anslaget är litet. Det är obetydligt i jämförelse med de anslag vi är vana att behandla här i riksdagen. Anslaget saknar dock ingalunda värde i och för sig. Det arbete som är avsett att utföras med hjälp av anslaget har en viss betydelse för fiskerinäringen, även om vi inte har så många yrkesfiskare i vårt land — an-

Ang. upptagande av statistik rörande sötvattensfisket

talet beräknas till cirka 2 000, och dessutom är det åtskilliga som bedriver fiske som binäring.

Den statistik, som man nu vill ha och som begärts av fiskeristyrelsen och som tillstyrkts av statistiska centralbyrån, skall avse att visa vilket värde fisket har som näringsgren. Det begärs vid olika tillfällen uppgifter om fiskets värde, bl. a. när det gäller föreningar i våra vattendrag. Då är det naturligtvis önskvärt att det finns någon institution som kan lämna något så när tillfredsställande uppgifter om vad fisket är värt som näringsgren. Härtill kommer att vi ju redan har statistik över havsfisket. Det finns enligt min mening lika starka skäl för att få statistik över insjöfisket.

Det är självfallet riktigt när reservanterna säger, att detta anslag på 7 500 kronor ingalunda räcker för all framtid. Statistiken måste givetvis föras under en följd av år. Däremot räknar fiskeristyrelsen med att själva bearbetningen inte kräver så stora summor och att man därvidlag kan nöja sig med ett mindre anslag. Man behöver därför inte vara rädd just för de kostnader som skulle uppkomma framdeles.

Jag tror för min del, att denna statistik har ett så stort värde att det är skäl att bevilja det lilla anslag som här begärts. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Denna begäran om 7 500 kronor kan synas rätt oskyldig, men jag är övertygad om att detta relativt ringa belopp i längden inte blir så litet. Jag har närmast fått den uppfattningen, att det är finurligt av motionärerna att komma med denna blygsamma siffra för att sedan komma igen med en större summa, såsom också beräknas i statistiska centralbyråns yttrande. Däri heter det, att kostnaden för bearbetningen av materialet skulle tillkomma, och där har vi den stora kostnaden — om det inte är så litet fisk, att man kan räkna den när man tar upp den.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! Jag vill inte påstå att det föreligger någon finurlighet från motionärernas sida här — jag är själv en av motionärerna — utan det är fiskeristyrelsens äskande som vi har fört fram i motionen. Men en sak vill jag stryka under här i kammaren. Man talar om kostnaderna. Det blir allt vanligare att fiskevatten skall värderas i olika sammanhang. Det skall ske vid kraftbyggen, och det skall ske vid vattenföreningar samt i många andra sammanhang. Men kostnaderna vid dessa värderingar, när man inte har något statistiskt material att grunda uträkningarna på, tror jag vida överstiger de kostnader man är rädd för att denna statistik kommer att medföra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag vill bara fråga herr Boman: Tror herr Boman verkligen att den statistik som man nu vill igångsätta kommer att beröra sjöregleringarna och exploateringen av vattenkraften? Är det inte meningen att man till en början skall nöja sig med att på försök ta ett mycket starkt begränsat område? Vad reservanterna anser nödvändigt är att få en plan. Vad anser fiskeristyrelsen att denna statistik skall komma att mynna ut i? Syftar man på ett visst område, på samtliga sjöar eller älvar eller hela landet? Eftersom statistiken beträffande insjöfisket kom att nedläggas 1924, torde det vara nödvändigt att få en statistik som berör praktiskt taget hela landet, om man skall ha någon nytta av den, när det gäller att bedöma sjöregleringar och sådant. Reservationen innebär ju bara att vi anser att riksdagen bör få en plan över det hela och en beräkning av kostnaderna för den statistik som det här är fråga om.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! Det är väl ändå förnuftigare att börja så sakteliga och pröva

Ang. organisationen av skogsstyrelsens virkesmätningsavdelning

sig fram än att ta ett stort steg med en gång. Meningen är väl här att man skall försiktigt pröva vad man kan få ut av denna statistik och sedan så småningom bygga ut den om detta visar sig behövt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten angivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svedberg, Lage*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 132, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten angivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Persson, Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 62.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 133—141

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 142**Ang. organisationen av skogsstyrelsens virkesmätningsavdelning**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 54 och II: 62, såvitt nu vore i fråga,

a) fastställa under punkten införd avlöningsstat för skogsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

b) till Skogsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 651 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 54, av herr *Hansson*, och II: 62, av herr *Severin* m. fl., hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta om inordnande i skogsstyrelsens organisation av virkesmätningens avdelningens personal i enlighet med ett av 1955 års skogsvårdsutredning framställt förslag samt, i samband med slopande av det särskilda anslaget till virkesmätning, höja förenämnda anslag med 154 600 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Hansson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr PÅLSSON (bf):

Herr talman! På den här punkten, nr 142, har herr *Hansson* i Ronneby anmält en blank reservation som ger mig anledning att knyta några reflexioner till punkten i vad ärendet rör virkesmätningen. Därvid vill jag anmäla att jag på denna punkt inte kan dela utskottets uppfattning. Jag har sålunda en avvikande mening, och jag tror att den rätt väl sammanfaller med de synpunkter som herr *Hansson* har haft då han avgett denna blanka reservation. Vi har båda två i 1955 års skogsvårdsutredning penetrerat det här spörsmålet, och jag är därför på det klara med att vi är av

Ang. organisationen av samma uppfattning. Jag vill här till kammarens protokoll framföra några synpunkter.

Det är självfallet inte min mening att gå in på någon historik som belyser utvecklingen på virkesmätningens område från att ursprungligen ha skett under rätt kaotiska förhållanden och över köpardominansen till nuvarande med lagens hjälp relativt väl ordnade förhållanden.

Utskottet skriver på sidan 147 i utlåtandet om virkesmätningens organisation: »I likhet med departementschefen finner utskottet, att slutlig ställning ej nu bör tagas till frågan om den lämpligaste organisationen av virkesmättningsverksamheten. Övertygande skäl synes nämligen tala för att bl. a. resultatet av 1955 års skogsvårdsutrednings fortsatta arbete, vilket berör skogsstyrelsens organisation, först bör avvaktas. Något som enligt utskottets mening i detta fall bör ytterligare prövas är behövligheten av en statlig tillsyn av lagstiftningens tillämpning. Liksom i andra fall där lagstiftning reglerar rättsförhållandet mellan enskilda kan ifrågasättas, om ej kontrollen i tillräcklig grad kommer att ombesörjas av parterna själva. I så fall kunde styrelsens verksamhet inom virkesmätningens område begränsas till utarbetande av allmänna mättningsföreskrifter och i viss utsträckning upplysning och undervisning.»

Enligt min mening finns icke något skäl för uppskov med avgörandet av denna fråga. Några »övertygande skäl» för att avvakta resultatet av 1955 års skogsvårdsutrednings fortsatta arbete föreligger icke. Detta är ett från utredningen i övrigt helt fristående ärende, som utredningen av denna anledning brutit ut och slutfört. Jag kanske först bör erinra om att skogsstyrelsens uppgifter i samband med virkesmätning i korthet kan sammanfattas på följande sätt: för det första utfärdande av mättningsföreskrifter; för det andra beviljande av dispenser från tillämpningen av de generella föreskrifterna och godkännande av de avvikelser för föreskrifterna, som visar sig erforderliga för skilda mättningsföreningar;

skogsstyrelsens virkesmättningsavdelning för det tredje den upplysnings- och tillsynsverksamhet, som krävs för att lagstiftningens grundtankar skall tränga igenom i mättningsverksamheten.

När 1955 års skogsvårdsutredning till-sattes, ingick i dess uppgifter även att granska skogsstyrelsens befattning med virkesmätningen. I direktiven uttalar förordragande departementschefen följande: »Även skogsstyrelsens uppgifter på virkesmätningens område bör överses. Det kan sättas i fråga, huruvida ett statligt organ bör ha att ta en så ingående befattning med virkesmätningen som för närvarande sker genom skogsstyrelsen. Därför bör undersökas om ej dessa uppgifter kan överlätas till enskilda organisationer på detta område.»

På grund av dessa direktiv har utredningen följaktligen undersökt, om någon eller några av de arbetsuppgifter i samband med virkesmätningens tillämpning, som nu åvilar staten, d. v. s. skogsstyrelsen, skulle kunna med fördel överlätas på något enskilt organ. Resultatet av utredningen lades fram i en PM av april förra året — den är i korthet refererad under förevarande punkt i utskottsutlåtandet på sidan 142. I detta sammanhang tror jag, att jag vågar säga, att även om reservanten varit närvarande i kammaren, skulle han kanske inte ha haft så mycket att invända mot om jag redovisar hans inställning då denna fråga kom upp. Den var givetvis ganska sydsvenskt färgad, eftersom han har sin verksamhet i Blekinge. Det gällde ju här en metod för virkesmätning med ett specifikt norrländskt system, som är under införande även i mellersta och södra Sverige. Det är ju dock alltid så, att folk reagerar mer eller mindre misstänksamt inför nyheter. Så gjorde inte bara reservanten, utan även en delegation inom statens sakrevision anmälde en ungefär likartad skepticism på detta område.

Utredningen sände emellertid ut ett frågeformulär till snart sagt alla berörda intressegrupper. Genom svaren fick vi för första gången officiella uttalanden från av saken berörda parter om erfarenheter av virkesmätningenslagen och då speciellt organisationsfrågan. För en

Ang. organisationen av skogsstyrelsens virkesmätningsavdelning

och annan blev det förmodligen en överraskning att efter de mångtydiga resonemang, som tidigare hade föregått ställningstagandet i denna fråga, få ett så ovedersägligt bevis på att uttalandena om gällande lagstiftning och erfarenheterna av denna var så genomgående positiva. För mig, som under mer än 20 år tillhört styrelsen för en av Norrlands virkesmätningssammanslagningar, kom inte detta positiva omdöme som någon överraskning. Jag hade dessförinnan haft möjlighet att skaffa mig någon erfarenhet på detta område. I själva huvudfrågan — den som alltså är aktuell för dagen — nämligen huruvida statens engagemang i virkesmätningsfrågorna bör minskas, har alla hörda myndigheter och organisationer utom två svarat, att detta inte är motiverat eller ens lämpligt. Många framhåller dessutom, att det skulle kunna innebära att uppnådda fördelar och framsteg skulle gå förlorade eller att en omläggning skulle skapa större olägenheter än fördelar.

Jag skall här givetvis inte gå in i detaljer, men jag vill sammanfattningsvis säga, att utredningen har ett nästan enhälligt och därmed mäktigt stöd för sina konstateranden och förslag, nämligen: att en virkesmätningssammanslagning av nuvarande typ fordras, att lagstiftningen för att få avsedd verkan måste kompletteras med en tillsyn av något slag och att denna tillsyn bör ombesörjas av ett statligt organ, att tillsynen bör vara betryggande men efter hand bör allt mera kunna övergå i upplysning och undervisning, samt att utarbetandet av mätningssammanslagningsskrifter är av den art, att det icke får anses lämpligt att låta annat än ett statligt organ utfärda och stå ansvarigt för föreskrifter med bindande verkan för alla mätningar.

Däremot är det självklart — det vill jag särskilt understryka — att samarbetet på detta område mellan det statliga organet och virkesmarknadens parter bör vara intimt. Utfärdandet av nya mätningssammanslagningsskrifter måste som hittills föregås av ingående utredningar, bestående i upprepade överläggningar med representanter för köpare och säljare, prov-

mätningar, provsågningar, försökskokningar och andra tekniska undersökningar samt eventuellt också tidsstudier. Förslag och initiativ kommer som regel från virkesmarknadens parter, och eniga förslag från parterna inom ett område bör av det statliga organet givetvis beaktas och tillmätas det största värde.

Den som något är hemma i en ordnad virkesmätningssammanslagning och sett med vilket intresse den numera omfattas, jag vågar nästan säga landet över, vet att den är oundgänglig. På detta område står stora värden ytterligare att vinna genom en fortsatt rationalisering av mätningssammanslagningsskrifterna och själva mätningssammanslagningssammanslagningen. Reglerna måste följa utvecklingen och ständigt anpassas efter den. Givetvis är det av utomordentlig betydelse hur mätningssammanslagningsskrifterna utformas och anpassas till utvecklingen, eftersom deras kvalitetskrav tillsammans med prissättningen i icke obetydlig mån styr produktionsutvecklingen inom skogsbruket.

Vad utskottet säger om begränsning av skogsstyrelsens kontrollerande verksamhet sammanfaller i den mån med utredningens uppfattning, att denna efter hand bör kunna väsentligt minskas till förmån för undervisning och upplysning. Men av remissvaren framgår entydigt att en viss, betryggande tillsyn över mätningssammanslagningssammanslagningen även för framtiden blir nödvändig.

Utredningen föreslår enhälligt — stödd på snart sagt alla intressenter — att den avdelning för virkesmätning, som sedan tolv år finns inom skogsstyrelsen, permanentas som en särskild byrå. Merkostnaden blir obetydlig. Departementschefen och utskottet går bara ett litet stycke vidare mot detta mål genom att huvuddelen av personalen göres till extra ordinarie tjänstemän.

Tiden är måhända inte mogen för ett definitivt avgörande av detta ärende, trots enhälligheten bakom 1955 års skogsvårdsutrednings förslag, till vilken enhällighet såväl jag som reservanten herr Hansson medverkat. Jag har emellertid önskat få dessa synpunkter antecknade till kammarens protokoll, därför att jag bedömt detta som en mycket vik-

tig sak. Jag skulle dessutom vilja be kammarens ledamöter intressera sig för och sätta sig in i denna fråga tills den återkommer. Den är av icke oväsentlig betydelse för vårt skogsbruks framtid.

Jag har sålunda, herr talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 143—176

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 177

Anslag till lantmäteristaten

I förevarande punkt hade utskottet hemställt,

A. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga under punkten angiven ändring i personalförteckningen för lantmäteristaten;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för lantmäteristaten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

c) till Lantmäteristaten: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 21 005 000 kronor;

B. att motionerna I: 241 och II: 288 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I de likalydande motionerna I: 241, av herr *Eskilsson* m. fl., samt II: 288, av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte av Kungl. Maj:t begära förslag till nästa års riksdag till en sådan utbyggnad av lantmäteriets skiftes- och distriktsorganisationer, att nu uppkommen arbetsbalans ej ökades utan fortast möjligt nedbragtes, samt förslag till en sådan justering av lantmäteritaxan, som vore nödvändig för att inga statsfinansiella svårigheter skulle uppstå genom en dylik upprustning av lantmäteriväsendet.

Reservation hade anmälts av herrar *Eskilsson*, *Hæggblom* och *Östlund*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Anslag till lantmäteristaten

Herr *ESKILSSON* (h):

Herr talman! Den redovisning av den aktuella arbetssituationen inom lantmäteriet, som lämnats i statsverkspropositionen, är i år liksom föregående år ägnad att inge oro. Arbetsbalansen uttryckt i arbetsmånader har ökat med ungefär 1 000 månader om året de tre senaste åren och uppgick vid årsskiftet 1955/56 till 14 614 månader.

Frågan har naturligtvis varit föremål för riksdagens uppmärksamhet, och i följ uttalade jordbruksutskottet, att »en förbättring av arbetskraftsläget inom lantmäteriets område kan och bör uppnås genom en fortsatt utbildning och rekrytering av mätningstekniker».

Hur har det då gått under det gångna året, sedan detta beslut fattades? Jo, lantmäteristyrelsen säger i sina anslagsäskanden, att möjligheten att rekrytera mätningstekniker för det statliga lantmäteriet försämrats under senaste året. Här möter nämligen en mycket hård konkurrens med andra arbetsgivare, kommunala och enskilda, som erbjuder bättre anställningsvillkor. För att försöka råda bot på bristen på mätningstekniker lät lantmäteristyrelsen i följ avbryta en pågående kurs, innan eleverna fått den utlovade utbildningen. Genom den avkortade kursverksamheten hoppades man få ett välbehövligt tillskott på arbetskraft.

Det har inte lyckats att få bestämda uppgifter, hur detta experiment utföll. Det är emellertid uppenbart att åtgärden utlöste en mycket stor irritation inom den berörda yrkeskåren, varom förra sommarens livliga pressdebatt var ett vittnesbörd. Atmosfären verkade sannerligen inte gynnsam för en ökad tillströmning av tekniker till det statliga lantmäteriet.

Utskottet uttalar i år att det inte är lämpligt att ytterligare öka antalet tekniker-tjänster eller inrätta nya lantmätartjänster. Detta är måhända riktigt med hänsyn till tillgången på utbildad personal. Det finns emellertid andra möjligheter att förbättra arbetssituationen inom lantmäteriet, framför allt när det gäller att stärka lantmäteriets ställning

Ang. ersättning till statens allmänna fastighetsfond — Anslag till gottgörelse till trädgårdsnärningen för erlagd bensinskatt

i konkurrensen med andra arbetsgivare. Jag tror för min del att man är inne på rätt väg, när man, såsom i den häromdagen avlämnade propositionen nr 120, föreslår en lönegradsförbättring inom lantmäteriets distriktsorganisation. I den mån detta kommer att medföra ökade kostnader för verksamheten, har vi i en motion i anslutning till den nu behandlade punkten anvisat vägen att genom en justering av lantmäteritaxan täcka den nödvändiga kostnadsökningen. Vi tror att det viktigaste, när det gäller lantmåteriverksamheten, är inte att få billiga förrättningar, utan att de blir utförda inom rimlig tid.

Herr talman! Jag har icke något särskilt yrkande utöver utskottets förslag. Jag har endast velat anföra dessa synpunkter vid frågans behandling i dag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu fördragna punkten hemställt.

Punkterna 178—196

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 197

Ang. ersättning till statens allmänna fastighetsfond

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 147 och II: 186, såvitt nu vore i fråga, till Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 4 112 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 147, av herr *Ohlsson, Ebbe*, och herr *Nilsson, Yngve*, samt II: 186, av herr *Hæggbloom m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte under förevarande anslag anvisa ett belopp av 3 898 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Esquilsson, Hæggbloom* och *Östlund* ansett, att utskottets yttran-

de bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 147 och II: 186, såvitt nu vore i fråga, till Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 3 898 000 kronor.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Jag inskränker mig till att yrka bifall till vad utskottet här föreslår.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 198—204

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 205

Anslag till gottgörelse till trädgårdsnärningen för erlagd bensinskatt

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels till Gottgörelse till trädgårdsnärningen för av dess utöware erlagd bensinskatt för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 680 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen, dels ock medgiva, att ifrågavarande belopp finge disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen förordats.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till

Anslag till gottgörelse till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 242 av herr Nilsson, Yngve, m. fl. och II: 275 av herr Hansson m. fl., i vilka motioner hemställts, att den kollektiva återbäringen av skatten på bensin till trädgårdstraktorer måtte få användas — förutom till i statsverkspropositionen angivna ändamål — även till utredningar och organisationsarbete för bildandet av försäljningsföreningar inom trädgårdsodlingen, till specialkonsulentverksamhet i yrkesorganisationernas regi, till konsumtionsbefrämjande åtgärder samt till stöd åt yrkesutbildningen genom anslag åt trädgårdsyrkets lärlingsnämnd.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

1) till Gottgörelse till trädgårdsnäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 680 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 242 och II: 275 medgiva, att ifrågavarande belopp finge disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som under punkten förordats.

Reservation hade anförts av herrar Nord, Sigfrid Larsson, Johan Persson, Franzén, Yngve Nilsson, Hæggblom, Ahlsten, Rimås och Nilsson i Bäckskille, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 242 och II: 275 medgiva, att ifrågavarande belopp finge disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som i reservationen förordats.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! På grund av det av föregående års riksdag fattade beslutet angående restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen har lantbruksstyrelsen inkommit med förslag dels om gott-

trädgårdsnäringen för erlagd bensinskatt görelse för erlagd bensinskatt med 680 000 kronor, dels om användningen av dessa medel.

Departementschefen har följt lantbruksstyrelsens förslag, då det gäller medelsanvisningen, vilket inte heller reservanterna har något att erinra emot. När det däremot gäller vad dessa medel skulle få användas till, har reservanterna den uppfattningen, att restitutionsmedel borde ställas till förfogande för även en del andra ändamål, nämligen till utredningar av olika slag samt till organisationsarbete för bildande av försäljningsföreningar inom trädgårdsodlingen. Specialkonsulentverksamhet behöver också bedrivas, och stöd bör lämnas åt trädgårdsyrkets lärlingsnämnd.

På alla dessa områden har vi ansett att åtgärder behöver vidtagas, om trädgårdsnäringen snabbt skall kunna lyftas ur det beträngda läge, vari den nu befinner sig. Då det dessutom förhåller sig så att medel finns till förfogande och dessa samlats av trädgårdsnäringens folk, anser vi att det vore klokt att i nuvarande läge följa reservanternas förslag, när det gäller hur dessa medel skall användas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som finns i ärendet.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Den grundläggande principen för bensinskattemedlens användning skall enligt riksdagens beslut vara att i första hand sådana ändamål tillgodoses, för vilka anslag å riksdagen icke kan påräknas. De ändamål, som understödes, skall vidare vara av allmän nytta för näringen. Med utgångspunkt härifrån förordar departementschefen, att bensinskattemedel skall användas för samma ändamål som tidigare. Utskottsmajoriteten har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag och anser, att man bör avvakta erfarenheterna under ytterligare någon tid, innan någon ändring görs beträffande dessa medels användning. Utskottet hemställer därför att de bestämmelser, som hittills gällt, skall tillämpas även under kommande budgetår.

Anslag till gottgörelse till trädgårdsnäringen för erlagd bensinskatt

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Jag instämmer i vad herr Yngve Nilsson här nyss anført.

Gentemot herr Anderberg vill jag säga att vi reservanter anser, att de medel, som utbetalas i form av bensinrestitution, bör få disponeras även för de av oss angivna andra ändamålen. Utskottsmajoriteten menar att tilldelning av medel från detta anslag lätt kunde leda till att statsmedel utgår till samma ändamål från mer än ett håll. För det första kan man väl ifrågasätta, om det här är fråga om statsmedel i egentlig mening. Det är ju pengar som trädgårdsnäringens utövare inbetalt i form av skatt på bensin som använts för drift av maskiner som inte går på vägarna. Men jag lämnar den saken därhän. Det viktigaste i detta sammanhang är kanske att det är lantbruksstyrelsen som fördelar pengarna. Det är samma myndighet, lantbruksstyrelsen, som också fördelar anslagen till kurser etc. Vi behöver väl därför inte riskera att det skall bli någon dubblering av anslagen för dessa ändamål.

För övrigt vill jag utöver vad herr Yngve Nilsson sade endast tillägga, att vi har en parallell på fiskets område. Även där utgår sådana här restitutionsmedel. Inom fisket får man använda dessa pengar just för sådana ändamål som man nu förmenar trädgårdsnäringens utövare att använda pengarna till.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation 23.

Herr BENGTSON (bf):

Herr talman! Jag är förekommen av herr Sigfrid Larsson beträffande jämförelsen med fisket men vill anföra några sifferuppgifter för att belysa hur fiskerinäringen får använda dessa restitutionsmedel.

Under åren 1952/53—1955/56 har inom fiskerinäringen till organisationsarbete och studieverksamhet utgått sammanlagt 456 150 kronor i form av resti-

tutionsmedel. Under samma tid har till avsättningsfrämjande åtgärder såsom propaganda och dylikt använts 266 500 kronor.

Jag anser att utskottet handlar inkonsekvent, när man inom en näring tillåter att dessa pengar används för sådana uppgifter som det här är fråga om, men vägrar att tillåta detsamma på ett annat område. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Utöver vad jag nyss sade vill jag också erinra om att särskilda sakkunniga tillsatts för att utreda frågan om en eventuell utvidgning av dessa medels användningsområde. Det torde vara olämpligt att föregripa denna utredningsresultat genom att nu ändra principerna för medlens användning.

Vad beträffar trädgårdsstatistiken vill jag endast nämna, att det väl är en arbetsuppgift som närmast bör anses åvila statistiska centralbyrån, varför det behovet bör kunna tillfredsställas utan att ta medel från denna fond.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Yngve, begärde voteering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 205, röstar

Ja:

Anslag till gottgörelse till trädgårdsnäringen för erlagd bensinskatt

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Da emellertid herr *Nilsson, Yngve*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 48.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 206—211

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 212

Lades till handlingarna.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skullevä uppskjutas till ett annat sammanträde.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 154, i anledning av väckta motioner angående ändring av 7 § lagen om bysamfälligheter och därmed jämförliga samfälliga ägor och rättigheter;

nr 155, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 123 § byggnadslagen; och

nr 156, i anledning av väckta motioner angående föreskrift om visst kungörande av beslut om indragning av allmän väg.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 137, med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1954 (nr 444) om personundersökning i brottmål;

nr 139, med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § bidragsförsökslagen den 11 juni 1943 (nr 382), m. m.;

nr 140, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; och

nr 141, med förslag till förordning med vissa bestämmelser till motverkande av spridning av flyghavre.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1957/58;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1957/58 till Musikaliska akademien med musikhögskolan jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1957/58 till folkskoleväsendet, yrkesundervisningen och gymnastiska centralinstitutet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 58, i anledning av väckt motion om skyndsam översyn av gällande föreskrifter angående pensionering av viss arbetspersonal;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1957/58 till Bidrag till

sjukkassor m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag, dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckta motioner om nordiska medborgares jämställande med svenska med avseende å rätten till fiske;

nr 14, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande rätten att överklaga ägodelningsrätts beslut angående avstyckning för bostadsbebyggelse på landsbygden; samt

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till bidrag till väg- och flottledsbyggnader m. m. å skogar i enskild ägo m. m.;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt stöd åt verksamheten vid djursjukhuset i Häl-singborg; samt

nr 11, i anledning av väckt motion om anvisande av medel för befrämjande av fiskefartygs förseende med räddningsflottar; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckta motioner om klarläggande av vissa arbetsmarknads- och andra problem i samband med en ökad automation inom industri och förvaltning m. m.;

nr 15, i anledning av väckt motion angående skyndsamma åtgärder i syfte att åstadkomma klaggörande normer för vad offentliga tjänstemän har att iakttå i sina förbindelser i tjänsten och privat med leverantörer och andra företag;

nr 16, i anledning av väckt motion om skyndsamt utredning angående åtgärder mot spritmissbruk i samband med jakt;

nr 17, i anledning av väckt motion angående prövning av frågan om förbilligande, modernisering och större spridning av det statliga utredningstrycket; samt

nr 18, i anledning av väckt motion om inrättande av ett förslag och en bokhandel för det statliga, kommunala och internationella trycket.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 457, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 458, av herr *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 459, av herr *Ohlön* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 460, av herr *Öhman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 461, av herr *Öhman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.;

nr 462, av herr *Larsson, Lars*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd åt de politiska ungdomsorganisationernas ungdomsfostrande verksamhet;

nr 463, av herr *Bengtson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.;

nr 464, av fru *Gärde Widemar* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 465, av herrar *Gustafsson* och *Franzén*, i anledning av Kungl. Maj:ts propo-

sition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 466, av herr *Danmans*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebologs kassareserv, m. m.;

nr 467, av herr *Ohlson* m. fl., angående handläggningen inom riksbanken av frågan om obligationslån av betydelse för bostadsbyggandet;

nr 468, av herr *Ohlsson*, *Ebbe*, m. fl.,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta särskilda stödåtgärder för hästaveln; och

nr 469, av herr *Anderson*, *Carl Albert*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.36.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 2 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Herr *Helleblad*h infann sig och intog sin plats i kammaren.

Justerades protokollen för den 26 och den 27 nästlidne mars.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med hänvisning till närslutet läkarintyg får jag härmed vördsamt anhålla om permission från riksdagsarbetet under två veckor från och med den 1 april 1957.

Stockholm den 31 mars 1957

Bertil Mogård

Ledamoten av riksdagens första kammare, prosten *Bertil Mogård* lider av ischiasbesvär och har därför rekommenderats att för hälsans vårdande taga två veckors ledighet från riksdagsgöromålen.

Stockholm den 28 mars 1957

John Takman

L.g. läkare

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 137, med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1954 (nr 444) om personundersökning i brottmål; och

nr 139, med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382), m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 141, med förslag till förordning med vissa bestämmelser till motverkande av spridning av flyghavre.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 457, av herr *Ewerlöf* m. fl.;

nr 458, av herr *Osvald* m. fl.;

nr 459, av herr *Ohlson* m. fl.;

nr 460, av herr *Öhman* m. fl.;

nr 461, av herr *Öhman* m. fl.;
nr 462, av herr *Larsson, Lars*, m. fl.;
och
nr 463, av herr *Bengtson* m. fl.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av fru *Gärde Wide-mar* m. fl. väckta motionen nr 464.

Vid föredragning av den av herrar *Gustafsson* och *Franzén* väckta motionen nr 465 hänvisades densamma, såvitt angick de delar i Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., som hänvisats till bevillningsutskottet, till detta utskott samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den av herr *Danmans* väckta motionen nr 466.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Ohlön* m. fl. väckta motionen nr 467.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Ohlsson, Ebbe*, m. fl. väckta motionen nr 468.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Anderson, Carl Albert*, m. fl. väckta motionen nr 469.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 54—58, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2, tredje lagutskottets utlåtanden nr 13—15, jordbruksutskottets utlåtanden nr 9—11 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 14—18.

På framställning av herr talmannen beslöts att sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 2 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 142, med förslag till lag om ändring i valutlagen den 22 juni 1939 (nr 350) så ock om fortsatt giltighet av samma lag;

nr 143, med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.;

nr 146, angående folkhögskolans ställning och uppgifter;

nr 147, angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m.;

nr 148, angående vissa åtgärder för flyktningstudenter m. m.; samt

nr 149, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 6 juni 1952 (nr 334) om höjning av vissa underhållsbidrag.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till stadgan för det internationella atomenergiorganet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fängvårdsanstalt i Ulriksfors, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i visst fall av allmänna arvsfonden tillfallen kvarlåtenskap; och

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution av skatt å bensen, som användes vid drift av skördetröskor.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 470, av herr *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående an-

slag för budgetåret 1957/58 till folkskoleseminarieorganisationen m. m.;

nr 471, av herr *Sunne* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till folkskoleseminarieorganisationen m. m.;

nr 472, av fröken *Ranmark* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till folkskoleseminarieorganisationen m. m.;

nr 473, av fröken *Ranmark* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till folkskoleseminarieorganisationen m. m.;

nr 474, av herr *Anderberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa statsbidrag på skolväsendets område;

nr 475, av herr *Grym*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57;

nr 476, av herr *Jonsson, Jon*, och herr *Svedberg, Erik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57; /

nr 477, av herr *Jacobsson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1957/58 m. m.;

nr 478, av herr *Huss*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för en förenklad statsbidragsgiv-

ning, avseende driftbidragen till primärkommunerna;

nr 479, av herr *Anderberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för en förenklad statsbidragsgivning, avseende driftbidragen till primärkommunerna;

nr 480, av herr *Arrhén* och fru *Sjöström-Bengtsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.;

nr 481, av herr *Larsson, Sigfrid*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.;

nr 482, av herr *Weiland*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter m. m.;

nr 483, av herrar *Hagberg* och *Birke*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.; och

nr 484, av herr *Alexanderson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 § lagen den 1 december 1950 (nr 599) om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.06.

In fidem

G. H. Berggren

Onsdagen den 3 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagen första kammare

Åberopande bilagda läkarintyg får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 1 till och med den 14 april 1957.

Nybro den 1 april 1957

John W. Jonsson

Riksdagsman *John Wiktor Jonsson* f. 1889, från Nybro är på grund av sjukdom — akut infektionssjukdom — förhindrad att delta i riksdagsarbetet under minst två veckor framåt, vilket härmed intygas på heder och samvete.

Nybro den 1/4 1957

Hellmuth Berndt

Den begärda ledigheten beviljades.

Vidare upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Med anledning av förestående utlandsresa anhåller jag härmed vördsamt om ledighet från riksdagsarbetet från och med torsdagen den 4 april till och med onsdagen den 17 april.

Stockholm den 2 april 1957

Nils Aastrup

Även den av herr Aastrup sökta ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse:

nr 159, till fullmäktige i riksgäldskon-toret angående verkställd granskning av riksgäldskon-torets styrelse och förvaltning m. m.; samt

nr 160, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 142, med förslag till lag om ändring i valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350) så ock om fortsatt giltighet av samma lag.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 143, med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 146, angående folkhögskolans ställning och uppgifter.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 147, angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 148, angående vissa åtgärder för flyktingstuderenter m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 149, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 6 juni 1952 (nr 334) om höjning av vissa underhållsbidrag.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 470, av herr *Sunne*;
nr 471, av herr *Sunne* m. fl.;
nr 472, av fröken *Ranmark* m. fl.;
nr 473, av fröken *Ranmark* m. fl.;
nr 474, av herr *Anderberg* m. fl.; och
nr 475, av herr *Grym*.

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Jonsson, Jon*, och herr *Svedberg, Erik*, väckta motionen nr 476.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Alexandersons* motion nr 484.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 477, av herr *Jacobsson* m. fl.;
nr 478, av herr *Huss*;
nr 479, av herr *Anderberg* m. fl.;
nr 480, av herr *Arrhén* och fru *Sjöström-Bengtsson*; samt
nr 481, av herr *Larsson, Sigfrid*.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 4, statsutskottets utlåtanden nr 59—61 och bevillningsutskottets betänkande nr 35.

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag, dels ock i ämnet väckta motioner.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herr *Weilands* motion nr 482.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den av herrar *Hagberg* och *Birke* väckta motionen nr 483.

Genom en den 3 januari 1957 dagtecknad proposition, nr 12, vilken hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag

Häriigenom förordnas, att 1 § lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostrande utgå allmänt barnbidrag med 290 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 400 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag — — — — i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1958.

Vidare hade Kungl. Maj:t i punkten 23 av femte huvudtiteln i statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att un-

der femte huvudtiteln till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 632 000 000 kronor.

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

I anledning av proposition nr 12 hade inom riksdagen väckts sex motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 328 i första kammaren av herr *Ewerlöf* m. fl. och nr 406 i andra kammaren av herr *Cassel* m. fl.;

de likalydande motionerna nr 329 i första kammaren av herrar *Birke* och *Sveningsson* samt nr 475 i andra kammaren av herr *Heckscher* m. fl.;

motionen nr 24 i andra kammaren av herr *Hagberg* m. fl.; samt

motionen nr 361 i andra kammaren av herrar *Rubbestad* och *Hansson*.

Vidare hade utskottet till behandling i förevarande sammanhang förehaft dels följande inom riksdagen väckta och till statsutskottet hänvisade motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 87 i första kammaren av fru *Wallentheim* m. fl. och nr 90 i andra kammaren av fru *Torbrink* m. fl., i vad motionerna berörde de allmänna barnbidragen;

de likalydande motionerna nr 260 i första kammaren av herr *Birke* m. fl. och nr 347 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås m. fl., i vad motionerna berörde de allmänna barnbidragen;

motionen nr 15 i andra kammaren av herr *Lundberg*; samt

motionen nr 360 i andra kammaren av herrar *Rubbestad* och *Hansson*;

dels ock följande inom riksdagen väckta och till andra lagutskottet hänvisade motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 172 i första kammaren av herrar *Grym* och *Hedström* samt nr 229 i andra kammaren av herr *Lassinantti* m. fl.;

motionen nr 16 i andra kammaren av herr *Lundberg*;

motionen nr 394 i andra kammaren av herr *Henning Nilsson* i Gävle m. fl.; samt

motionen nr 398 i andra kammaren av herrar *Rimmerfors* och *Keijer*.

I motionerna I: 328 och II: 406 hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 12 om en höjning av barnbidragen.

I motionerna I: 329 och II: 475 hade hemställts, att riksdagen måtte

a) besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 12;

b) antaga i motionerna infört förslag till lag om ändring av lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp;

c) antaga i motionerna infört förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänt barnbidrag.

De i sistnämnda båda motioner framlagda lagförslagen inneburo ett slopande av barnbidraget till första barnet i varje familj i förening med en höjning av bidraget från och med andra barnet från 290 till 650 kronor för år. Samtidigt hade föreslagits införande av ett extra barntillägg beträffande moderskapspenningen till barnaföderskor vid födsel av barn, som enligt den föreslagna ordningen icke skulle komma i åtnjutande av barnbidrag.

I motionerna II: 24 och II: 16 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den i proposition nr 12 föreslagna lagen om ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag måtte träda i kraft den 1 juli 1957.

I motionen II: 361 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag, att paragrafen finge den lydelse, som ett bifall till motionen II: 360 skulle medföra, och att vederbörande utskott måtte utforma erforderlig lydelse av paragrafen.

I motionerna I: 87 och II: 90 hade hemställts — såvitt nu var i fråga — att riksdagen måtte besluta att hos regeringen hemställa om skyndsamt utredning för införandet av indexreglering av de allmänna barnbidragen.

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

I motionerna I: 260 och II: 347 hade hemställts — såvitt nu var i fråga — att riksdagen vid behandling av femte huvudtiteln, punkt 23, måtte till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 531 000 000 kronor.

I motionen II: 15 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det allmänna barnbidraget skulle höjas till 400 kronor för barn och år fr. o. m. den 1 juli 1957 och att under femte huvudtiteln till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1957/58 skulle anvisas ett förslagsanslag av 733 000 000 kronor.

I motionen II: 360 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta

1) dels att barnbidraget för första barnet i fullständiga familjer skulle utgå oförändrat med 290 kronor pr år samt att bidraget för första barnet i ofullständiga familjer ävensom bidraget till alla övriga barn skulle för tid som i propositionen föreslagits utgå med 400 kronor pr år,

2) dels att till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 580 000 000 kronor.

I motionerna I: 172 och II: 229 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning om möjligheterna att införa ett särskilt kallortstillägg på allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag.

I motionen II: 394 hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att de allmänna barnbidragen skulle indexregleras enligt samma grunder som gällde för folkpensionerna.

I motionen II: 398 hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande reglerna för utbetalandet av barnbidrag för blinda och döva barn.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hade propositionen nr 12, ovannämnda punkt i statsverkspropositionen samt förenämnda motioner hänskjutits till be-

handling av sammansatt stats- och andra lagutskott, vilket utskott i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen nr 12 framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag;

B. att motionerna I: 328, och II: 406, I: 329 och II: 475, II: 16 och II: 24 samt II: 361, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 260 och II: 347, såvitt nu vore i fråga, II: 15 samt II: 360 till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 632 000 000 kronor;

D. att motionerna

1) II: 394,

2) I: 87 och II: 90, såvitt nu vore i fråga,

3) I: 172 och II: 229 samt

4) II: 398

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I. vid utskottets hemställan under A av, utom annan,

dels herr *Mannerskantz*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå det genom propositionen nr 12 framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag;

dels ock herr *Lundberg*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen nr

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

12 framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag — måtte för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att lagen skulle träda i kraft den 1 juli 1957;

II. Vid utskottets hemställan under B av herr *Mannerskantz*, som under åberopande av vad han anfört i sin reservation vid utskottets hemställan under A ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 329 och II: 475 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag om differentierade barnbidrag samt att motionerna I: 328 och II: 406, II: 16, II: 24 samt II: 361, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna förut hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. Vid utskottets hemställan under C av, utom andra, herr *Mannerskantz*, som under åberopande av sin reservation vid utskottets hemställan under A ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 260 och II: 347, såvitt nu vore i fråga, samt med avslag å motionerna II: 15 och II: 360 till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 531 000 000 kronor;

IV. vid utskottets hemställan under D mom. 3 av herr *Åkerström*, som dock ej antytt sin mening.

Därjämte fanns vid utlåtandet fogat ett särskilt yttrande av herr *Jacobsson*, fröken *Elmén* och herr *Jacobsson* i Tobo.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Föreliggande utskottsutlåtande berör en fråga som är av ganska stor betydelse, även därför att det här rör sig om så väldiga belopp. De båda utlåtanden, som sammansatta stats- och andra lagutskottet i dag lägger fram på kammarens bord, gäller statsutgifter på sammanlagt ungefär 900

miljoner kronor. Mot den bakgrunden har jag frapperats av att det varken i propositionen nr 12, som bara består av ett enda ark, eller i femte huvudtiteln tas upp de statsfinansiella och samhällsekonomiska sidorna av dessa frågor eller deras inverkan på våra framtida möjligheter att finansiera den nya utvecklingen o. s. v. Dessa spörsmål beröres knappast alls av föredraganden i femte huvudtiteln. Däremot står det i föredragandens, fru Lindströms, motivering till dessa höjningar av barnbidragen, att de allmänna barnbidragen vid sin tillkomst hade klart samband med skatten. Detta utvecklas sedan vidare. Jag kan helt hålla med om att ett sådant samband föreligger, och det är detta samband som jag här skulle vilja belysa något.

Det framgår av utskottets skrivning, att barnbidragen till barnfamiljerna släpat efter. Bidragen har inte höjts till mer än 290 kronor, vilket skedde för sju år sedan. Därefter har barnfamiljerna inte fått den höjning som borde ha vidtagits i anledning av inflationens frammarsch här i landet. Men man kan inte bortse ifrån — såsom statsrådet Lindström anför på sid. 76 i femte huvudtiteln — att familjernas skatteutgifter stegrats till följd av inkomstökningar. Samtidigt har deras inkomster stigit. Här talar man nästan enbart om att barnbidragen inte fått ett indextillägg. Men människornas inkomster, löneinkomster och andra inkomster, har ju stigit. Man talar ofta om en reallönestegring, som man i vissa sammanhang påstår är mycket stor — jag har nog tyckt, att man ibland påstått att den är större än den varit i verkligheten. Men det har försiggått en reallönestegring, som naturligtvis också kommit dem som har barn till godo.

Nu har vi sett saken så, att man inte kan frikoppla ett anslag av det slag det här gäller från statens finanser betraktade som en helhet och det skattetryck som kommer att läggas på människorna. Högerpartiet lade i följd fram ett skattesänkingsförslag, som innebar dels en allmän skattesänkning, dels också att

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

man rättade till den puckel på skatteskalen som gäller inkomstskikten från 12 000 upp till 25 000 kronor. Detta skikt, som nu är alldeles för hårt progressivt beskattat, skulle bli föremål för en rimligare skatteprogression och därmed få en större skattesänkning över hela linjen än som nu blev fallet. Inom detta skikt är barnfamiljerna representerade i särskilt hög grad. Vi har beräknat att om detta skattesänkingsförslag genomfördes, så skulle barnfamiljerna få en skattesänkning som uppgår till 190 miljoner kronor. Det är ju en summa som är avsevärt större än den ökning av barnbidragen på 101 miljoner kronor, som här föreslås. Inte mindre än ytterligare 89 miljoner kronor skulle ju komma barnfamiljerna till del i form av den skattesänkning, som skulle vara möjlig att genomföra, om man dels inte höjer dessa barnbidrag, dels vidtar en mängd andra verkliga utgiftsminskningar.

Vi tror för vår del att detta är en bättre väg att gå. Det blir en massa spill på vägen, när pengarna skall passera hela statsapparaten, och det är säkert lämpligare att människorna själva får bedöma, hur de skall använda sina pengar i stället för att statsmakterna först skall få in dem och några tjänstemän i kanslihuset sedan skall arbeta ut förslag för riksdagen, som ju alltid tar dem om hur pengarna skall delas ut. Vi menar därför att det är rationellare att inrikta sig på att skapa underlag för en skattesänkning, som skulle medföra en betydligt större lättnad för barnfamiljerna än denna höjning på 101 miljoner kronor.

Om en skattesänkning genomföres, får man också utrymme för en del andra saker. Man skulle kunna tänka sig, att barnfamiljerna erhåller andra lättnader, om bara det finansiella underlaget för sådana åtgärder skapas. Samtidigt ser vi på det hela så, att om det svenska näringslivet inte tyngs ned alltför hårt av skatter och restriktioner, kan det medverka till att vi i framtiden får en utveckling, som medför större och större förbättringar för människorna och som har till följd att människorna be-

höver mindre understöd av olika slag, men också möjliggör ökade insatser till förmån bl. a. för dem, som har barn. Vi har också ansett att man inte effektivt hjälper barnfamiljerna, om man uteslutande ger hjälpen i form av barnbidrag. Det vore riktigare, såsom sker i alla andra länder som över huvud taget har en sådan här socialpolitiskt inriktad verksamhet, att ha en kombination av barnbidrag och barnavdrag. Vi anser därför att man bör skapa de finansiella möjligheterna för att återinföra systemet med barnavdrag i beskattningen i kombination med t. ex. ungefär lika stora barnbidrag, som nu utgår. Men vid en sådan konstruktion bör enligt vår mening samtidigt undersökas, om inte systemet med differentierade barnavdrag vore en lämpligare åtgärd — det kan tillämpas på ett sådant sätt, att man verkligen ger den reella hjälp som behövs för mångbarnsfamiljerna. Samtidigt bör vi se till, att de som har ungdomar i studieåldern och särskilt över 16 år, för vilka barnbidrag för närvarande inte utgår, kan få en bättre hjälp i form av avdrag för studiekostnader.

Jag har i den reservation, som här är avgiven, fört fram några av dessa synpunkter. Huvudyrkandet går alltså ut på att nu avslå förslaget om höjning av barnbidragen. Jag upprepar, att detta är ett led i att skapa det finansiella underlaget för en skattesänkning, som vi kommer att föreslå i sinom tid under riksdagens lopp.

Samtidigt vill vi inte heller förkasta tanken på att differentiera barnbidragen. Jag föreslår därför i min reservation, att denna fråga skall undersökas och förslag härom framläggas. Jag har fått ytterligare stöd för denna uppfattning, då många remissinstanser uttalat sin sympati för sådana differentierade barnbidrag liksom också för tanken på ett återinförande av barnavdragen vid beskattningen. Av rent formella och tekniska skäl har det inte varit möjligt att få med den sistnämnda frågan i förslaget till utredning, som endast rör en differentiering av barnbidragen, men den står rätt utförligt omnämnd i moti-

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

veringen till reservationen och åter- speglar den tanke, som högerpartiet har om dessa ting.

Jag tror, herr talman, att detta är det väsentliga av vad som är att säga här. Ämnet skulle naturligtvis kunna föranleda långa resonemang om olika aspekter, men jag inskränker mig, herr talman, till att beröra vad jag anser vara det väsentliga.

Jag ber att få yrka bifall till reservation 1 vid utskottets hemställan under A., till reservationen under B. på sid. 24 i utskottets utlåtande samt beträffande punkt C. till reservation 1, vari hemställas att till allmänna barnbidrag skall anvisas ett förslagsanslag av 531 000 000 kronor.

Häri instämde herr *Ewerlöf* (h).

Herr NORLING (k):

Herr talman! I den kommunistiska motionen nr 24 i andra kammaren har hemställts, att de förhöjda barnbidragen skulle utgå från den 1 juli innevarande år.

I motionen framhålles, att den värdeförsämring som drabbat barnbidragen gör, att de nu endast motsvarar ungefär hälften av sitt ursprungliga värde. De borde, om de skulle återfå sitt ursprungliga värde, ytterligare ha ökats med 32 kronor till 432 kronor i stället för nu föreslagna 400 kronor. Den föreslagna höjningen har således endast till tre fjärdedelar återställt barnbidragen till deras värde vid lagens antagande.

Då således de ökade barnbidragen endast delvis kompenserat realvärdeförsämringen, är det så mycket mera angeläget att de utbetalas så snart som möjligt, d. v. s. — som vi föreslår — från kommande budgetårs början den 1 juli. Även om vi i vår motion inte yrkat på full compensation, anser vi likväl att barnfamiljerna snarast möjligt bör erhålla full compensation och att barnbidragen bör återföras till sitt realvärde.

Herr talman! Jag kan inte undgå att också beröra högerns reservation, som herr Mannerskantz nu har talat för. Högern yrkar ju i sin reservation avslag på

höjningen av barnbidragen, samtidigt som man utåt säger sig vilja genomföra en besparing för att kunna sänka skatterna. Vad innebär då högerns förslag? Jo, en skattehöjning för barnfamiljerna bland de lägre inkomsttagarna. När barnbidragen infördes år 1948, skedde detta i samband med en omläggning av skattesystemet. Man avskaffade barnavdrag, som gynnade de högre inkomsttagarna, vilka kunde tillgodogöra sig betydande skatteavdrag, medan de lägre inkomsttagarna fick endast blygsamma skatteavdrag. Genom att barnbidragen infördes bortföll dessa orättvisor, och förhållandena blev likartade för alla inkomsttagare. Då nu barnbidragen urholkats på grund av penningvärdeförsämringen, så att de motsvarar endast omkring sitt halva värde, innebär ju detta att beskattningen i motsvarande grad ökat för barnfamiljerna. Högern vill nu, att dessa orättvisor skall bestå. Därmed har också högern avslöjat sin skattesänkningsspolitik. Herr Mannerskantz säger, att det är bättre att få en skattesänkning, eftersom den ger barnfamiljerna mera. Men de har ju fått en skattehöjning med omkring halva värdet av barnbidragen, och denna skattehöjning anser högern för sin del bör vara kvar.

Vi har väckt en annan motion i denna fråga, nämligen motion 394 i andra kammaren. Där har vi hemställt, att barnbidragen skulle indexregleras. Härom säger utskottet, att det är angeläget att tillse, att barnbidragsförmånen inte urholkas genom en inflationistisk utveckling. Samtidigt fäster utskottet i sin skrivning statsmakternas uppmärksamhet på denna tendens och anmodar statsmakterna att vidta de åtgärder som anses lämpliga. Utskottet anser likväl inte att indexreglering nu är en lämplig åtgärd. Utskottets anmodan till statsmakterna att noga följa utvecklingen och vidtaga åtgärder hoppas jag att vederbörande statsråd uppmärksammar, så att inte barnfamiljerna om några år på nytt befinner sig i samma läge som nu. Även om utskottet inte vill vara med om att indexreglera barnbidragen, måste väl en indexreglering vara det mest verkamma

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

medlet för att hindra en ytterligare försämring av barnbidragens realvärde.

För dagen kan vi av formella skäl inte yrka bifall till vår motion, men vi kommer också i fortsättningen att följa utvecklingen. De inträffade och förebyggade prisstegringarna kommer säkerligen att inom en snar framtid ge oss anledning att återkomma till denna viktiga och för barnfamiljerna så brännande fråga. Enligt vårt förmenande bör barnbidragen snarast möjligt återställas till sitt realvärde och indexregleras.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation 3 av herr Lundberg under punkt A.

Herr GRYM (s):

Herr talman! Jag skall inte tala länge, och jag kommer för min del att rösta för utskottets förslag. Jag anser att det i stort sett är bra och inte är någonting att springa ifrån. Det är endast en detalj som jag tänker säga ett par ord om. I motionerna 172 i första kammaren och 229 i andra kammaren har hemställts att riksdagen skulle besluta att hos Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning om möjligheterna att införa ett särskilt kallortstillägg på allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag. För vår del har vi ansett och anser fortfarande att i de nordligaste länen är det mycket dyrare att bygga, och som vi alla vet är familjerna och barnantalen ofta stora där. Det måste för den skull bli dyrare bostäder när man skall ha större golvyta, än vad fallet är söderut där barnantalen är små. Nu har utskottet avstyrkt detta vårt förslag, och utskottet skriver att det vill erinra om att tanken på en dyrortsreglering av de allmänna barnbidragen avvisades då dessa infördes i vårt land, samtidigt som den tidigare gällande dyrortsgrupperingen av de särskilda barnbidragen slopades. För den skull finner utskottet icke skäl att tillstyrka vår motion. Vi anser för vår del att utskottet mycket väl borde ha kunnat tillstyrka denna motion. Det gäller ju bara en utredning.

Jag kommer inte att framställa något yrkande på denna punkt. Jag ser att statsrådet Lindström är närvarande här, och jag vill vädja till statsrådet att ta en titt på denna fråga, trots att utskottet har avstyrkt vår motion. Frågan är inte alls av så liten betydelse som kanhända mången skulle tro.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Vi har inom den meningsriktning jag företräder inte någonting att erinra emot den höjning av de allmänna barnbidragen som här föreslås. Jag har därför på den punkten inte någon avvikande mening.

Emellertid har vi i ett särskilt yttrande erinrat om den ståndpunkt som vi tidigare har intagit, att man borde ha prövat möjligheten av en kombination av barnbidrag och barnavdrag i beskattningen, och vi menar fortfarande att det är en väg som man borde undersöka när det gäller att bedöma en lämplig avvägning av de familjepolitiska åtgärderna.

Jag har för dagen intet yrkande. Jag vill bara uttrycka den förhoppningen och det önskemålet att man vid den fortsatta prövningen av dessa frågor också måtte beakta de synpunkter som vi har gett uttryck åt i detta särskilda yttrande.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Med den inställning som högerpartiet i riksdagen har till skattesänkningar är det ganska naturligt att man låter denna fråga gå före allting annat. I konsekvens med denna inställning har partiet också framställt ett flertal yrkanden om nedräkning av anslagen under femte huvudtiteln. Man vill alltså minska på de sociala åtgärderna, och man vill också sänka barnbidragen. I samband härmed vill man återgå till vad vi en gång i tiden har haft, nämligen barnavdrag vid beskattningen. Detta skulle också komma att innebära ett visst slag av skattesänkning.

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

Emellertid har inte utskottet haft så värst mycket till övers för dessa yrkanden. Utskottet har inte velat vara med om att spara på statens utgifter i fråga om den post som vi nu debatterar, nämligen barnbidragen. Jag tror heller inte att det har funnits så stor förståelse för kravet att införa barnavdragen i beskattningen på nytt. I samband med barnbidragens genomförande konstaterade riksdagen att den sortens stöd åt barnfamiljerna som barnavdragen varit hade verkat alltför orättvist, i det att dessa avdrag gett de höga inkomsttagarna de stora avdragen och följaktligen den starkaste hjälpen för barnuppföstran. Det har inte i de motioner som nu föreligger framförts några argument som tyder på att genom den princip som vi då införde, nämligen barnbidrag, skulle ha skapats någon sådan orättvisa, att det nu skulle vara nödvändigt att ha båda systemen, dels barnbidrag, dels också barnavdrag i beskattningen.

Nu finns det visserligen en reservation också från folkpartihåll med ett yrkande om att frågan om införande på nytt av barnavdrag i beskattningen skall utredas, och jag förmodar att motiveringen är ungefär densamma som högerpartiet har bakom sitt yrkande i samma riktning.

När det gäller barnbidragen finns emellertid två olika yrkanden från högerhåll. Det ena gäller rent avslag, det andra differentierade barnbidrag. Från flera håll har väl funnits förståelse för en sådan anordning, att bidraget för första barnet helt slopas eller utgår med lägre belopp, medan ett kraftigare bidrag skulle utgå för de efterföljande barnen, men utskottet har inte varit berett att i detta sammanhang diskutera en sådan differentiering, eftersom det nu är fråga om att i varje fall i det närmaste återställa det ursprungliga värdet på bidragen. Ett helt återställande skulle innebära att det nuvarande barnbidraget på 290 kronor skulle behöva höjas till i närheten av 450 kronor för att man skulle komma till samma realvärde som bidraget hade när det infördes år 1946.

Det är emellertid inte någon som velat gå så långt. Jag förmodar att orsaken därtill är vad herr Mannerskantz framhöll, nämligen att det skett så mycket i övrigt i samhället under dessa år, som inneburit en standardförbättring för samtliga befolkningsgrupper, och man har ansett att bidraget därför icke behöver återställas helt till sitt förutvarande realvärde. Samtliga som varit inställda på en höjning och ett enhetligt barnbidrag har alltså stannat för att höjningen skulle bli till 400 kronor.

Som jag nyss nämnde finns också en reservation för en utredning rörande differentierade barnbidrag. Emellertid har utskottet inte funnit sig ens kunna tillstyrka en sådan utredning, förmodligen beroende på att utskottets majoritet har funnit, att då barnbidragen infördes, skedde det för att ersätta de barnavdrag som tidigare hade befunnits verka orättvist. De barnbidrag, vi nu diskuterar, kan knappast betraktas som någonting annat än en ersättning för de slopade barnavdragen. Visserligen var dessa barnavdrag differentierade, så att det blev ett lägre avdrag för första barnet och sedan en glidande skala uppåt, men den principen godtog man inte när barnbidragen infördes, och jag kan inte finna att det under den tid som gått skett sådana förändringar som skulle ge anledning till att nu diskutera en sådan differentiering.

Herr Norling yrkade, att de höjda barnbidragen skulle utgå redan från och med den 1 juli innevarande år. Det är visserligen sant — och utskottet har varit medvetet om det — att under föregående år utlovades en höjning av barnbidragen från den 1 juli innevarande år; men utvecklingen på det ekonomiska området har varit sådan, att regeringen inte velat ta den belastning på ytterligare 101 miljoner kronor, som skulle ha fallit på nästkommande budgetår, om barnbidragen höjdes redan från och med den 1 juli i år. Därför har ikraftträdandet uppskjutits ett halvt år. Utskottet har funnit motiven för ett sådant uppskov bärande och har följaktligen tillstyrkt propositionen. Med hänsyn härtill kan

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

jag inte annat än yrka avslag på herr Norlings yrkande om ett tidigare ikraftträdande.

Ifrån Norrlands riksdagsmän har kommit en motion om att man skulle införa ett kallortstillägg när det gäller barnbidragen. Utskottet har i sin överläggning i denna fråga inte funnit motivet att införa en sådan differentiering av barnbidragen. Eftersom vi redan från begynnelsen utgått ifrån att vi inte skulle ha dem dyrortsgrupperade, finns det väl ingen anledning att diskutera ett särskilt kallortstillägg för norrlandskommunerna. Det skulle inte heller kunna bli någon mera avsevärd differentiering man därmed kunde uppnå. Om man skulle utgå från samma principer som gäller för kallortstillägg inom det statliga lönesystemet — vilka kallortstillägg ju är relativt blygsamma — skulle det för ett barnbidrag på 400 kronor inte kunna bli fråga om annat än låt oss säga 10 eller 20 kronor ytterligare om året. Utskottet har inte funnit en sådan differentiering lämplig eller ens värd att rekommendera.

Herr talman! Med dessa ord har jag i stort sett klarlagt utskottets inställning, som innebär ett helt tillstyrkande av den föreliggande propositionen. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! På det sakmaterial, som familjeutredningen levererat om barnfamiljernas läge, har regeringen med stöd av över lag positiva remissuttalanden begärt en höjning av barnbidraget från 290 till 400 kronor. Om man, som familjeutredningen har gjort i sitt resonemang, för uppräknandet av detta belopp utgår ifrån det pensionspristal som tillämpas vid beräkning av indextillägg för folkpensionerna, vilket man som pensionsutredningen säger »bör göra», eftersom barnbidragsreformen och pensionsreformen är två nära sammanhängande reformer, skulle barnbidraget sättas till 410 kronor, lika med en uppräkning med 40 procent. Skulle man å andra sidan utgå ifrån den privata konsum-

tionen per huvud, borde man öka med 65 procent för att bibehålla den fördelning av barnkostnaderna, som man enade sig om vid barnbidragets införande 1948.

Båda dessa resonemang och siffror hänför sig till det ekonomiska läget 1955. Familjeberedningen i sin tur för fram sina beräkningar till juli 1956 och kommer då till en behövlig uppräkning med 49 procent eller 432 kronor för att återställa barnbidragets ursprungliga realvärde.

Alla vet vi att det sedan juli 1956 har skett en ytterligare fördyring, och vi vet också att effekten av de förslag, som vi nu har på bordet, blir en ytterligare höjning av levnadskostnaderna. Inte heller tror vi väl att de finansiella spänningarna helt skall kunna bemästras hos oss, lika litet som i andra länder oavsett regimen. Vi får följaktligen räkna med ytterligare påfrestningar.

Den urholkning av barnbidraget, som vi nu står i begrepp att fylla igen, fyller vi inte helt, utan vi stannar, som utskottets ärade ordförande nyss sade, en bit nedanför kanten. Inför den bild av vad som hänt och händer med barnbidragen också i fortsättningen har motionärerna ställt målsättningen, såsom vi satte upp den vid barnbidragsreformens genomförande. Vi har inte ändrat på den målsättningen, såvitt jag vet, och denna målsättning fastslås också nu av familjeberedningen. Barnbidragen skall garantera en i förhållande till det allmänna standardläget godtagbar och tillfredsställande minimistandard för barnen. Barnbidragsreformen skulle också tjäna två andra, delvis hopkopplade syften. Den skulle befrämja ett befolkningspolitiskt syfte. Motiveringen i den delen kvarstår, såvitt jag förstår, oförändrad. Barnbidraget skulle vidare som ett rationellt instrument tjäna till att ge rättvisa i fråga om barnkostnadernas fördelning ur den synpunkten, att alla medborgare får bära upp vinsterna av det tillskott av produktiv arbetskraft, som barnfamiljerna svarar för under ekonomisk press, även om hänsyn tages till barnbidraget. För barnfamiljernas del får vi även ta

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

hänsyn till de vårdnadsuppgifter som, även om det är glädjande och livsbejakande att ha barn, ändå många gånger är mer eller mindre tyngande.

Den relation mellan barnförsörjningskostnaden och statens bidrag till dessa genom det barnbidrag, som man 1948 ur olika synpunkter fann skäligt, blir efter ett bifall i dag till de 400 kronorna i alla fall i sak försämrad och blir det ytterligare den dag då de 400 kronorna skall utbetalas, nämligen den 1 januari 1958.

Det kan enligt motionärernas mening inte vara riktigt, att denna relationsgaranti, som staten utställer, inte görs värdebeständig genom att man inför en indexreglering av barnbidragen på samma sätt som man har gjort i fråga om folkpensionerna. Det finns ju ingen här som ifrågasätter det rimliga i denna anordning när det gäller de gamla. En sådan anordning kan jag inte heller finna orimlig när det gäller att garantera den hjälp till barnförsörjningskostnaderna, som löntagarna icke till någon del får täckning för genom ett stigande löneutfall avtalsvägen, eftersom lönerna inte tar någon hänsyn till hur många det är som skall leva på lönen. Detta är, så vitt jag förstår, ett faktum som kullkastar herr Mannerskantz' argumentation för sin reservation.

Jag utgår ifrån att vi framdeles kommer att vilja fasthålla vid barnbidraget som en central punkt i ett familjepolitiskt program. Det förefaller då knappast heller riktigt rationellt eller ändamålsenligt att på nytt efter några år tillätta en utredning för att fastställa rimliga kompensationsbelopp, som man då vill ha fram för att återhämta eftersläpningarna. Ett sådant föraringsätt blir visserligen billigare för staten, men att ha barnfamiljerna som speciella besparingsobjekt kan jag inte tycka är särskilt tilltalande.

Jag förstår visst de statsfinansiella svårigheterna att finna utrymme för alla önskemål och obenägenheten, som jag tror säkert ligger i botten, för att vi skall dra på oss några automatiska utgiftsstegringar. Men, ärade kammarledamöter, skall de mer eller mindre berätt-

tigade anspråken på statens engagemang för nya önskemål, som kommer att resas, helt eller delvis finansieras med medel, som med den skälighetsavvägning mellan barnförsörjningskostnaderna och barnbidragen, som nu slås fast, egentligen borde ha gått till barnfamiljerna för att upprätthålla denna relation? Skall icke — i belysning av att barnfamiljerna, om man räknar ihop alla de familjepolitiska åtgärderna, endast har kompenserats med 45 procent, under det att folkpensionärerna har kompenserats med mer än 100 procent — den garanti till barnfamiljerna, som vi nu ställer ut, stå fast?

Såvitt jag har kunnat finna delar utskottet i sak motionärernas argumentering, att barnbidragens realvärde bör skyddas i fortsättningen. Ja, man säger t. o. m. att det är angeläget. Trots att den befarade utveckling redan har inträffat, som gör att vi på nytt får uppleva en urholkning av barnbidragen, vilken utveckling utskottet inte gärna kan förbise, så finner utskottet den föreslagna indexklausulen för barnbidragen icke påkallad. Tyvärr måste jag säga att jag har svårt att förstå det principiella resonemangets logiska sammanhang med slutsatsen, nämligen att avstyrka motionen. När utskottet säger att en indexreglering icke är lämplig, skulle jag vilja fråga: Vad är det som inte är lämpligt? Några tekniska svårigheter att lösa indexregleringen kan väl ändå inte föreligga.

Jag vågar uttrycka förhoppningen att statsrådet Lindström, vilkens intresse för barnfamiljernas bästa på många sätt har dokumenterats, ändå skall finna någon möjlighet i framtiden att se till att någon värdeförsämring av barnbidragen inte fortsättningsvis kommer att inträda.

Eftersom det inte finns någon reservation, som kan ge stöd för motionärernas anhållan om införande av indexreglering, har jag icke annat, herr talman, än att yrka bifall till motion nr 87 i denna kammare.

I detta anförande instämde herr *Wahlund* (bf) och fru *Sjöström-Bengtsson* (s).

Herr ANDERSSON, ALVAR, (bf):

Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att på ett par punkter polemiserar mot herr Mannerskantz.

Han sade att visserligen har vi fått en penningvärdeförsämring på 54 procent, sedan barnbidragen infördes, och för att barnbidragen skall återfå sitt realvärde behöver vi höja dem till ungefär 440 kronor. Men, tillade herr Mannerskantz, inkomsterna har stigit mycket starkt, nämligen med ungefär 100 procent under denna tid, och detta måste vi ta hänsyn till. Samma resonemang för också herr Rubbestad i sin reservation, som vi väl kanske inte behöver ha någon större anledning att resonera om i denna kammare, då den väl här näppligen kommer till votering.

Ja, det är visserligen sant att inkomsterna stigit, men här är det fråga om relationerna mellan barnfamiljerna och andra inkomstagare. Inkomsterna har ju inte stigit speciellt starkt för barnfamiljerna — de har väl inte stigit starkare för dem än för andra grupper i samhället. Det betyder att skattetrycket har blivit väsentligt starkare för barnfamiljerna än för andra då barnbidragen, vilka ersätter de tidigare skattefria avdragen, står kvar på oförändrad nivå.

Man kan naturligtvis sedan diskutera hur mycket vi har råd att höja barnbidragen med ur statsfinansiell synpunkt. Det har regeringen, såvitt jag har förstått, tagit hänsyn till, och den har därvid icke ansett sig kunna räkna upp barnbidragen i proportion till penningvärdeförsämringen under de år som gått sedan barnbidragen infördes, utan man har stannat vid 400 kronor.

Sedan talade herr Mannerskantz om att det blir så mycket spill på vägen, när staten först skall ta in pengar och sedan dela ut dem igen. Det är väl ingen tvekan om att vi bör sträva efter en sådan anordning, att det administrativt blir så enkelt som möjligt. Vi måste då konstatera att vi har få samhällseliga reformer, som är så enkla i administrationen som barnbidragen genom att de utgår med lika belopp för barn, vare sig

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

det finns ett barn eller flera i en familj. Om vi däremot skulle gå på en sådan utformning av barnbidragen, som är föreslagen i den ena av de högermotioner, som har behandlats i detta sammanhang — vilken för all del herr Mannerskantz inte yrkat bifall till, men som han menar bör utredas — skulle vi onekligen få ett administrativt krångel av betydande mått. Även om vi skulle behålla systemet med lika barnbidrag men införa skattefria ortsavdrag för barn, måste vi få ett ökat administrativt krångel, icke minst taxeringsmässigt. Det har onekligen blivit betydligt enklare, sedan vi fick barnbidragen, än det var enligt det gamla systemet med skattefria avdrag. Skulle vi bygga upp ett system med båda delarna, måste det administrativa krånglet bli betydligt större.

När det gäller den statsfinansiella sidan, lovade herr Mannerskantz, att om riksdagen accepterade högermotionen om skattesänkning, så skulle barnfamiljerna få icke mindre än 190 miljoner kronor, vilket vore ett betydligt större handtag, än vad höjningen av barnbidragen enligt det nu framlagda förslaget ger. Det låter naturligtvis säga sig. Det är i varje fall tilltalande för barnfamiljer med större inkomster. Det skulle nämligen betyda en omfördelning till gagn för barnfamiljer med stora inkomster på bekostnad av barnfamiljer med små inkomster. Här måste vi emellertid inlägga en bestämd protest. En dylik anordning skulle nämligen innebära en direkt social orättvisa av stora mått.

Det finns, säger man vidare, så många andra anordningar som har vidtagits till barnfamiljernas fromma. Det är riktigt. Men då måste högern, om man drar fram den saken, samtidigt hysa en förhoppning om att riksdagen på löpande band skall avslå en rad högermotioner vilka, om de skulle bifallas, skulle innebära att vi skulle minska en hel rad sociala förmåner till gagn för barnfamiljerna. Vi kommer senare i dag att få ta ställning exempelvis till skolbarnbespisningen, där högern ju gör ett krafttag för att genomdriva besparingar

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

som jag inte kan förstå skulle vara till gagn för barnfamiljerna. Jag skulle kunna anföra en hel rad exempel på andra dylika förslag.

Herr talman! I nuvarande läge är det förnuftigaste vi kan göra på detta område att acceptera vad regeringen här föreslagit, vilket ju också biträtts av det sammansatta stats- och andra lagutskottet, till vars utlåtande jag alltså ber att få yrka bifall.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utskottet, eller snarare utskottsmajoriteten, för det positiva sätt varpå den har tagit barnfamiljernas parti i den fråga, som nu ligger på riksdagens bord. Det skiner igenom i utskottsskrivningen, att man gärna skulle ha sett att Kungl. Maj:ts förslag till barnbidragens höjning varit litet kraftigare tilltaget, och utskottets talesman har här gett mig samma intryck. Utskottet har ju fört fram beräkningen av penningvärdeförändringen ett halvår längre i tiden än vad regeringen kunde göra då den planerade barnbidragens höjning i höstas, då höjningen motsvarade mellan tre fjärdedelar och fyra femtedelar av denna penningvärdeförändring. En ökning med föreslagna 110 kronor innebär nu, att realvärdet av de år 1947 beslutade barnbidragen återställes med endast 70 procent. Utskottet säger dock, att det har funnit skälen mot en ännu större höjning »godtagbara». Skälet är förstås bara *ett* skäl och ett skäl som även jag har fått böja mig för, innan utskottet för sin del har fått göra detsamma: vi har icke haft råd med mera. Vi har inte haft råd att öka just denna utgiftspost i budgeten med mer än 200 miljoner kronor för år räknat.

Att reallönerna för industriarbetare har stigit med 30 procent under den tioårsperiod, då vi har haft barnbidrag här i landet, och att barnhushållen ju har fått del av denna standardförbättring de också är ändå en liten tröst för den uppräknings i underkant av barnbidragen, som vi har måst nöja oss med

av ekonomiska skäl. Likaså är det en tröst, att vi genom denna begränsning har orkat med även andra anslagslyftningar och reformer till barnfamiljernas bästa. En del smärre sådana lyftningar på sammanlagt någon miljon kronor beslutade ju riksdagen förra onsdagen, när den behandlade anslagen till hemvårdarinnor och småbarnsinstitutioner. En proposition om ökat stöd till ofullständiga familjer har just i dagarna presenterats för riksdagen. Den går löst på 5 miljoner kronor. Under ecklesiastikdepartementets signatur behandlar riksdagen för närvarande den utsträckning av barnbidragen till ungdom mellan 16 och 18 år, som vi har kallat för generella grundstipendier, därför att de anknyter till den fortsatta utbildningen av sådan ungdom i skolor och yrkesutbildningsanstalter. De stipendierna kommer att kosta, som bekant, 9 miljoner kronor om året. Jag finner det rimligt, att man tar med även dessa åtgärder i bilden av vad statsmakterna gör för att förbättra barnfamiljernas villkor.

Men även om man tillför barnfamiljerna totalt 215 miljoner kronor mer i inkomst per budgetår på detta sätt, så betyder det ju inte att vi ger barnhushållen samma standard som hushåll utan barn. Det kan vi aldrig göra. Barnfamiljernas levnadsstandard kommer alltid att vara lägre än de barnlösa hushållens i samma inkomstläge, eftersom det alltid är dyrare att mäta flera munnar än en. Det får vi acceptera, och vi får bara se till att standardklyftan inte blir för stor, så att barnfamiljerna känner sig missgynnade i det samhälle, som ju bör vara verkligt tacksamt för att dessa familjer tryggar befolkningsåterväxten och tar på sig den huvudsakliga ekonomiska bördan för detta.

Nu har vi hört motionärerna här i dag, som menar, att samhället är skyldigt barnfamiljerna att gå längre i upprustning av barnbidragen än vad regeringen föreslagit och utskottet har anslutit sig till. Ett par motionärer vill sålunda ha barnbidragen indexreglerade, andra vill att den föreslagna höjningen av

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

barnbidragen skall påbörjas ett halvår tidigare, d. v. s. den 1 juli i år. Jag har redan under remissdebatten i januari förklarat, varför uppskovet från den 1 juli till den 1 januari blivit nödvändigt och varför regeringen måst frågå sin deklarerade avsikt — dock icke löfte — att höja barnbidragen från den 1 juli i år. Det var de ändrade ekonomiska förhållandena i landet, då den internationella situationen dystrade till, då försvaret skulle ha sitt och då ropet på och behovet av ökat bostadsbyggande ställde knappheten i vår kapitalförsörjning i blixtbelysning. När nu finansministern pusslat ihop budgeten och den behandlas av riksdagen huvudtitel efter huvudtitel, är det otänkbart att baxa in i det här pusselmönstret en stor extra pusselbit på 100 miljoner kronor, såsom det förordas i den Lundbergiska reservationen, för vilken herr Norling här talade.

Med hänsyn till de åtaganden för framtiden, som regeringen gjort, då den beslutat förelägga riksdagen förslag om en starkt utbyggd och kostnadskrävande ålderdomstrygghet, kan vi inte heller enligt regeringens mening — som fru Wallentheim skulle önskat — binda oss för en indexreglering av barnbidragen i likhet med den som tillämpas för folkpensionerna. Med fortgående ökning av produktiviteten i vårt näringsliv kommer också barnförsörjarna, som ju normalt befinner sig i de arbetsföra ålderna, att få bättre inkomster, vilket däremot pensionärerna, som står utanför arbetslivet, inte får utan samhällets medverkan. Det är ju det som utgör skillnaden mellan barnbidrag och folkpensioner när det gäller indexreglering. Så långt skulle jag kunna hålla med högerreservanten — alltså i fråga om produktivitetsökningen — i hans och hans partivänners argumentering i barnbidragsfrågan. Men när herr Mannerskantz här menar, att den skattesänkning, som hans parti har föreslagit, skulle ha en så starkt produktionsstegrande effekt, att den skulle öka välbästandet för barnfamiljerna, tror jag att han gör sig skyldig till en väldig överskattning av skat-

tesänkningens effekt på inkomsttagarna. Huruvida en sänkning av bolagsskatten, investeringsavgiften och dylikt skulle kunna öka takten i vår produktivitetstegring, kan vi ju lämna därhän, eftersom den skattesänkning, som högern här ställer upp som alternativ till bland annat höjningen av barnbidragen, gäller fysiska och inte juridiska personer. Jag betvivlar att någon tia mindre i skatt i månaden i de inkomstlägen, där den stora massan barnfamiljer befinner sig, skulle komma att spänna musklerna eller över huvud taget öka arbetsintensiteten i sådan grad, att det skulle bli mätbart i nationalekonomiska vinster.

Herr Mannerskantz gör emellertid sedan i sin reservation gällande, att högers skatteförslag, alltså av 1956 års modell, skulle tillföra just barnfamiljerna ungefär lika mycket i skatteminskning, som de skulle få i inkomstökning genom den här förordade höjningen av barnbidragen. Jag har kontrollerat att den uträkningen är i stort sett riktig, men det är bara den lilla haken, att herr Mannerskantz och regeringen hjälper olika barnfamiljer olika mycket med sina respektive förslag. Enligt regeringens och utskottets förslag får alla barnfamiljer i alla inkomstlägen lika mycket i tillskott per barn. Högers skattelättnader är däremot störst för gifta med en inkomst av mellan 15 000 och 100 000 kronor. Medan t. ex. barnfamiljer med mellan 5 000 och 12 000 kronor i årsinkomst skulle få 9 procent eller noga räknat 9,1 procent i skattesänkning, skulle en familj med 25 000 kronors inkomst få 24 procent.

Herr Mannerskantz planerar vidare för ett framtida återinförande av barnavdragen i beskattningen i kombination med nu utgående barnbidrag. Men om man skulle förvandla de nu aktuella 200 miljoner kronorna per år till statliga och kommunala ortsavdrag, blev det 500 kronor per barn. Herr Mannerskantz räknade med 100 miljoner kronor och jämförde sin skattesänkning för helår med barnbidragens höjning för halvår, men det var väl bara en liten lapsus? Verkningarna av ett ortsavdrag med 500

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

kronor per barn för en barnfamilj med 14 000—15 000 kronors årsinkomst eller mera — och de familjerna utgör inte det största skiktet, herr Mannerskantz, de har cirka en halv miljon barn — skulle visserligen bli en lika stor skattelättnad som den kontanta barnbidragsökningen uppgår till eller mera, ju högre inkomster de har. Däremot skulle förslaget ge ett mindre kontant bidrag till den miljon barn — två tredjedelar av alla barn i barnbidragsåldern — som tillhör familjer med mindre än 14 000—15 000 kronor i årsinkomst.

Herr Mannerskantz säger nu i sin reservation, att »en sådan anordning bättre svarar mot barnfamiljernas behov, ytterligare kompletterat med avdrag för barnens och ungdomens studieutbildning och en mindre pressande sambeskattnings av makar». Herr Mannerskantz menar väl, att han härmed har bevisat högerns ännu så länge platoniska intresse för stöd åt barnfamiljerna. Men ingenting sägs om allt vad högern i andra sammanhang vill ta *ifrån* barnfamiljerna och som herr Alvar Andersson här nyss gav en antydning om: de grundstipendier på 9 miljoner kronor, som jag nyss talade om, vill högern inte vara med om. De 27 miljonerna för statsbidrag till skolmåltiderna vill högern spara, statsbidraget på 10 miljoner kronor till fria läroböcker vill högern likaledes slopa, och 5,6 miljoner kronor vill högern spara på mödrahjälpen, hemhjälpen etc. Det är väl en ganska anmärkningsvärd sparattack, som högern här sätter in just mot barnfamiljerna, och det blir knappast ens skenet kvar av partiets intresse för vårt lands framtid, dess barn.

Vad jag här har sagt om verkningarna av barnavdrag i beskattningen har naturligtvis också sin principiella sida. Vore sig man vill ha bara skatteavdrag för barn eller både skatteavdrag och kontanta barnbidrag, såsom ett antal folktoparter, här företrädade av herr Jacobsson, pläderat för i ett särskilt yttrande till utskottsutlåtandet, innebär ju detta att man går in för att differentiera samhällsstödet till barnfamiljerna efter in-

komstläget. Man ger barnfamiljer i högre inkomstlägen totalt en större ekonomisk lättnad än barnfamiljer i lägre inkomstklasser, och detta på bekostnad av skattebetalarna i alla skikt och hushållsgrupper. Det leder till en omfördelning av inkomsterna, som missgynnar de sämst ställda. Jag har svårt att se att man härigenom skulle uppnå den »ekonomiska rättvisa», som efterlyses i det särskilda folktopartiyttrandet till utskottsutlåtandet.

Lika litet kan jag finna att man skulle åstadkomma en »ekonomisk rättvisa», om man följde herr Rubbestad och sympatisörer till honom i deras rekommendation att differentiera barnbidragen efter barnantal och utesluta enbarnsfamiljerna från den ökning av barnbidragen som nu är aktuell. Enbarnsfamiljerna är till antalet bortåt hälften av våra barnfamiljer. En del av dem blir två- och trebarnsfamiljer med tiden. Men det första barnet är alltid dyrtast, när det kommer. I regel kommer det ju när familjeförsörjaren är ung och inte har hunnit få någon högre eller fastare inkomst, under det att hustrun genom barnets ankomst nödgas avstå från förvärsarbete. Det första barnets »anskaffningsvärde» är alltså större än de efterföljande syskonens. Det första barnet blir väl inte någon gång under uppväxttiden billigare än barn nummer två eller nummer tre. Jag tror att enbarnsfamiljerna skulle ha mycket svårt att acceptera en sparåtgärd av det slag som föreslås i den reservationen. Jag skall emellertid inte längre uppehålla mig vid den, eftersom den linjen inte haft någon företrädare tidigare här i debatten.

Innan jag slutar vill jag säga några ord till herr Grym, som vädjade till mig om kallortstillägg på de allmänna barnbidragen. Jag är ingen löneexpert, men jag tror att tiden har ridit förbi kallortstilläggen. Att de särskilda kallortstilläggen, som efter vad jag inhämtat tillkom år 1903, bibehållits även sedan hela landet dyrortsgrupperades år 1922 och alltså kvarstår, lär mera bero på — och kanske är detta riktigt — statens intresse av en tillfredsställande rekrytering

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

till befattningar i Norrland än på att norrlänningarna har merutgifter som förorsakas av det bistra klimatet. Senast år 1946 framhöll finansministern i den proposition, som uppdrog riktlinjerna för nuvarande avlöningsreglemente, att åtskilliga av de skäl, som föranlett kallortstilläggens införande, hade förloreat sin betydelse. Kallortstillägg förekommer ju inte heller på andra sociala bidrag, t. ex. folkpensioner. Men det är klart att kommunerna, när det är fråga om socialhjälp, kan ta hänsyn till de särskilda förhållanden som råder inom en kommun med hårt klimat, och socialhjälp kan då, om den ges till behövande barnfamiljer på kallorter, avpassas efter de faktorer som motionärerna åberopar.

Herr talman! Jag är alltså för egen del övertygad om att de generella och lika barnbidragen till alla barn utan behovsprövning och gradering är den riktigaste och rättvisaste formen av samhälleligt kontantstöd åt barnfamiljerna, och i den övertygelsen hemställer jag om kammarens bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Utskottets ärade ordförande gjorde sig skyldig till en liten felsägning, som jag inte alls tror var avsiktlig. Han yttrade sig om högerns framställning som om högern ville minska barnbidragen. Det förhåller sig på det sättet att vi inte vill vara med om att höja dem, men vi har inte föreslagit att de skulle sänkas.

Vad utskottets ordförande och statsrådet Lindström här yttrat beträffande barnavdragen och deras olämplighet, eftersom inte alla skulle kunna utnyttja dem, föranleder mig att säga att det nog inte är stor idé att fortsätta med sådana argument. Det finns sätt att anordna barnavdragen som gör att alla dessa olägenheter bortfaller. Vid fjolårets riksdag förelåg ett förslag som visade hur detta kan ske genom en kombination med barnbidrag som utformats på ett sådant sätt att de, som

inte kan utnyttja barnavdragen vid beskattningen, i stället får möjlighet att tillgodogöra sig barnbidrag. Det var för resten professor Wahlund som hade utarbetat en modell till detta, och jag tycker att den var användbar, fastän det naturligtvis kan tänkas varianter av den. Det finns skatteexperter, som kan konstruera serier av användbara modeller, och det är egentligen bara att välja den modell som man tycker bäst passar för vårt land. Jag frågar nu som i fjol: Kan det verkligen förhålla sig på det sättet, att Sverige skulle vara det enda landet i Europa där ett sådant kombinerat system inte passar? Vid fjolårets riksdag framlades en utredning om hur det förhöll sig med barnavdrag och barnbidrag i hela Västerlandet, och den visade att en sådan kombination förekom i alla andra länder — åtminstone i stort sett tror jag Sverige var ensamt om sitt system. Skulle vi alltså vara klokare än människorna i alla andra länder? Jag tror ju inte att svenskarna är dummare än andra människor, som man sade förr i världen när man talar om »die dumme Schweden», men att de skulle vara klokare än alla andra människor har jag också svårt att tro. Därför skulle jag vilja rekommendera ett studium över hur dessa kombinationer verkar i övriga länder i Europa; det finns naturligtvis ett rikt studiematerial på det området. På det sättet uppnår man faktiskt en mera praktiskt verkande åtgärd, som passar bättre för olika typer av barnfamiljer. Jag tror därför inte att man a priori — bara därför att man än en gång haft ett system med endast barnavdrag och inga barnbidrag och det fanns en del som inte kunde utnyttja dem — kan förkasta det andra systemet, som är det universellt använda.

När herr Alvar Andersson säger, att det är fel av mig att påpeka att inkomsterna stigit också för barnfamiljerna, därför att relationen inte blivit förbättrad, kan det naturligtvis ligga någonting i det. Men det har i varje fall inte blivit så, att barnfamiljerna har fått en försämring på grund av att

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

inte barnavdraget höjts. Man kan endast säga att de inte fått lika stor förbättring som de som inte har barn. Men något får man väl tolerera i den vägen, och då blir det ju närmast fråga om gradskillnader, både därigenom att regeringen inte gått på tidpunkten den 1 juli, såsom utredningen, motionärer och reservanter tänkt sig, och inte heller gått upp till det fulla beloppet. Då är det väl större skäl att tala om gradskillnader än att bara säga, att högerförslaget är det enda som är behäftat med fel.

När jag talade om spillet på vägen, tänkte jag inte enbart på barnbidragen, utan jag hade ju strax innan sagt att vi strävade fram emot ett allmänt system i samhället, där människorna inte behövde ha så mycket bidrag av olika slag och därför inte heller behövde betala så mycket skatt. På det sättet skulle man slippa den där omgången med pengarna in till finansdepartementet och ut genom social- och inrikesdepartementen. Det är väl ganska ostridigt att spillet är oerhört stort; bara att dela ur barnbidragen kostar ju 2,3 miljoner kronor, såsom framgår av femte huvudtiteln i den punkt som följer efter punkten angående själva barnbidragen.

När herr Alvar Anderson tar avstånd från herr Rubbestads reservation kan jag förstå det, ty herr Rubbestad går ju verkligen illa åt barnfamiljerna och berövar dem höjningen för första barnet. Han föreslår inte någon sådan skattesänkning, som helt skulle neutralisera detta, utan han bara knycker pengar utan att ge någon skattesänkning i stället. Herr Rubbestad är således egentligen den som fru Lindström och andra skulle vända sig mest emot, men han är ju inte i denna kammare, och det får väl därför bli vid ett annat tillfälle.

Jag är villig erkänna att jag skulle ha sagt 200 miljoner i stället för 100 miljoner kronor. Den besparing för helt budgetår, som vi vill åstadkomma, uppväges nästan jämnt av motsvarande skattesänkningar för barnfamiljer. Att

det skulle träffa litet olika i olika inkomstskikt sammanhänger ju med att progressionen är så stark som den är i vissa skikt. Det är en orättvisa, som jag tycker man är skyldig att göra någonting åt för att få ur världen — det anser jag att man i första hand bör göra när man skall gå till skattesänkning. Det kan ju inte bli på annat sätt än att det verkar så, att de som varit mest orättvist progressivt beskattade får en något större sänkning än de som inte haft den högre progressionen, men som inte heller haft det höga skatetrycket att plågas med.

Statsrådet Lindström underskattar i högsta grad skattesänkningars inverkan på vårt samhälles framtida utveckling. Jag har här inte räknat in någon sänkning av investeringsavgifter och bologsskatt m. m. i skattesänkningarna för barnfamiljerna, utan förslaget gäller ju bara fysiska personer, och det finns ju tabeller på detta. Om vi skulle kunna få till stånd ett lågskattesamhälle i stället för ett högskattesamhälle, skulle hela utvecklingen komma att gå snabbare och bättre. Vi skulle i snabbare takt uppnå välstånd än vi kan göra i ett samhälle, där näringslivet är alltför hårt belastat och därigenom blir berövat konkurrenskraft gentemot andra länder, något som under de senaste åren börjat framträda på ett närmast farligt sätt. Man får inte underskatta vad näringslivet kan åstadkomma; det åstadkommer bland annat att man skapar nya skatteunderlag, så att det inte, åtminstone på litet längre sikt behöver bli något inkomstbortfall för staten. Det är på en sådan utveckling som vi grundar en förhoppning, som skulle ta sig det uttrycket, att när man väl sett till att näringslivet får ett bättre underlag, så skapas också av sig självt ekonomiska möjligheter att göra de förbättringar, även för barnfamiljer och andra, som man inte kan åstadkomma i dag utan att urholka näringslivets möjligheter för framtiden.

Dessa frågor har ett stort sammanhang med varandra — det beror på om man ser det hela på kort eller lång sikt,

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

och jag tycker nog, när det gäller sådana ting, att det är riktigare att ställa det på något längre sikt och tänka framåt, hur vi skall klara inte bara varje budgetår för sig utan skapa en så gynnsam allmän utveckling för lång tid framåt som det är möjligt att göra. Därför menar jag att vi inte får underskatta sådana ting.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Bara en replik till herr Mannersskantz. Han vidhåller att högerförslaget om kombinerade barnbidrag och skatteavdrag skulle kunna ge alla barnfamiljer rättvisa. Det gäller bara att välja rätt modell, säger han. Men herr Mannersskantz kan ju ändå inte komma ifrån att vilken modell man än väljer, måste skatteavdrag för barn, så länge vi har ett progressivt skattesystem, verka på det sättet att barnfamiljer i högre inkomstlägen får större avdrag än barnfamiljer med lägre inkomster. Det var ju detta jag nyss försökte visa med exemplifieringar beträffande högerens skatteförslag.

Men herr Mannersskantz vill göra gällande, att det egentligen bara är gradskillnader i våra respektive intressen för barnfamiljerna och att jag kanske var litet hård, då jag här kommenterade högerens förslag och menade, att det mest var ett ihåligt intresse för barnfamiljerna som avspeglades i det. Måhända har jag varit det — man skall kanske inte skära hela högern över en kam. Visserligen är herr Mannersskantz trogen sin egen linje från 1947, när vi satt tillsammans här i kammaren och han begärde votering på ett yrkande, som principiellt inte skilde sig nämnvärt från hans yrkande nu. Men det fanns på den tiden även högermän av annat märke. Jag erinrar mig sålunda en motion av vår dåvarande kammarkollega Ivar Anderson i Stockholm, som fann — jag citerar motionen, som jag har plockat fram — »frågan om kontanta barnbidrag vara en av de socialpolitiska uppgifter, som bör tillerkännas prioritet i förhållande till andra reformer» och yrkade på ef-

fektivare stödåtgärder för barnfamiljerna. Ja, det är riktigt så, att man saknar den fina, delikata konservatism som Svenska Dagbladets gamle chefredaktör representerade här i kammaren!

Herr MANNERSKANTZ (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill endast påminna statsrådet om att vi dock inte har yrkat på avskaffande av barnbidragen.

Herr WAHLUND (bf):

Herr talman! Diskussionen har nu fått en vändning som gör att jag ser mig tvungen att säga några ord.

Statsrådet Lindström sade nyss, att hur man än gör, om man laborerar med skatteavdrag, så måste följden bli att man missgynnar barnfamiljerna i de lägre inkomstgrupperna. Detta är riktigt, om man med skatteavdrag menar de ortsavdrag som högern har förordat. Men det finns skatteavdrag av en annan typ. När vi arbetade med dessa frågor i befolkningsutredningen, föreslog jag där just ett kombinerat system av barnbidrag och avdrag på skatten; men det gällde den gången avdrag på skattsedelns slutbelopp, vilket är någonting helt annat — då kommer inte progressiviteten in i sammanhanget, och man kompletterar avdragen i skatteräjongerna med barnbidrag för dem som inte betalar skatt. Detta förslag togs också upp av bondeförbundet i dess första partimotion i detta ärende.

Nu sadet det i befolkningsutredningen, att det blir tekniskt besvärligt att laborera med detta system, och jag gick då med på ett renodlat bidragssystem, även om jag kanske inte helt lät mig övertygas av invändningarna. Vi har ju sedan sett att Danmark laborerar med kombinerade skatteavdrag och barnbidrag och att det tekniskt går mycket bra. Nåväl, vi skall komma ihåg att det är en ren bokföringsfråga, om man gör avdrag på skattsedelns slutbelopp i stället för att ge barnbidrag — ekonomiskt blir det precis samma system som vi har i dag.

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

Nu säger herr *Mannerskantz* att han är beredd att diskutera andra system än det som högern förordar. Jag vill gärna tillmötesgå hans önskan och diskutera med honom på den punkten — mitt bud är just ett kombinerat barnbidrag och avdrag på skattsedelns slutbelopp.

Statsrådet fru **LINDSTRÖM:**

Herr talman! Jag vill bara ge en replik till herr *Wahlund*. Han talade om det danska systemet med kombinerade barnavdrag och barnbidrag, men jag vill säga, att vi har tittat litet närmare på systemen i våra grannländer och att jag inte tror, att Danmarks och Norges exempel är någonting för oss att ta efter. Deras kombinerade barnbidrags- och avdragssystem med ortsgropering och gradering av bidragen efter barnantal är mycket krångliga och ger faktiskt inte mer i samhällsstöd än vårt system gör. Vi har räknat ut att en tvåbarnsfamilj vid 10 000 kronors inkomst i Danmark nu får totalt 793 kronor i barnbidrag plus skatteavdrag och i Norge får en 2-barnsfamilj med samma inkomst 833 kronor. I Sverige kommer en sådan familj — enligt det föreliggande förslaget om barnbidrag med 400 kronor per barn och år — att få 800 kronor i inkomstförbättring. Beloppen ligger som man ser mycket nära varandra, och i Sverige slipper vi dessutom krånglet, om vi håller fast vid det system vi har.

Herr **WAHLUND** (bf):

Herr talman! Statsrådet Lindström vet ju mycket väl att jag inte vill engagera mig för ett sådant system som det danska. Vad jag här talade om var endast den rent tekniska detaljen, huruvida man lika väl kan göra avdrag på skatten som betala ut kontanta barnbidrag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas sär-

skilt angående varje punkt och, där så erfordrades, varje moment av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Mannerskantz*, att kammaren skulle godkänna den av honom vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Norling*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i herr *Lundbergs* vid punkten anförda reservation.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Mannerskantz* yrkande.

Herr *Norling* åskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten A i sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 2 antager bifall till herr *Mannerskantz* yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Norlings* yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar
början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Norling* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja— 46;
Nej — 33.

Därjämte hade 59 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr *Mannerskantz* vid denna punkt avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningen slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 126;
Nej — 13.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Sedermera gjordes enligt de beträffande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Mannerskantz* vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propo-

sitionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Med hänsyn till kammarens beslut rörande punkten A, yttrade nu vidare herr talmannen, kvarstode i fråga om punkten C endast yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

På gjord proposition bifölls detta yrkande.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten D mom. 1 hemställt.

Ytterligare gjordes enligt de med avseende på punkten D mom. 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 87, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten D mom. 3 och 4 hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 107 500 kronor.

Av berörda anslag hade 55 000 kronor beräknats till byggande av en arbetarbostad vid Röbbäcksdalens försöksgård och 45 000 kronor till vissa yttre arbeten vid samma försöksgård.

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) I: 55 av herr *Olofsson, Uno*, m. fl. samt

b) II: 110 av herr *Jacobson* i Vilhelmina m. fl.,

i vilka motioner yrkats, att riksdagen skulle — utöver av Kungl. Maj:t upptagna medel under förevarande anslag — anvisa ett belopp av 312 800 kronor för uppförande av maskinhall och arbetarbostäder samt för utförande av yttre arbeten och dikning vid Röbbäcksdalens försöksgård;

c) de likalydande motionerna I: 230 av herr *Werner* och II: 287 av herr *Wahrendorff*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om snara åtgärder för verkställande av riksdagens tidigare fattade beslut angående Sunne försöksgård i Värmlands län, dels till lantbruksnämnden i länet anvisa ett belopp av 25 000 kronor för påbörjande av områdets grundförbättring genom täckdikning.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 55 och II: 110 samt I: 230 och II: 287, sistnämnda två motioner såvitt nu vore i fråga, till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 107 500 kronor;

2) att motionerna I: 230 och II: 287, såvitt däri yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snara åtgärder för verkställighet av riksdagens tidigare fattade beslut angående Sunne försöksgård i Värmlands län, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»Vad angår yrkandena i motionerna I: 230 och II: 287 bör desamma enligt utskottets förmenande — i avbidan på resultaten av jordbrukshögskoleutredningens arbete — av riksdagen lämnas utan bifall.»

Reservation hade anförts av herrar *Lage Svedberg, Hansson, Franzén, Uno Olofsson, Jacobson* i Vilhelmina, *Östlund, Agerberg, Nilsson* i Lönsboda och *Andersson* i Långviksmon, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 55 och II: 110 ävensom med avslag å motionerna I: 230 och II: 287, sistnämnda två motioner såvitt nu vore i fråga, till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 162 500 kronor.

Herr **WERNER** (bf):

Herr talman! Under punkten 3 i föreliggande utskottsutlåtande har utskottet avstyrkt en motion av mig och herr *Wahrendorff* i andra kammaren, en motion som för stora delar av det västsvenska jordbruket har den allra största betydelse. Det gäller frågan om verkställigheten av det beslut som riksdagen fattade 1949 angående Sunne försöksgård. På grund av detta riksdagsbeslut har Sunne köping och socken, som fann anläggandet av en försöksgård inom orten vara förenat med sitt intresse inköpt ett jordområde på omkring 160 tunnland vilket ställdes till statens förfogande genom en donation.

Frågan om anläggande av en försöksgård inom det västsvenska jordbruksområdet, det s. k. bergslagsområdet, är av mycket gammalt datum. Det har vid en rad ingående undersökningar konstaterats, att det här föreligger ett mycket starkt behov av vetenskapliga jordbruksförsök, som skulle tjäna till ledning för jordbruket inom denna speciella del av landet med dess säregna både klimatiska och geologiska förhåll-

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar

landen. Vid dessa undersökningar har man nu funnit, att en förläggning till det område som sedermera inköptes skulle vara mycket ändamålsenlig. Området är mycket centralt beläget och i det ingår olika jordarter. Att dess läge är centralt framgår ju därav, att det till större delen ligger inom Sunne köpings område, mitt i blickpunkten för den stora ström av besökande, turister och andra, som färdas genom orten.

Nu har man ju hoppats, att sedan detta område genom donationsbrevet av 1953 överlämnats till staten, ett överlämnande som sedermera godkänts genom särskilt riksdagsbeslut, så skulle här ske något i fråga om verkställigheten. Men sedan området övertagits, har ju staten tvärtom utarrenderat området mot en årlig arrendesumma av 1 300 kronor. Sedan har området fått ligga utan att någon åtgärd vidtagits till dess underhållande, eller att någon ansats gjorts att infria det löfte som de två riksdagsbesluten innebar och som var förutsättningen för donationens tillkomst från Sunnekommunernas sida.

Nu har i motionen hemställts, att snara åtgärder skulle vidtagas för att verkställa det av riksdagen fattade beslutet. Jag vill erinra om att behovet av denna försöksstation har växt allteftersom åren gått därigenom att jordbruket står inför en strukturförändring, som medför ett starkt behov av vägledning från de vetenskapliga försök som bedrivs på jordbruksforskningens område. Det finns knappast någonting, som det svenska folkhushållet har tjänat på så mycket som de vetenskapliga försöken inom jordbruket.

Motionen har avstyrkts på två rader av utskottet. Jag skall inte försöka mig på konststycket att förmå kammaren till ett bifall till motionen i annat än den del av motionen, vari hemställes om att till lantbruksnämndens förfogande — lantbruksnämnden är det organ, som anförtrotts skötseln av området — skulle ställas ett mindre belopp för att man skulle kunna påbörja täckdikning av området. Detta yrkande är en direkt motsvarighet till en av lantbruksnämnden

gjord hemställan till motionärerna, så att man i varje fall skulle kunna vidtaga vissa förberedande åtgärder. Men inte ens i det hänseendet har utskottet velat tillmötesgå motionärernas önskemål. Jag tycker nog att det även för jordbruksutskottet borde vara en smula uppseendeväckande, att det organ, som skall svara för täckdikningsverksamheten inom ett helt län, skall sakna medel till en grundförbättring på ett jordområde, som staten har fått såsom en donation av annan myndighet. Men, som sagt, inte ens i det hänseendet har utskottet velat biträda motionärernas förslag.

Jag ser mig, herr talman, nödsakad att beträffande utskottets motivering på sid. 5 efter den mening, som slutar »... av riksdagen lämnas utan bifall» hemställa om ett tillägg av följande lydelse: »Detta utskottets ställningstagande utesluter icke möjligheten för lantbruksnämnden i Värmlands län att efter särskild framställning till Kungl. Maj:t erhålla nödiga medel för påbörjande av täckdikning av vissa delar av försöksgårdsområdet.»

Jag uttrycker den förhoppningen, att jordbruksutskottets negativa ställningstagande inte skall helt utesluta möjligheten för lantbruksnämnden att vidtaga de åtgärder som är nödvändiga för vård av donationsområdet, som ligger där såsom ett mer eller mindre hedrande monument över statens oföretagsamhet — för att inte säga löftesbrott.

Herr OLOFSSON, UNO, (fp):

Herr talman! När riksdagen år 1949 fattade principbeslut om att i Rönnebydalen utanför Umeå inrätta en statlig försöksgård på jordbrukets område, var det väl knappast någon som hade tänkt sig, att det skulle dröja så länge som det i verkligheten har gjort, innan någonting skulle kunna sägas vara färdigt. Ej heller hade väl någon trott, att frågan så många gånger skulle bli föremål för riksdagens prövning och beslut. Vid den tidpunkten hade man redan skaffat marken genom Västerbottens

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar

läns landsting. Det var visserligen ingen gammal enhetlig jordbruksgård, utan det var småbruk, som man hade köpt in och slagit samman. Detta medförde också, att det på det område där försöksgården skulle placeras inte fanns någon gammal kultur. Det fanns inte vägar, det fanns inte ledningar, det fanns inte byggnader, utan allting måste skaffas eller iordningställas.

Nu efter åtta år har försöksgården kommit så pass långt, att vi har kunnat börja verksamheten, låt vara under mycket provisoriska förhållanden. Fortfarande har en del av byggnaderna inte färdigställts, fortfarande är vägsystemet inte ordnat, och ledningssystemet är otillfredsställande. I hela Röbbäcksdalens försöksgård finns ett virrvarr av bråte, och den långa byggnadstiden har ju gjort det hela beklämmande. Styrelsen för lantbrukshögskolan, som är ansvarig myndighet när det gäller denna anläggning, har varje år återkommit med äskanden om att medel skulle ställas till förfogande, så att man kunde fullfölja riksdagens beslut. Även om styrelsen har varit mycket försiktig och sparsam i sina äskanden, nödgades man i årets äskande anhålla att få bygga bl. a. en maskinhall för 90 000 kronor. Vid försöksgården finns för närvarande betydande inventarier i form av maskiner, och det är ju vanligt att en enskild person, som vanvårdar sin egendom, med all rätt kritiseras härför. Men det borde ju också vara angeläget för statsmakterna eller de samhällsägda institutionerna att så långt som möjligt vårda den lösa egendomen och ställa den under nödig tillsyn.

Från lantbrukshögskolan har också yrkats att man skulle få bygga tre arbetarbostäder. Det är, märk väl, inte fråga om några tjänstebostäder, utan det gäller bostäder för den personal som är anställd vid gården, alltså jordbruksarbetare, ladugårdsskötare, traktorskötare och andra som måste finnas för gårdens skötsel. Man har också begärt att få 153 000 kronor för yttre arbeten för att kunna istandsätta vägsystemet och ledningssystemet. Dessutom har yrkats

4 800 kronor för komplettering av dikenarna.

Alla dessa yrkanden har tillstyrkts av jordbrukshögskoleutredningen, alltså den utredning som har att undersöka, hur våra statliga försöksgårdar skall utformas i framtiden. Tillstyrkandet skedde så sent som i höstas, strax innan budgetberedningen avslutades. Men departementschefen har på denna punkt liksom på många andra gjort ytterligare prutningar. Han vill inte gå med på vad som har begärts, utan han skyller på den allmänna investeringsbegränsningen. Man måste nog säga, att det i detta hänseende har blivit mycket tråkiga förhållanden här i landet. En stor del av vad samhället planerat att uträtta och genomföra är bara ett bordläggningsprogram. Det mesta skall skjutas på framtiden. Samtidigt arbetar man fram nya förslag och nya idéer, som också de kommer att skjutas på framtiden. Det är inte trevligt att leva liksom i en bordläggnings-tid, då inte någonting skall kunna färdigställas. Jag tycker vi borde försöka ena oss om att åtminstone någon del av alla de behjärtansvärda program, som är utarbetade, skulle kunna fullföljas och inte bara skjutas på en oviss framtid.

Även vi motionärer, som har framställt ett yrkande i överensstämmelse med vad lantbrukshögskolans styrelse begärt, har ju gripits av denna allmänna bordläggnings- och uppskjutandepsykos. Vi har alltså här ändrat vårt yrkande till att det skulle byggas två bostäder i stället för en, som departementschefen föreslår. Då kanske någon säger, att när vi har prutat så mycket, skulle vi väl kunna skjuta även den andra bostaden på framtiden. Man säger, att det finns hyresmöjligheter för dessa människor. Det är klart att det finns, om de kan bo långt ifrån gården. Men denna är enligt belägen. Närmaste tänkbara bostadsmarknad är Tegs municipalsamhälle. Men i omedelbar närhet av Teg pågår ett annat mycket stort av staten drivet byggnadsarbete, nämligen Stornorrforssen. De miljoner, som staten satsar här, innebär att arbetarna vid detta företag också måste ha bostad. Därför är bostadsmarkna-

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar

den i Teg så ansträngd, att det är mycket svårt att skaffa bostad till dem som är anställda vid försöksgården.

Detta har varit motivet för att vi motionärer inte ansett oss kunna gå med på den prutning, som regeringen och utskottet föreslagit. Vi har alltså den uppfattningen, att även om man accepterar den allmänna besparingstendensen, bör man bygga åtminstone två bostäder, när man ändå skall bygga. Med denna korta motivering vill jag yrka bifall till den vid punkt 3 fogade av herr Lage Svedberg m. fl. avgivna reservationen.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning av herr Werners anförande. För att klarlägga den sak som han behandlade, nämligen den planerade försöksgården i Sunne i Värmland, är det kanske nödvändigt att ta upp hela detta problem till kortfattad behandling.

Sedan rätt lång tid tillbaka har man försökt åstadkomma en sådan fördelning av den forsknings- och försöksverksamhet, som statens jordbruksförsök i Ultuna bedriver, att hela landet skall bli tillgodosett. För att kunna genomföra denna verksamhet har man inköpt försöksgårdar på olika ställen i landet i avsikt att på dessa gårdar bedriva den mera långsiktiga forsknings- och försöksverksamheten. För att lösa en hel del av forsknings- och försöksproblemen på jordbrukets område måste man nämligen utföra försök under 10 å 15 år, innan man fått problemen klarlagda.

För 5 å 6 år sedan företogs en utredning på detta område, och riksdagen fattade ett principbeslut om att det skulle inrättas vissa försöksgårdar. En av dem skulle ligga i Sunne. Men såsom herr Olofsson nu har skildrat har ju medlen inte ens räckt till när det gäller Röbäcksdalen. Försöksgårdssystemet har på något sätt kört fast och inte blivit till den nytta för forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område, som man från början länkte sig. En av orsakerna härtill är givetvis, att staten

inte anslagit tillräckliga medel till utbyggnad och utrustning av de beslutade försöksgårdarna.

Sedan har en annan nackdel varit förknippad med denna verksamhet. I Röbäcksdalen har man börjat bygga. Man har också börjat bygga i Stenstu på Gotland och på andra håll. Men man har inte fått någonting färdigt. Man kan inte fullfölja sina tidigare intentioner. Jag tror att det är nödvändigt att få till stånd en annan ordning. Det synes mig vara bättre för forskningen, försöken och jordbruket, om man gjorde en gård i ordning helt och hållet, innan man började att lägga grunden till en annan gård. Om vi hade gjort det, skulle inte så många försöksgårdar som nu ha påbörjats, men i stället hade vissa gårdar varit helt färdiga.

Till herr Werner vill jag säga, att jag är fullt medveten om att det på jordbrukets område finns stora och betydelsefulla forskningsuppgifter, som en försöksgård skulle kunna bidra till att lösa i stor utsträckning. Men för ett år sedan tillsatte Kungl. Maj:t en utredning, som skulle undersöka frågan om lantbrukshögskolans organisation. Vidare skulle utredas, huruvida jordbruksförsöken och husdjursförsöken skulle inlemmas som en del i lantbrukshögskolan eller om de alltjämt skulle arbeta som självständiga institutioner. Frågan om försöksgårdarnas vara eller icke vara skulle också utredas, liksom frågan om vem som i framtiden skall driva dem.

Jag vill erinra kammarens ledamöter om att det vid flera tillfällen i motioner — som jordbruksutskottet haft att ta ställning till — föreslagits, att försöksgårdarna skulle överföras till hushållningssällskapen. Allt detta har nu denna försöksutredning hand om, och vi får väl vänta och se vilket resultat den kommer till. Jag utgår ifrån, att utredningen kommer att påskyndas, så att vi snart får veta hur den ser på dessa saker och statsmakterna sedan kan besluta om bestämda direktiv för hur dessa försöksgårdar skall bedrivas i framtiden.

Som herr Olofsson sagt, gäller beträff-

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar

fande Röbbäcksdalen att det är bortåt åtta år sedan det fattades ett principbeslut, men ännu är verksamheten där bara påbörjad. Röbbäcksdalen intar ju en särställning bland försöksgårdarna, ty vid denna försöksgård skulle det bli en försöksinstitution för hela det norrländska jordbruket. I stället för att som på de andra försöksgårdarna ha en försöksgårdsföreståndare med agronomexamen, skall verksamheten här ledas av en statsagronom, alltså en vetenskapligt skolad man, vilket skulle karaktärisera denna institutions behörighet och uppgifter såsom en samlande institution för hela det norrländska jordbruket.

Jag måste för min del beklaga, att man inte i raskare takt än vad som skett kunnat utbygga Röbbäcksdalen. Jag vill också därtill erinra om att Öjebyns försöksgård i Norrbotten, om vilken riksdagen fattade beslut för tolv, tretton år sedan, inte heller är färdigutbyggd. Där får man dras med en hel del besvärigheter därför att det brister åtskilligt när det gäller de investeringar, som behövs för att förbättra gården och komma fram till en rationell drift då det gäller husdjursskötseln.

Vad jag ur min synpunkt mest beklagar är att allmänheten får en skev uppfattning om huruvida statsmakterna menar allvar med sina beslut om att inrätta försöksgårdar, när det nu dröjer år efter år innan de olika försöksgårdarna blir utbyggda. Men som jag sade tidigare, herr talman, beror detta på att man inte först gör en gård färdig, innan man ger sig på en annan, utan man plöttrar litet på alla gårdarna så att ingen blir fullt tillfredsställd.

Till sist ber jag, herr talman, att få säga några ord om herr Werners påstående, att gården i Sunne inte sköts som den borde. Jag är visserligen med i styrelsen för lantbrukshögskolan, men detta ärende ligger närmast under jordbruksförsöken och jag känner inte närmare till det. Beträffande täckdikningsförhållandena på gården tror jag mig dock kunna säga, att man inte vill ha en gård som överallt är alldeles tiptop. Man vill

tvärtom ha en del mindre lämpliga områden för att genom täckdikningsförsök och dylikt utröna, hur man på bästa sätt skall kunna komma fram till ett gott resultat och sålunda kunna hjälpa de jordbrukare som har liknande försumpad mark.

När det gäller Röbbäcksdalen är det fråga om att bygga lantarbetarbostad. Herr Werner måste väl förstå, att när staten inte anser sig ha råd att i en försöksinstitution — alltså inte försöksgård, utan försöksinstitution — bygga denna lantarbetarbostad, kan staten inte heller börja bygga i Sunne. Först måste vi ha Röbbäcksdalen liksom Öjebyn och Wiad, som staten också har, färdiga och utrustade. Det pågår ju som sagt en utredning om dessa frågor, och vi får väl vänta och se vad den kommer att leda till.

Jag har, herr talman, inte deltagit i jordbruksutskottets behandling av detta ärende, men jag kommer att rösta för reservationen.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Mellan utskottsmajoriteten och reservanterna föreligger kanske inte någon så stor meningsskiljaktighet i sak. Ifrån utskottsmajoritetens sida understryks också i motiveringen angelägenheten av att den beslutade utbyggnaden av Norrlands lantbruksförsöksanstalt Röbbäcksdalen fullföljes så snart förhållandena det medger. Man är ju också från statsmakternas sida beredd att bygga ut på det sätt som man ursprungligen gick in för.

Vi beklagar också från utskottsmajoritetens sida, att man inte i år kunnat fullfölja utbyggnaden i den takt som man hade tänkt sig. Det gäller nu särskilt arbetarbostäderna, och man går inte med på mer än en ny bostad i år. Man undersöker om det är möjligt att få fram en billigare hustyp och på så sätt nedbringa kostnaderna, och det är väl en av anledningarna till att departementschefen inte kommit med förslag till fler arbetarbostäder.

Det var vidare fråga om att bygga en

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar

maskinhall, och även där har det ansetts att man bör undersöka om det går att i någon mån minska kostnaderna för byggnadsverksamheten.

Eftersom det inte föreligger något slutgiltigt förslag från departementschefen på dessa punkter, ansåg sig inte heller utskottet kunna gå in för mera. Vidare har utskottet måst ta hänsyn till den allmänna investeringsbegränsning, som förekommer på så många områden, och därför ansett att man i år borde vila på hanen. Men utskottet har en mycket stark skrivning i sin motivering. Det sades i utskottet — och det vill jag understryka — att man i rask takt bör bygga ut verksamheten och vi till nästa års riksdag kan förvänta förslag till denna utbyggnad, som man från alla håll, och särskilt Västerbotten, så starkt slår vakt om, så att man kommer fram till det resultat man tänkte sig när beslutet först fattades.

Med anledning av vad jag här anfört yrkar jag bifall till utskottets förslag i punkt 3. Detta betyder i fråga om första avdelningen bifall till Kungl. Maj:ts förslag. I den andra avdelningen har utskottet däremot vid detta tillfälle inte kunnat biträda de synpunkter, som herr Werner här gjorde sig till tolk för, och jag får därvid hänvisa till det anförande som nyss hölls av herr Jonsson, i vilket han motiverade detta ställningstagande.

Herr WERNER (bf):

Herr talman! I likhet med herr Jonsson vill jag livligt beklaga, att denna viktiga försöksverksamhet på jordbrukets område år efter år skjutes undan. I mitt första anförande framhöll jag att det i fråga om det västsvenska jordbruket, eller bergslagsområdet, inte finns någon stalig försöksanstalt mellan Lanna i Västergötland och Offers försöksgård i Ångermanland. Det har från alla berörda myndigheter, som undersökt detta område, förklarats att området är synnerligen lämpligt för anläggningar för jordbruksförsök, och det var den omständigheten som ledde till

att kommunerna donerade området och lade ut ett belopp av 80 000 kronor.

Jag har här inte gjort något annat än uttryckt den förhoppningen, att frågan om bebyggelse och igångsättande av försöksverksamheten skall komma till verkställighet. Det enda jag vågade hemställa om var ett tillägg i motiveringen, som skulle göra det möjligt för lantbruksnämnden att efter särskild framställning till Kungl. Maj:ten erhålla ett mindre belopp för påbörjande av täckdikning på vissa delar av området. Som herr Jonsson antydde har det inte varit lantbruksnämndens avsikt att helt täckdika området, utan avsikten var att man genom att täckdika delar av området skulle få fram bärigheten för denna form av grundförbättring.

Det är inte särskilt angenämt för en ortsrepresentant, som medverkat i cirka 25 år till att få denna för orten viktiga försöksanstalt anlagd och färdig, att nu mötas av den bistra och berättigade kritik, som från ordsbefolkningens och de donerande kommunernas sida riktas mot staten för dess oförtagsamhet då det gäller att realisera innehållet i två efter varandra följande riksdagars beslut.

Såsom jag framhöll i mitt föregående anförande är det ett oeffterrättligt förhållande att lantbruksnämnden, som har att svara för täckdikningen inom ett helt län och som uppmuntrar jordbrukarna till denna nödvändiga grundförbättring, själv skall sakna medel att kunna företaga ens i mindre omfattning en nödvändig täckdikning på ett område, som donerats till staten för anläggande av en mönstergård för statliga jordbruksförsök. Det lär bli ganska svårt att förklara det riktiga i ett sådant förhållande.

Jag skall inte trötta kammaren vidare i denna fråga, herr talman. Jag har inte vågat mig på att yrka bifall till motionens hemställan om en omedelbar verkställighet. Jag uttrycker emellertid den förhoppningen att det skall bli möjligt att under den närmaste tiden få någonting gjort på detta område, som ligger mitt i blickpunkten i Sunne

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar

köping. Jag är synnerligen angelägen om att utskottets utlåtande inte skall stänga vägen för lantbruksnämnden att kunna erhålla ett mindre belopp för verkställighet av vad lantbruksnämnden anser vara en nödvändig underhålls-åtgärd. Så fattig har väl inte svenska staten blivit, att brist på medel skall utgöra ett hinder för denna försvarbara åtgärd.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Vid den allmänna debatten för en vecka sedan hade jag anledning beröra försöksgårdarna och konstaterade då, att de under ett helt decennium blivit eftersatta. Det har resulterat i en betydande eftersläpning, som måste brytas.

Nu behöver jag inte gå närmare in på denna fråga i dag eftersom den berörts särskilt av herr Jonsson i Fjäle. Det glädde mig att höra att herr Jonsson, som inte deltagit i utskottets behandling av ärendet, dock så helt kunde dela min uppfattning i frågor, som jag fann anledning göra erinringar uti för en vecka sedan, och att han även varmt tillstyrkte den reservation som finns i punkt 3. Jag hoppas att riksdagens ledamöter noga följde med vad herr Jonsson sade. Jag vill därutöver understryka, att vid föredragningen i utskottet konstaterades att Röbbäcksdalen, som betyder så mycket för det norrländska jordbruket, måste ges prioritet och i första hand sättas i skick. Gården har fått vänta i snart tio år på sin fullbordan och mycket återstår ännu innan den rätt kan fylla sin uppgift.

Jag vill här med herr Jonssons stöd konstatera, att vi har en eftersläpning i fråga om försöksgårdarna, som är av sådan art att en ändring måste ske. Detta bör sägas ut här i kammaren. Reservanterna har velat säga det på det sättet, att vi yrkar på en snabbare takt just i fråga om den försöksgård som ställs i första planet, nämligen Röbbäcksdalen.

Med instämmande i vad herr Jonsson sagt ber också jag få yrka bifall till reservationen.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! När riksdagen beslutade om försöksinstitutionen i Röbbäcksdalen trodde vi alla inom jordbruksutskottet, att man också var enig om nödvändigheten av dess tillkomst. Herr Jonsson i Fjäle har nu påpekat, att det gått drygt åtta år sedan vi beslutade detta. Avsikten var att här skulle iordningställas en försöksinstitution. Men vi uppe i övre Norrland hade knappast tänkt oss, att det skulle omfatta en försöksverksamhet även när det gäller iordningställande av institutionens försöksbyggnader och bostäder. I dag nödgas vi dock konstatera, att man såväl från utskottsmajoritetens som från Kungl. Maj:ts sida vill konstruera fram en ny typ av arbetarbostäder. Man hänvisar till att det är nödvändigt att nedbringa byggnadskostnaderna. Man kan fråga sig, om det är riktigt att besluta att investera pengar i en försöksinstitution och anställa erforderlig personal, bland annat en statsagronom, för att bedriva forskningsverksamhet, när institutionen igångsättes, men samtidigt underlåta att skaffa bostäder för de anställda. Det torde väl knappast finnas något distrikt, där bostadsnöden är så stor som just i området kring Umeå stad. Det pågår ju stora sjöregleringar längs Ume älv. Det bedrivs bl. a. stor byggnadsverksamhet vid Stornorrfor sen. De anställda där har fått ta i anspråk 150 bostadslägenheter i Umeå stad. I Tegs municipalsamhälle finns det knappast möjlighet att uppbringa en enda bostadslägenhet.

Det kan väl inte vara riktigt att de, som anställs för ladugårdens skötsel, skall tvingas bo långt från arbetsplatsen. Det kan ju hända att de måste övervaka ladugården under alla tider på dygnet, åtminstone vid vissa tillfällen.

Även om vi uppskattar strävandena att få ned byggnadskostnaderna, tycker vi ändå att man i nuvarande läge kan bygga åtminstone två bostäder i samma bostadshus, vilket även det innebär en reducering av byggnadskostnaderna.

Allmänt sett kan vi i övre Norrland

Anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar

inte ungå det intrycket, att det från början stora intresset för att påskynda tillkomsten av denna försöksinstitution har svalnat betydligt icke minst inom det departement, under vilket denna försöksinstitution sorterar.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan och särskilt angående utskottets motivering.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de beträffande mom. 1 framställda yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Olofsson, Uno, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 3 mom. 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos

vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 67.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i mom. 2.

Vidkommande motiveringen, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas, dels ock, av herr Werner, att utskottets yttrande skulle godkännas med den ändring, att till det stycke, som började med orden »Vad angår» och slutade med »utan bifall», tillades följande: »Detta utskottets ställningstagande utesluter icke möjligheten för lantbruksnämnden i Värmlands län att efter särskild framställning till Kungl. Maj:t erhålla nödiga medel för påbörjande av täckdikning av vissa delar av försöksgårdsområdet.»

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av utskottets yttrande vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 4—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion angående indragning till statskassan av ordensavgifterna m. m.;

nr 11, i anledning av väckta motioner om åtgärder mot husbockens härjningar;

nr 12, i anledning av väckta motioner om åtgärder till förhindrande av skadegörelse av mink; och

nr 13, i anledning av väckt motion angående innehavet av Generalstabens litografiska anstalt.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1957/58 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2**Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 297 och II: 241, till Statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 297, av herr *Hermansson* m. fl., och II: 241, av herr *Staxäng* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Gustaf Karlsson*, *Karl Andersson*, *Sundelin*, *Sunne* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Andersson* och *Svensson* i Kungälv ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 297 och II: 241, till Statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Riksdagen har tidigare vid upprepade tillfällen behandlat frågan om denna lånefond. Riksdagen har

som regel ställt sig synnerligen välvillig då det gällt att stödja denna verksamhet och har flera gånger förstärkt lånefonden, bl. a. en gång genom att överföra medel från rederilånefonden till statens lånefond för den mindre skeppsfarten.

Fonden omfattar nu ett kapital av 15,8 miljoner kronor. Avsikten med fonden är att genom lån stödja den s. k. mindre sjöfarten, alltså den sjöfart som utövas med fartyg på i regel under 500 bruttoton. Den utredning om stöd åt den mindre sjöfarten, som avlämnade sitt betänkande år 1955, föreslog att fonden skulle förstärkas med ett belopp av 25 miljoner kronor. Då först, ansåg utredningen, skulle fonden få sådana resurser, att den verkligen kunde bli till gagn för denna näring. Nämnden för lånefonden för den mindre skeppsfarten har i sina petita föreslagit en ökning av fondens kapital med samma belopp, 25 miljoner kronor. Kungl. Maj:t, liksom sedermera också statsutskottets majoritet, har nöjt sig med att föreslå 3 miljoner kronor.

Dagens läge är att fondens tillgångar är utnyttjade. Det föreligger en samlad lånebegäran på 15,5 miljoner kronor. Dessa ansökningar har nämnden ännu inte kunnat behandla och ännu mindre bevilja eftersom den saknar erforderliga medel. Sådant är alltså läget i dag. Det finns redan ett lånebehov av mer än 15 miljoner kronor, men Kungl. Maj:t och statsutskottet föreslår en ökning av fonden med endast 3 miljoner kronor. Alla förstår ju att det blir omöjligt att ens tillnärmelsevis tillgodose lånebehovet på detta område.

Det är möjligt att många här betraktar den mindre skeppsfarten och fraktfarten såsom ett lokalintresse, ett speciellt västkustintresse. Man kan ju lätt få den uppfattningen, då man ser att flertalet reseranter hör hemma i de trakterna. Men det förhåller sig inte alls på det sättet: den mindre skeppsfarten är ett intresse för hela landet. Den sträcker sin verksamhet till alla våra kuster, från Bottenviken till Idefjorden, och även om kanske flertalet

Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten

av dessa fartyg är hemmahörande på västkusten, så utför de sitt arbete kanske i alldeles särskilt hög grad just på ostkusten, eftersom ostkusten med sin stora längd har det största behovet av detta tonnage. Inte minst jordbruket har ett oerhört stort intresse av att det tonnaget finns tillgängligt. En mycket stor del av det gods, som transporteras med de mindre fartygen, utgöres av kalk och gödningsmedel. En annan grupp av varor för vilka det här tonnaget spelar en synnerligen stor roll är de fossila bränslena. Kol och olja distribueras med det mindre tonnaget utefter hela vår kust. Därigenom kan även de mindre orterna, dit det stora tanktonnaget inte kan nå, förses med dessa viktiga varor.

Den mindre skeppsfarten är således ett riksintresse. Man kan måhända till och med påstå att det inte i första hand är de, som bedriver denna verksamhet, som har det största intresset därav — de kan övergå till annan sysselsättning, och har redan i viss utsträckning gjort det. Men skulle alla göra det, skulle landet bli utan de möjligheter till transporter, som förut funnits, och bli hänvisat att anlita främmande tonnage. Det förhåller sig redan i viss mån på det sättet, att våra grannar i Norden och andra sjöfarande länder har gått om oss när det gäller det mindre tonnaget, på grund av att näringen inte kunnat rationalisera och utföra nybyggnader i tillräcklig omfattning. Tonnaget är föråldrat och omodernt och ställer sig relativt dyrbart i drift. Man kan inte uppta konkurrensen med nya, moderna fartyg från Norge, Danmark, Holland och Tyskland. De båtar, som dessa länder nu bygger för sådana transporter, är moderna stålfartyg, som med ungefär oförändrad bemanning kan ta dubbelt så stor last och håller i det närmaste dubbelt så hög fart. Man kan förstå, hur handikappad den svenska näringen under sådana förhållanden måste vara.

Nu har det ju förekommit en viss konkurrens inom landet mellan det större tonnaget i denna kategori och

det rena småtonnaget. Hittills har också vissa rederier, som bedriver kustfart med fartyg på omkring 500 bruttoton eller däröver, sökt och även erhållit större delen av de lån som funnits tillgängliga. Det rena småtonnaget med båtar på upp till 300 bruttoton har inte kunnat hävda sig i den konkurrensen, utan har fått sitta emellan värst.

Nu har man ju tänkt sig, att bestämmelserna skulle ändras så, att det mindre tonnaget skulle få större lånemöjligheter och följaktligen få lättare att hävda sig gentemot det större tonnaget. Utskottet har också förordat detta. Skillnaden är ju egentligen den, att det mindre tonnaget ägs av enskilda personer, oftast av den som för fartyget — stundom är det partrederier, där två eller tre personer har del i fartyget och samtliga arbetar ombord — medan det större tonnaget ägs av vanliga rederier med anställd besättning. Man måste säga, att detta småtonnage kan och bör jämföras med de mindre företagen inom andra områden, och följaktligen borde det vara tillgodosett exempelvis vid den anslagsgivning till låneverksamhet åt de mindre företagarna, som förra hösten beslöts. De små fartygen tillhör samma kategori, det är bara det att de har ett annat verksamhetsfält. Den ene arbetar på land och den andre till sjöss, men de har egentligen samma uppgifter och driver sin verksamhet praktiskt taget på samma sätt, därför att det är ytterst de enskilda personerna som får vara företagare och ta riskerna i sin lilla näring.

Nu har reservanterna föreslagit, att man skulle gå åtminstone ett litet steg på vägen: man skulle höja fonden med 5 miljoner kronor i stället för med de av Kungl. Maj:t föreslagna 3 miljonerna. Man kan naturligtvis göra den invändningen, att även 5 miljoner kronor är otillräckligt, och visst är det riktigt — det är reservanterna fullkomligt medvetna om — men en sådan höjning ger ändå något större möjlighet för dessa företagare att följa med i utvecklingen och förbättra sitt tonnage. Det ger dem ändå en litet större chans, och i dagens läge har vi funnit, att det är bättre att

Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten

stanna vid att genom denna relativt lilla ökning av fonden ändå något öka möjligheterna för de enskilda företagen.

Det är givet att denna höjning på 5 miljoner inte heller förslår långt, med de priser på tonnage som för närvarande råder. Med Kungl. Maj:ts förslag om 3 miljoners höjning kan vi väl påräkna, att man i bästa fall skall kunna bygga tre nya fartyg. Får vi 5 miljoner, så kan kanske antalet ökas till 6. Sådant är alltså läget. Vi kan ju inte tänka oss att på årtal verkligen lösa den brännande frågan om vårt kusttonnage, men vi kan ändå ge en liten hjälp till ett steg framåt.

Jag skall inte vidare gå in på vad detta tonnage kan betyda under svåra förhållanden. Vi får rätt allvarliga erinringar om detta, när vi får isvintrar sådana som föregående år, då kusterna blockeras och tonnaget måste ligga still. Då får vi genom påfrestningarna på vårt järnvägsnät en erinran om frågan, hur vi skulle kunna klara våra transporter, om vi inte hade detta tonnage.

Dessutom tillkommer kostnadsfrågan. Ännu är dock sjöfrakterna de billigaste frakterna, och priset på alla förnödenheter, både till jordbruk, handel och industri, skulle ytterligare stegras, om vi skulle mista detta tonnage och denna transportmöjlighet och bli hänvisade endast till landsvägar och järnvägar. Här gäller det således ett landsintresse, som är så pass starkt och viktigt, att jag tror att vi bör allvarligt tänka över att göra något för att inte denna näring skall helt slås ut av våra grannar. Detta skulle på längre sikt säkerligen icke vara till gagn för landet.

Jag vill, herr talman, med dessa ord yrka bifall till den reservation som är avgiven vid denna punkt. Motiveringen har utskottet skrivit så välvilligt, att reservanterna nästan helt har kunnat instämma. Utskottet har nämligen motiverat en höjning, men deras yrkande har stannat vid 3 miljoner. Vi har följt tanken och med utgångspunkt från den motivering, som utskottet och reservanterna har gemensam i långa styc-

ken, yrkat på en ytterligare höjning, som vi anser att konsekvensen bjuder.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I herr Karl Anderssons yttrande instämde herrar *Gustaf Karlsson* (s), *Ohlön* (fp), *Hermansson* (bf), *Spetz* (fp) och *Arrhén* (h).

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Det finns inte mycket att erinra mot den framställning av frågan som herr Andersson i Rixö nyss gav. Den överensstämmer i stort med de synpunkter på detta ärende, som utskottet anlagt. Det är bara i fråga om hans yrkande som jag har någon erinran.

Det kanske inte skulle behöva sägas att även vid denna punkt anmäler sig dessa statsfinansiella och i viss mån även samhällsekonomiska skäl, som vi hör upprepas till leda. Men de finns där, och man måste ta hänsyn till dem även när det gäller denna fråga. Även andra skäl har emellertid avgjort utskottets ställningstagande, förmodligen också Kungl. Maj:ts ställningstagande.

Vad motionärerna närmast syftar på är det minsta tonnaget, dock inte allt det tonnage som beröres av denna lånefond, som lämnar stöd åt fartyg upp till 500 bruttoton och vars medel väsentligen går ut till just sådana fartyg som ligger nära denna övre gräns, framför allt de s. k. paragrafbåtarna. Dessa har en dödvikt av uppåt 1 000 ton. Om denna fond hade haft mera pengar till förfogande, är det ändock inte säkert att de fartyg, för vilka motionärerna särskilt ömmar — alltså fartyg under 250 bruttoton — hade fått någon ökad andel, ty bland ansökningarna förekommer de ytterst sällan. Lånevillkoren har nämligen varit sådana att sådana fartygsbyggen, som motionärerna vill ge ökat stöd och som herr Andersson i Rixö närmast vill försöka hjälpa, endast undantagsvis anmält sig som lånesökande. Nu förutsättes ju både av sjöfartsstyrelsen och av Kungl. Maj:t och utskottet, att villkoren skall mjukas upp. De skall förändras så, att även de, som

Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten

vill bygga dessa mindre båtar, skall ha möjlighet att söka hjälp. Man avser dels höja det procentuella lånet till byggnadskostnaden, dels utsträcka amorteringstiden och dels öka även tiden för befrielse från amortering.

Utskottet har ansett att ägarna av dessa mindre båtar genom ändrade lånevillkor skall ha en ökad chans att få hjälp. Dessutom förutsattes att de mindre företagen på visst sätt skall prioriteras och att den nämnd, som fördelar lånen, skall få en ändrad sammansättning på så sätt, att representanterna för detta mindre tonnage får ett ökat inflytande. Vidare förutsattes att fartygsbyggare, som kan ordna sina lån på annat håll, skall komma i efterhand.

Allt detta gör att man innan man höjer beloppet i fonden, först vill se, hur stor efterfrågan blir från dessa små företag efter de nya grunder, som Kungl. Maj:t må anses ha rätt att fastställa.

Dessa synpunkter har motiverat utskottets ställningstagande, och jag tror nog att det är riktigt att avvakta resultatet av dessa förändringar, innan man lägger ytterligare kapital i denna fond.

Utifrån dessa synpunkter ber jag, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Herr Gillström sade att detta mindre tonnage inte skulle ha hållit sig framme tillräckligt och därför inte heller haft möjlighet att utnyttja lånemöjligheterna. Det ligger verkligen något i detta, men det förhållandet grundar sig ju mest på att bestämmelserna varit sådana, att dessa mindre företag känt sig missgynnade och, kan man säga, helt enkelt inte vågat komma med några krav. Därför är det, såsom jag förut framhöll och såsom också utskottet uttalat, angeläget att det blir en sådan ändring i fråga om lånevillkoren, att dessa mindre företag inte blir missgynnade utan tvärtom blir hjälpta i första hand.

Utskottet har ju också på denna punkt uttalat följande, som jag vill citera: »Utskottet vill emellertid särskilt under-

stryka angelägenheten av att uppmjukningen av fondens lånevillkor blir sådan, att det minsta tonnage härigenom erhåller verksamt stöd och att erforderliga ändringar härvidlag utan tidsutdräkt komma till stånd.» Ja, det är precis vad också vi vill understryka. Vi har accepterat denna motivering och detta uttalande, men jag anser att en sådan ändring inte skall behöva fördröja verksamheten ett helt år. Ett beslut i dag kommer ju inte att träda i kraft förrän vid det nya budgetårets ingång den 1 juli, och intill dess bör man kunna hinna ändra lånevillkoren på sådant sätt, att just detta småtonnage skall kunna utnyttja de förbättrade lånemöjligheterna.

På tal om att vi skall vänta och se, i vad mån ansökningar kommer in, vill jag påpeka att ansökningar för 15,5 miljoner nu ligger inne hos nämnden, såsom jag förut sade, ansökningar som inte kan behandlas i brist på medel. Jag skall gärna medge att dessa ansökningar till avsevärd del kommer från det större tonnage, men jag erinrar om att hos Segelfartygsföreningen i dag ligger 12 ansökningar från just detta mindre tonnage under 300 ton, vilka ansökningar kommer att expedieras till nämnden, så snart man ser att det finns några lånemöjligheter. Även om riksdagen nu följer reservationen, förstår vi att dessa 12 ansökningar — med hänsyn till dagens kostnader för nybyggen av fartyg och med hänsyn till förefintliga möjligheter, som jag redan talat om — inte gärna kan tillgodoses på kortare tid än två år. Och till dess tror jag mig våga garantera, herr Gillström, att åtskilliga nya ansökningar kommer att föreligga. Därför tror jag inte att vi bör bekymra oss så mycket för den saken.

Byggnadskostnaderna är sådana, att ett fartyg på 300 nettoregister-ton, alltså cirka 500 dödviktston, kostar 1 200 000 kronor. Då låneprocenten är maximerad till 70 procent, kan vi räkna med att ett enda fartygsbygge av detta slag drar lån på 840 000 kronor. 3 miljoner förslår då inte långt i denna verksamhet. Det gör inte heller 5 miljoner, men kam-maren måste ju förstå att 5 miljoner räc-

Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten

ker något längre än de 3 miljoner utskottet har tillstyrkt.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag har egentligen inte så mycket att tillägga till vad utskottets talesman här framfört, men några preciseringar av de sifferuppgifter, som sannolikt legat till grund för hans uttalande, bör kanske ändå kunna göras till kammarens protokoll.

I mars 1957 föreligger — om de upplysningar jag erhållit är riktiga — ansökningar om lån å sammanlagt 21 miljoner kronor, avseende cirka 23 fartyg. Men av dessa fartyg tillhör endast ett den minsta fartygsklassen, under 400 dödviktston, medan alla de övriga ansökningarna avser fartyg som är mer eller mindre utpräglade paragrafbåtar, d. v. s. båtar som lastar upp emot 1 000 ton. Dessa senare fartyg hör ju inte till dem som i främsta rummet behöver statligt stöd.

Det är riktigt, såsom herr Andersson framhållit från reservanternas sida, att hos Sveriges segelfartygsförening ligger ansökningar som hittills inte vidarebefordrats. Enligt uppgift finns 10—12 »bindande ansökningar» om lån för fartyg på högst 400 dödviktston, men cirka hälften av dessa ansökningar hänför sig till inköp av andrahandstonnage. Den uppgiften bör man också ta hänsyn till i detta sammanhang.

Det kan nämnas att av lånesumman på cirka 21 miljoner kronor, som jag nyss talade om, ungefär 8,4 miljoner gäller redan levererade fartyg och 7,1 miljoner fartyg avsedda att levereras år 1957, sålunda fartyg som med all sannolikhet redan är under byggnad och därför ändå kommer till stånd.

Jag vill inte bestrida att man skulle kunna ge den mindre sjöfarten en mer effektiv hjälp, om man har 5 miljoner till sitt förfogande än om man har 3 miljoner, men i det nuvarande trängda ekonomiska läget är det väl ändå rimligt att vi, innan man fattar ett sådant beslut, har en litet säkrare föreställning om hur ansökningarna kommer att gestalta sig, till belopp och sammansätt-

ning, därest grunderna för långivningen ändras.

Jag har som sagt inte mycket att tillägga, herr talman, utöver vad utskottets talesman redan anfört, men det skulle förefalla mig, som om kammaren vore rätt litet nogräknad beträffande det underlag, som i allmänhet erfordras när anslag beräknas, om man på denna punkt skulle följa reservanterna.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, enligt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Gustaf Karlsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Karl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 51 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Gustaf Karlsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 3—7

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8

Lades till handlingarna.

Ang. nybyggnad för Musikaliska akademien

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av yrkesskada;

nr 53, i anledning av väckta motioner angående pensionsförmånerna för vissa överlantmätare; och

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1957/58.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1957/58 till Musikaliska akademien med musikhögskolan jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5**Ang. nybyggnad för Musikaliska akademien**

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Werner* m. fl. (I: 185) och den andra inom andra kammaren av herr *Hallén* m. fl. (II: 86), hade hemställts,

1) att riksdagen måtte besluta att anvisa ett investeringsanslag till nybyggnad för Musikaliska akademien med musikhögskolan med 500 000 kronor för utförande av rivnings-, sprängnings- och schaktningsarbeten och därmed sammanhängande planeringsarbeten i nybyggnad för Musikaliska akademien med musikhögskolan;

2) att de av Kungl. Maj:t föreslagna anslagen till Musikaliska akademien med musikhögskolan måtte höjas med ett reservationsanslag av 65 000 kronor till inredning och utrustning av nya lokaler.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 185 och II: 86 icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Inför den älskvärda tomhet, som talar ur statsutskottets utlåtande på denna punkt, kan jag inte låta bli att göra en kommentar.

Det är nu tredje året å rad som statsutskottet när det gäller denna fråga upprepar en förhoppning om att förhållandena skall ändra sig men stannar vid detta uttalande. År 1955 förklarade sig utskottet vara fullt medvetet om att det behövdes ett fullföljande av bygget, och man förutsatte att Kungl. Maj:t snarast möjligt skulle uppta frågan om erforderlig kapitalinvestering för att fortsätta byggandet. År 1956 sade utskottet, att det liksom tidigare förutsatte att Kungl. Maj:t skulle uppta dessa anslagsfrågor till förnyad prövning. Och i årets utskottsutlåtande understryker utskottet ytterligare de svårigheter, som uppenbarligen föreligger för akademien genom det inträdda avbrottet i byggnadsföretagets fullföljande, samtidigt som utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t snarast möjligt upptar de i förevarande motioner angivna anslagsfrågorna till förnyat bedömande.

Jag har frågat mig vad som kan vara meningen med att gång efter annan uttala en sådan här förhoppning men inte göra någonting mer åt saken. På den punkt som följer efter den nu föreliggande — punkt 6 — föreslår i alla fall utskottets majoritet att man skall för Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört i saken, men när det gäller detta ärende, föreslås inte ens det. Utskottet uttalar här liksom tidigare under åren en uppfattning men begär inte ens att riksdagen skall skicka synpunkten vidare till Kungl. Maj:t. Vi får i alla fall hoppas att Kungl. Maj:t märker utskottets uppfattning. Men om man verkligen inom utskottet hade velat åstadkomma någon ändring, borde man väl ändå säga ifrån, att det nu inte kan fortsätta

Ang. nybyggnad för Musikaliska akademien

längre med vänliga förhoppningar, utan att det gäller att se till, att saken ordnas. Ett sådant uttalande av utskottet hade jag ansett vara fullt rimligt.

När beslutet fattades år 1953 om att bygga musikhögskolan, uttalade man sig visserligen för att byggandet skulle ske i etapper. Men å andra sidan sades det, att byggandet givetvis inte skulle avbrytas genom långa uppehåll mellan varje etapp. År 1955 förklarade utskottet och därmed riksdagen, som anslöt sig till utskottets utlåtande, att tiden mellan första och andra byggnadsetapperna borde vara kort, helst ingen.

Rent sakligt är det också ytterligt ofördelaktigt att göra på det sätt, som skett, att låta lång tid förflyta mellan byggnadsetapperna. Dels åstadkommes en mängd olägenheter, och dels blir det så mycket dyrare. Jag skulle förmoda att bara genom att man delar upp byggandet i etapper och alltså flyttar bort byggnadsmaskiner och annan materiel och inte fullföljer bygget i ett svep, kommer en betydande fördyring att uppstå. Därtill kommer prishöjningar och annat — det redovisas i motionen att kostnaderna när det gäller den andra byggnadsetappen redan stigit med 200 000 kronor, beräknade efter prisläget i mitten på 1956. I mitten på 1957 eller i mitten på 1958 har det naturligtvis inträffat ytterligare fördyringar.

De provisorier, som man måste företa vid Musikaliska akademien och musikhögskolan till följd av att man har två långt från varandra belägna byggnader att arbeta i, blir också dyra. Jag skall inte närmare gå in på dessa fördyringar. Den, som är intresserad härav, kan ju läsa motionen, där de finns redovisade. Jag skall bara som exempel nämna, att man tydligen måste skaffa sig dubbla uppsättningar av viss litteratur och av noter, att man måste göra provisoriska anordningar för det dyrbara gramfonarkivet, att man måste anordna åtminstone en expedition provisoriskt o. s. v.

I denna tid måste man ju på olika områden försöka spara och se till, att ut-

gifterna göres så ekonomiskt och klokt som möjligt, då kan jag inte annat än uttala min förvåning över det system som här kommit till synes, enligt vilket man delar upp ett beslutat bygge i etapper med långa intervaller, vilket förorsakar stora extrakostnader. Det är raka motsatsen till ett effektivt utnyttjande av det anslag, som riksdagen från början räknade med att ställa till förfogande.

Vi har bara en musikhögskola här i landet, och riksdagen har ju behjärtat önskemålet att ge den hyggliga arbetsförhållanden genom beslutet att uppföra de byggnader, som det här är fråga om. Jag måste beklaga, att det verkar, som om riksdagen skulle sakna kraft att genomföra det principbeslut som fattats och som börjat verkställas genom byggandet av den första etappen.

Egentligen skulle jag, herr talman, yrka bifall till motionen, som framlagts av representanter för flera olika partier, men eftersom det inte finns någon reservation, förstår jag att detta skulle vara meningslöst. Jag har därför velat inskränka mig till att anföra dessa synpunkter på ärendets behandling, i förhoppning att om ärendet kommer upp ännu en gång i riksdagen och i statsutskottet, man då måtte ta allvarigare på detta problem än som skett denna gång.

Häri instämde herrar *Söderquist* (fp) och *Werner* (bf).

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Att vi har varit eniga i statsutskottet på denna punkt, skulle jag tro i högsta grad beror på att statsutskottet, ehuru utskottet hyser mycket stort intresse för denna sak, inte ansåg att man kunde ge anvisning på varifrån erforderliga medel skulle tas. Jag tror att samtliga ledamöter inom statsutskottet har samma fromma önskan som herr Lundström, att vi skall få detta bygge färdigt så fort som möjligt. Men »det ena du vill, det andra du skall».

Vad beträffar jämförelsen med nästa punkt i utskottets utlåtande vill jag sä-

Om anslag till Göteborgs musikkonservatorium

ga, att Stockholm jämfört med Göteborg ligger mycket bra till. Man har dock här sin gamla akademi, även om det under byggnadstiden uppstår vissa besvärigheter.

Jag skulle emellertid tro att de flesta ledamöterna i denna kammare är medvetna om, att problemet helt enkelt är det att pengarna inte räcker till för allt.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Låt mig till undvikande av allt missförstånd säga, att min jämförelse av utskottets behandling av de två punkterna i utlåtandet icke på något sätt innebär en kritik av vad utskottet hemställt i nästa punkt, nämligen att riksdagen må i skrivelse giva till känna vad utskottet — och därmed riksdagen — har för mening. Tvärtom tycker jag att det är utmärkt att man gör det, även om jag personligen skulle ha önskat, att utskottet även i det ärendet gått längre än det gjort.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 6**Om anslag till Göteborgs musikkonservatorium**

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergman* m. fl. (I: 67) och den andra inom andra kammaren av herr *Schmidt* m. fl. (II: 74), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att dels till Göteborgs musikkonservatorium under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1957/58 anvisa ett engångsanslag av 125 000 kronor, dels ock uppdraga åt Kungl. Maj:t att utfärda villkor för medlens disponering i enlighet med de riktlinjer, som angivits i ett i motionerna refererat, av direktören för musikhögskolan, professorn B. A. Carlberg, den 15 november 1956 avgivet yttrande.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört bland annat:

»I sitt av riksdagen godkända utlåtande 1956: 103 (punkten 2) framhöll utskottet, i anledning av vid fjolårets riksdag väckta motioner, avseende bland annat anvisande av statsmedel till konservatoriets verksamhet, att utskottet vid sin prövning av denna fråga funnit att goda skäl i och för sig talade för ett understödjande av den av konservatoriet bedrivna verksamheten. En decentralisering och ett utbyggande av konservatorieutbildningen skulle enligt utskottets mening utgöra ett värdefullt led i statsmakternas insatser på det kulturfrämjande området. Utskottet, som icke fann sig berett att för budgetåret 1956/57 tillstyrka anvisande av det motionsvis påyrkade anslaget till göteborgskonservatoriets verksamhet, fann emellertid nödvändigt att närmare utredning verkställdes i ärendet. Utskottet gav i skrivelse till Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i sistnämnda avseende anfört.

Den av utskottet ifrågasatta utredningen har såsom ovan nämnts igångsatts och beräknas snart vara avslutad.

Utskottet, som icke anser sig böra tillstyrka bifall till de nu föreliggande motionerna I: 67 och II: 74, förmodar emellertid, att Kungl. Maj:t i avvaktan på att slutlig ställning kan tagas till utredningsmannens förslag i ärendet har för avsikt att av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel anvisa det belopp, som utöver bidrag från Göteborgs stad kan under nästa budgetår, i varje fall för de redan nu därstädes intagna eleverna, erfordras för upprätthållande av utbildningen vid konservatoriet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

a) att motionerna I: 67 och II: 74 icke må av riksdagen bifallas;

b) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört beträffande verksamheten vid musikkonservatoriet i Göteborg under budgetåret 1957/58.»

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlson*, *Hesselbom*, *Bergman*, *Sunne* och

Om anslag till Göteborgs musikkonservatorium

Ståhl, fröken *Elmén*, herr *Andreasson* samt fru *Sjövall*, vilka ansett, att det stycke i utskottets yttrande, som började med »Utskottet, som» och slutade med »vid konservatoriet», bort hava följande lydelse:

»Då det synes utskottet angeläget att verksamheten vid Göteborgs musikkonservatorium icke avbrytes, finner utskottet sig i så måtto böra tillstyrka bifall till motionerna I: 67 och II: 74 att ett begränsat anslag av 75 000 kronor anvisas för budgetåret 1957/58, varvid förutsättes, att Göteborgs stad understöder konservatoriet med belopp, som härutöver kan bli erforderligt.»

samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 67 och II: 74, till Göteborgs musikkonservatorium för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! I början av denna session väckte herr Bergman jämte andra ledamöter i denna kammare en motion om ett anslag på 125 000 kronor till Göteborgs musikkonservatorium. Detta har vuxit fram ur en orkesterskola som finns i staden från 1916, och orkesterskolan i sin tur har tillkommit på initiativ av orkesterföreningen som sköter om symfoniorkestern i Göteborg, den äldsta fasta symfoniorkestern i landet. Orkesterskolan i Göteborg finansierades under många år med privata medel. På den tiden var ju inte skatterna så höga som de är nu, och det gick att få anslag från enskilda personer för att hålla verksamheten uppe. I början av 1950-talet blev det allt svårare för orkesterskolan att upprätthålla sin verksamhet. Men så inträffade någonting år 1954. Då avlämnade 1947 års musikutredning ett betänkande som bl. a. föreslog inrättande av två nya musikkonservatorier i landet, ett i västra och ett i södra Sverige, utöver det statliga musikkonservatoriet i Stockholm. Med anledning av detta musikutredningens förslag tog sig orkesterskolans ledning före 1954, för

att rädda verksamheten, att ombilda skolan till ett konservatorium, visserligen inte ett fullständigt sådant men en treårig utbildningsanstalt. Under det första året finansierades det nya konservatoriet på privat väg. Det var arbetsåret 1954/55. För 1955/56 lyckades man få enskilda gåvor i begränsad utsträckning. Göteborgs stad trädde då in och räddade situationen genom ett anslag på 68 000 kronor.

Förra året förelåg en motion här i riksdagen, liksom nu i år, om ett statsanslag. Med anledning av den motionen avlämnade statsutskottet ett välvilligt utlåtande och rekommenderade att orkesterskolan skulle få anslag av lotterimedel. För detta budgetår har ett sådant anslag utgått jämte bidrag på 50 000 kronor från Göteborgs stad plus resterande bidrag från privata givare.

Nu i år befinner sig konservatoriet i en ny situation, sedan staden har gett till känna, att den inte vill ge mer pengar för ändamålet. Detta är ju inte någon uteslutande göteborgsk angelägenhet utan en sak som mer eller mindre angår hela landet, framför allt västra Sverige. Och de privata bidragskällorna har fullständigt sinat.

Det är därför säkert, att om inte det allmänna beviljar anslag i år, kommer musikkonservatoriet i Göteborg att läggas ned i höst. Med anledning av den rekommenderande skrivning, som statsutskottet i fjol avlämnade och som riksdagen accepterade, har genom direktören vid musikhögskolan i Stockholm, professor Carlberg, gjorts en utredning, i vilken han varmt rekommenderar ett statsanslag på 125 000 kronor, såsom motionärerna har påyrkat. Professor Carlbergs utredning är ännu inte färdig, men vad som återstår är en närmare utformning eller ytterligare utbyggnad av konservatoriets verksamhet, eventuellt med ett fjärde arbetsår. Vidare återstår att överse vissa reglementariska föreskrifter och dylikt.

Professor Carlberg säger i sin inlägga till Kungl. Maj:t att musikkonservatoriet i Göteborg är absolut erforderligt, om musikverksamheten här i landet skall

Om anslag till Göteborgs musikkonservatorium

kunna upprätthållas på ett tillbörligt sätt. Han säger också ifrån, att det statliga musikkonservatoriets kapacitet inte räcker till för att skaffa landet musiklärare, organister och andra yrkesmusiker. Det behövs ett komplement till musikhögskolan. Att bygga ut musikhögskolan i Stockholm ytterligare för att tillfredsställa den erforderliga undervisningen skulle vara olämpligt ur den synpunkten, att en hel del elever, som nu lättare kan få utbildning i Göteborg, då skulle tvingas att lägga sig i Stockholm eller att genom privatlektioner skaffa sig erforderlig kompetens, vilket är en mycket dyrbar utbildningsväg. Vidare skulle en utbyggnad av musikhögskolan här i Stockholm ställa sig betydligt dyrare än ett fortsatt underhåll av konservatoriet i Göteborg.

Statsutskottet har haft denna sak klar för sig, och i sin skrivning understryker utskottet dessa synpunkter. Jag vill uttala min glädje över statsutskottets skrivning och även över att reciten är så fullständig. Det är sällan en privat motion i ett utskottsutlåtande får en så utförlig recit som här är fallet. Men utskottet är försiktigt i sina slutsatser och rekommenderar Kungl. Maj:t att lämna anslag till konservatoriet i Göteborg så där i största allmänhet. Varifrån anslaget skulle tas, nämnes inte närmare. Utskottet förmodar, skriver det, att Kungl. Maj:t har för avsikt, innan slutlig ställning tas till utredningsmannens förslag, att av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel anvisa det belopp som behövs utöver bidrag från Göteborgs stad.

Nu har, som sagt, Göteborgs stad förklarat att den inte vill vara med att lämna några anslag längre. Jag har den förhoppningen, att om staten går med på ett visserligen reducerat anslag, så blir kommunen moraliskt skyldig att fylla i det felande beloppet. Det är i den förhoppningen som vi reservanter har åtnöjt oss med att yrka på ett anslag av 75 000 kronor för ändamålet.

Skulle reservanternas förslag inte bifallas, vill jag vädja till ecklesiastikministern, som är närvarande här i kammaren, att sätta in hela sin auktoritet

gentemot förvaltaren av lotterimedlen, handelsministern, så att konservatoriet får det anslag som erfordras för upprätthållande av dess verksamhet. Emellertid hoppas jag att musik- och kulturintresset i denna kammare, som ju brukar vara en föresyn för medkammaren, är så stort, att kammaren bifaller reservationen.

Det är med den förhoppningen, herr talman, som jag yrkar bifall till reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skulle kunna instämma i det mesta som herr Ohlon sagt. Såväl i avdelningen som i utskottet in pleno har vi ansett att detta musikkonservatorium borde få hjälp. Jag tror inte vi behöver strida om den saken. Det är kanske mera sättet för att ge hjälp som det gäller.

Det är ett litet avsnitt i herr Ohlons anförande här som jag vill beröra. I sin historieskrivning av händelseförloppet nämnde herr Ohlon, att i tidigare skede var skatterna inte så höga som nu, och då fanns det donatorer. Jag tror att det är en riktig historieskrivning, men blir skatterna lägre, om man anslår 75 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit? Det kan de ju inte gärna bli, utan de måste väl bli en aning högre i stället?

Nåja, vi skall inte tvista om ord här. Jag för min del vore mycket tacksam, om ecklesiastikministern och handelsministern tillsammans kunde hitta på en utväg här, främst då vad gäller lotterimedel — det vill jag också betona.

Nu måste jag på den punkten säga att det finns många som är missnöjda med lotterimedlens fördelning. Det är kanske heller inte så märkvärdigt. Vi från Norrland är mycket missnöjda. Det har vi gång på gång framhållit i denna kammare. Nu får vi även höra, att västkusten med rikets andra stad i spetsen också är missnöjd. Då finns det kanske ändå ett sakligt underlag för missnöjet. Skulle det inte kunna tänkas att huvudstaden får litet för mycket av dessa medel? Skulle inte regeringen kunna över-

Om anslag till Göteborgs musikkonservatorium

våga fördelningen och komma med ett förslag, som skulle kunna ge litet mera rättvisa åt landsorten? Jag hoppas att våra vänner i Göteborg inte blir ledsna, om jag inrangerar dem bland landsortsborna.

Vad utskottet gäller kan vi säga att vi i stort sett är fullständigt överens om att med den omfattning, som musikutbildningen nu har tagit, och med det antal musiklejare, som vi i dag behöver, och det ännu större antal som vi kommer att behöva i morgondagens skola, är denna institution berättigad. Sedan gäller det att kunna få ekonomiska möjligheter att överleva den kris som faktiskt denna institution just nu genomlever. Jag är så optimistisk, att jag hoppas och tror att Kungl. Maj:t till nästa år eller ett annat år kommer med ett förslag om direkt hjälp, så att den här institutionen inte skall behöva ha det ekonomiskt så förtryvlat ställt som den nu har.

Vad Kungl. Maj:t kan göra på den här punkten vågar jag inte sia om. Ecklesiastikministern är närvarande här och kan naturligtvis själv redovisa för sitt fögderi. Jag hade också trott att handelsministern skulle ha varit här, när vi diskuterade denna punkt, men han är väl upptagen på annat håll.

I den anhängan som herr Ohlson gjorde, att man borde försöka hitta utvägar att hjälpa till här, vill jag instämma. Vi är i avdelningen och utskottet överens på den punkten. Skulle tvärtom dessa utredningar bli sådana, att man inte anser sig vare sig nu eller i framtiden kunna lämna bidrag, då bör man säga ifrån. Vi kan inte år för år hålla på så här och gå på styllor, utan vi bör få ett klart besked.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Herr Näsström sade, att Stockholm låg bättre till när det gäller lotterimedel, och det kan vi nog vara överens om. Det där med »landsorten» är riktigt i alldeles särskild grad när det gäller musikutbildningen, ty som

det nu är i detta land, finns statsunderstödd musikutbildning bara i Stockholm. All annan musikutbildning, som kan ske, sker med enskilt och kommunalt stöd och på dess initiativ. Detta är fallet i fråga om Göteborg, där vi nu vill ha en ändring.

Jag vill säga, att det inte är ett speciellt intresse för göteborgare att ha denna musikundervisning vid Göteborgs musikkonservatorium. Jag kan bara nämna, att bland de 40 eleverna är hälften från andra orter än Göteborg. De i den andra hälften är skrivna i Göteborg, vilket i flera fall beror på att de utövar sin musikaliska gärning bl. a. på regementen i staden. Det är kanske inte så lätt att komma överens om vad som skall avgöra att någon skall kallas göteborgare. Enligt min definition av begreppet så finns där nog inte så många. Såvitt jag kan se är det alltså inte något speciellt göteborgsintresse att ha denna musikundervisning i Göteborg.

Det är emellertid inte så onaturligt att tänka sig, att man, om man vill ha ytterligare en skola, lägger den i den stad som i folkmängdshänseende är att räkna som rikets andra.

Jag har lättare att komma överens med herr Näsström än med herr Ohlson om vad man skall ta ut skattevägen, men jag tror att vi tre kan vara överens om att detta anslag inte stör frågan om skattens storlek.

Även med den utgångspunkt som majoriteten haft, där man räknar med att ta medel ur lotterimedelsfonden, måste ju skatteuttaget påverkas av i vad mån och hur man använder pengarna i denna fond. Oavsett vad vi gör — bifaller reservationen eller utskottets förslag — och Kungl. Maj:t sedan genomför beslutet, kommer pengar att tas ur statskassan.

Jag vill göra den reflexionen, att det förefaller mig besynnerligt att det skall vara så svårt att få stabilitet och rejäla handtag när det gäller detta slags utbildning. När det gäller mera materiella och konkreta ting är det inte så svårt att handla. Man dubblar kurser och improviserar verksamhet utan att det

Om anslag till Göteborgs musikkonservatorium

finns vare sig lokaler eller lärare. Men det gör man inte när det gäller en verksamhet som kanske inte har samma, jag höll på att säga sociala anseende för dem som bedömer tillvaron enbart ur materiell synvinkel. Detta är en verksamhet som kanske inte direkt är matnyttig, men dock är en verksamhet som vi inte kan undvara. Vi har musiken med oss i livets alla skeden och i olika sammanhang, vi vill inte vara den förutan, men den är liksom inte så påtaglig som näringsfång eller påtaglig i värderingar för många människor — kanske inte heller för folk här i riksdagen — och det gör det så svårt att få till stånd handling här.

Vårt grannland Danmark har fyra musikskolor utöver den statliga. När det gäller folkmängden är landet inte stort, jämfört med Sverige. Jag tror inte man kan säga att det är materiellt avseende är rikare. Min värdering av, om det är ett andligt rikare land, kanske inte är av så stort intresse, men faktum är att det har råd att ha fyra sådana här skolor utöver den statliga centrala skolan. Jag tycker det är en smula ynkligt, att inte vi skall ha råd att ge ett rejält anslag över statsbudgeten till en verksamhet, som ju alla erkänt vara viktig, och som utskottet och riksdagen förra året sade vara viktig, när de beställde en utredning om hur verksamheten borde vara organiserad. Det var ingen förutsättningslös utredning, utan en utredning om formerna för bidragsgivningen, riksdagen förra året beslöt om.

Jag tycker nog man skulle ha dragit konsekvenserna i år. Kungl. Maj:t har inte gjort det. Kungl. Maj:t väntade i fem månader efter riksdagens beslut, innan utredningsmannen tillsattes. Saken var emellertid så väl förberedd, genomtänkt och utklarad, att utredningsmannen bara behövde en månad på sig för att skaffa fram ett mycket gott material i en promemoria, som skulle kunna ligga till grund för Kungl. Maj:ts ställningstagande till frågan, huruvida det skulle beviljas anslag för det kommande budgetåret eller ej. Men i januari månad, kom

man på att det inte var möjligt att ge något anslag.

Herr talman! Jag skulle vilja varmt rekommendera kammarens ledamöter att dra konsekvenserna av det beslut vi fattade förra året med hänsyn till det material vi har för bedömning av denna fråga. Det är inte särdeles lyckligt att denna verksamhet under ytterligare ett år skall i mer än ett avseende baseras på lotteri.

I detta anförande instämde herr *Hansson* (fp).

Herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Då jag nu ett par år haft att pröva denna anslagsfråga, vill jag gärna för kammaren betyga att min mening också är, att därest inte särskilda skäl — kanske främst ekonomiska — talar i annan riktning, kan vi behöva ha sådan musikundervisning på mer än ett ställe i landet. Då vi från regeringens sida ändå inte ansett oss kunna inordna denna undervisningsanstalt bland sådana som får ordinarie statsbidrag, har detta mer än en orsak. När en huvudtitel skall slutjusteras, måste man göra en avvägning, och om pengarna inte räcker till, måste en del bidrag strykas.

Jag är övertygad om att statsutskottet redan har konstaterat att det finns andra skolor, som också måste anses välbehövliga, vilka sökt statsbidrag och inte kunnat få sådant — åtminstone inte i den utsträckning som i och för sig skulle varit önskvärd. Här tillkommer ju också att den utredning, som arbetar med frågan, kan komma fram till — det är väl troligt till och med; så bedömer jag i varje fall läget — att det för att fullt ut upprätthålla denna undervisning behövs större belopp än det i denna omgång varit fråga om, och därför har man ställt sig litet tveksam till att inordna läroanstalten i fråga i det allmänna statsbidragssystemet. Då uppkommer spörsmålet huruvida några så kallade extra anslag står till förfogande. Jag blev litet förvånad, när jag såg utskottets skrivning här. När man i denna skrivning

Om anslag till Göteborgs musikkonservatorium

läser »till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel», så drar man kanske först den slutsatsen att eftersom detta hör under ecklesiastikdepartementet, har ecklesiastikdepartementet några sådana medel. Det är dock bekant för alla, att så inte är fallet i den utsträckning som det skulle behövas.

Här beror det naturligtvis till en viss grad på vilken offervilja Göteborg i fortsättningen kommer att visa. Man kan dock inte räkna med att få vare sig 75 000 eller 125 000 kronor av till ecklesiastikdepartementets förfogande stående medel.

Återstår då lotterimedelsfonden. En av reservanterna har förklarat för oss, att det är lotterimedlen han först och främst tänker på, och han väddar till mig om lotterimedel. Vad jag sagt här förut innebär inte att jag har någonting emot att försöka hjälpa till på det området. Å andra sidan har jag ju inte den överblick över lotterimedlen som förvaltare av medlen har. Jag vet att han har haft mycket svårt att få debet och kredit att gå ihop på senare år beträffande denna fond. Vad han kan göra, undan- drar sig därför min möjlighet att för dagen uttala mig bestämt om.

Jag har precis samma uppfattning som här kommit fram tidigare, att vissa stora ändamål tar för närvarande en oproportionellt stor del av lotterimedel i anspråk. Jag är emellertid lika litet som förmodligen någon av de herrar reservanter som talat här i dag — och även utskottets representanter i övrigt — i tillfälle att föreslå att vi skär ner de stora anslagsmedlen till Operan och andra teatrar och andra fasta musikändamål. Alldeles särskilt tror jag att de, som är speciellt engagerade i musiken, skall tala tyst om möjligheten till en avsevärd omfördelning inom lotterimedelsfonden, i tro att det skall bli pengar över till ett nytt musikändamål. Men, som sagt, detta måste prövas ytterligare av regeringen.

När reservanterna hotar med att Göteborgs stads intresse kommer att sjunka till nollpunkten, finner jag att de

lämnat den sakliga argumenteringslinjen. När det nu förhåller sig så, att hälften av eleverna är göteborgare — och Göteborgs stad har väl en viss nytta av att den andra hälften går där och uppehåller sig där i stället för i kungl. huvudstaden — så tycker jag att Göteborgs stad inte borde ställa sig ovillig att lämna bidrag. Jag hoppas att staden inte heller kommer att vara det, även om jag kan peka på att hela denna utbildning enligt min mening är väl sangviniskt igångsatt av diverse olika göteborgska eller västsvenska intressen — jag tror för min del att det i alla fall är övervägande göteborgsintressen.

Ja, herr talman, det är ungefär vad jag i dagens läge kan säga om denna sak.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill i likhet med herrar Ohlzon och Bergman betona angelägenheten och nödvändigheten av att Göteborgs musikkonservatorium, såsom reservanterna här föreslår, får ett anslag. Den högre musikundervisningen här i landet har erhållit mycket knapphändiga anslag. Jag hoppas och tror att vi så småningom inte bara skall få ett musikkonservatorium i västra Sverige, utan att vår nädiga regering också i sinom tid kommer med förslag om ett musikkonservatorium i södra Sverige — till glädje inte minst för herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, när han någon gång kan vara hemma. Jag tror att just sång och musik är någonting som är mycket viktigt för vårt folk i dessa allvarliga tider. Det finns få ting som gör sinnet så ljust och lätt. Här har talats om det besvärliga skatte- trycket och om att vi skall tänka på det. Just med hänsyn till skattetrycket anser jag, att vår regering mera bör tänka på att folk får större möjligheter att ägna sig åt musik och sång. Då kommer vi alla att se lättare på de pålagor, som vi tvingas bära.

Jag tillåter mig tillstyrka reservationen.

Om anslag till Göteborgs musikkonservatorium

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Ecklesiastikministern vet lika väl som jag att det råder brist på arbetskraft på detta område. Det råder brist på musikhänare, brist på kyrkomusiker och brist på utövande musikkonstnärer.

Sedan har vi den ekonomiska synpunkten. När man har klart för sig att denna bristsituation föreligger, bör man försöka göra allt för att lägga saken till rätta på det ekonomiskt mest fördelaktiga sättet, och det är i detta fall att anknyta åtgärderna till en redan befintlig institution med full uppsättning av lärarkrafter — lärarna är nämligen medlemmar i Göteborgs orkesterförening men samtidigt ställda till denna institutions förfogande.

Nu försöker ecklesiastikministern — som vanligt, höll jag på att säga — att skjuta frågan ifrån sig genom att hänvisa till utredningsmannen. Ja, men utredningsmannen har för Kungl. Maj:t den 15 november i fjol i eftertryckliga ordalag sagt ifrån, att här behövs ett statsanslag på 125 000 kronor, för att verksamheten skall garaderas för det närmaste året.

Ecklesiastikministern var förvånad över utskottets skrivning, när utskottet talar om »till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel». Ja, det kanske var en onödig omskrivning. Vi tänkte oss lotterimedel. Ecklesiastikministern säger att dem har han inte hand om, det är handelsministern som sköter om lotterimedlen. Ja, men herrarna känner väl varandra och umgås en smula även under nuvarande mera spända politiska förhållanden. Under sådana omständigheter kan det väl inte vara svårt för ecklesiastikministern, som skall företrädå kulturen i detta sammanhang, att ta ett allvarligt samtal med handelsministern, så att han inte plöttrar bort lotterimedlen på alla möjliga ting.

Det har talats om Göteborgs intresse i detta sammanhang. Herr Bergman har redan sagt ifrån på den punkten. Göteborgs stad har inte något speciellt intresse utöver sin symfoniorkester. Det har varit privata donationer, som stått

för denna verksamhet ända till de senaste åren, icke Göteborgs stad. Göteborgs stad har länge vägrat att ge några anslag till orkesterskolan, som var musikkonservatoriets föregångare, med den motiveringen att staden redan har anslagit över 4,5 miljoner kronor för ändamål, som här i Stockholm mest bestrides av statsmedel. Det finns inget samhälle i detta land, som för kulturella ändamål proportionsvis — och jag skulle tro även absolut — offrar så stora summor som Göteborgs stad gör. De ledande inom staden menar — jag har för egen del inte längre något med stadsförvaltningen att göra — att när här föreligger ett riksintresse så är det i första rummet statens skyldighet att svara för kostnaderna.

Sedan har jag, herr talman, ändå den förhoppningen, att om staten nu lämnar ett begränsat anslag, så skall man kunna tvinga Göteborgs stad att fylla i felande belopp. Jag hoppas att jag kommer att få rätt på den punkten.

Herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Det är bara ett par saker som jag skulle vilja peka på ytterligare i anledning av vad herr Ohlon och andra nu anfört.

När jag talade om att utredningen inte var färdig, så åsyftade jag därmed att jag är rädd för — vilket jag tror att jag har grundad anledning till — att det kommer att bli större belopp, som kommer att krävas för den utbyggnad av musikkonservatoriet i Göteborg, som man önskar på längre sikt. Vi måste därför söka klarlägga vilket som är billigast, att bygga ut musikundervisningen i Stockholm eller att dela upp verksamheten på åtminstone två orter. Nu hörde herr Ohlon att hans partivän, herr Edström, hade ytterligare önskemål här. Under sådana förhållanden är det inte mer än naturligt, att Kungl. Maj:t önskar få alla papper på bordet, innan Kungl. Maj:t binder sig för att inordna denna nya undervisning i den ordinarie statsbidragsgivningen.

För att kammaren inte skall sväva i

Om anslag till Göteborgs musikkonservatorium

tvivelsmål om min egen mening vill jag gärna tillägga, att jag rent intuitivt har den uppfattningen, att undervisningsanstalter av denna art bör spridas ut över landet och inte koncentreras till kungl. huvudstaden. Det kan naturligtvis alltid finnas fall då undervisningen blir av så ringa omfattning att den måste vara koncentrerad till *en* plats i landet vilken dock inte nödvändigtvis behöver vara kungl. huvudstaden. Med hänsyn till de speciella förhållandena i detta fall torde det nog ändå bli huvudstaden. Inte minst existensen här av den halfärdiga byggnaden, som herr Lundström omnämnde i föregående punkt, torde ge oss anledning att inte sprida ut musikundervisningen alltför mycket och t. ex. förlägga den till Katrineholm eller Hallsberg.

Vad sedan lotterimedlen beträffar vill jag säga till herr Ohlon, att jag umgås ganska flitigt med handelsministern, och i allmänhet brukar vi då komma in på frågan om lotterimedlen. Jag känner därför till vilka svårigheter handelsministern har vid förvaltandet av denna del av sitt fögderi. Jag är också på det klara med att därest vi inte kan utöka den del av lotterimedlen som relativt fritt kan utdelas till olika kulturella ändamål, finns det ingen möjlighet att ur lotterimedelsfonden skaffa pengar till nya ändamål annat än genom att minska de anslag som hittills årligen gått till vissa ändamål, de s. k. fasta teatrarna och musikarrangemangen i större städer. Reservanterna tycks emellertid inte tänka sig att vi skulle nagga dessa anslag i kanten.

Herr Ohlon uppmanar oss att inte plottra bort pengarna från lotterimedelsfonden på anslag till alla möjliga och omöjliga ändamål, som han sade. Nej, herr Ohlon, vi plottrar inte bort dessa medel på några omöjliga ändamål. Då det gäller att vid fördelningen av dessa medel söka åstadkomma någon rättvisa mellan olika delar av landet kan vi i alla fall inte komma ifrån, att dessa fasta anslagsändamål, som jag nyss nämnade, är lokaliserade till fem à sex av våra

största städer. Från landsbygdshåll finns det en berättigad önskan att lotterimedlen därutöver även skall komma själva landsbygden till godo. Men det är trots allt mycket små belopp som kan utdelas för olika behov ute i landet utöver de fasta ändamål som jag påpekat. Om herr Ohlon kanske tycker att dessa ändamål ute på landsbygden är onödiga, så vill jag försäkra, att de under alla omständigheter måste nöja sig med ganska små belopp, fastän det många gånger kunde ha varit önskvärt att stödja dem med större anslag ur lotterimedelsfonden än vad man hittills kunnat ge.

Jag har för min del i det stora hela inte kunnat göra några allvarligare invändningar mot den fördelning av lotterimedlen som tillämpats hitintills. Därför kan jag inte heller nu ge något löfte om att jag skall lyckas förmå handelsministern att avsätta en icke obetydlig summa av dessa medel för det i och för sig behjärtansvärda ändamål som denna debatt närmast gäller.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! När denna fråga var föremål för behandling i statsutskottet var jag tveksam om huruvida det, för att garantera denna verksamhets fortsättande även under nästa undervisningsår, vore nödvändigt att riksdagen anvisade ett anslag på 75 000 kronor. Från andra avdelningens sida hänvisade man till den möjlighet som avdelningens ärade ordförande här i dag påpekat, nämligen att för detta ändamål få disponera över lotterimedel. Sedan jag tagit del av ecklesiastikministerns mycket pessimistiska bedömande av möjligheten att få disponera lotterimedel för ändamålet, har jag stärkts i min uppfattning. Om riksdagen är intresserad av att denna undervisning skall fortgå även under nästa undervisningsår, finns det tydligen ingen annan väg att gå än att riksdagen anvisar dessa 75 000 kronor. Jag instämmer därför, herr talman, i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Jag instämmer i vad herr Hesselbom yttrade.

I övrigt är jag såsom partikamrat till herr Edström smickrad över det avseende som ecklesiastikministern fäste vid hans anförande. Herr Edström annonserade ett tredje musikkonservatorium, och den kungörelsen ifrån herr Edströms sida ansåg tydligen ecklesiastikministern vara så viktig att han ville dra sig tillbaka inför det här förslaget. Dessa önskemål visar, säger ecklesiastikministern, att ett beslut i dag i enlighet med reservanternas yrkande skulle dra med sig konsekvenser som vi nu inte kan överblicka. Men, herr statsråd, både herr statsrådet och jag tror väl mer eller mindre på människornas fria vilja. Om i dag ett begränsat anslag beviljas till musikkonservatoriet i Göteborg är vi väl ändå själva i stånd att i fortsättningen styra utvecklingen.

Nu fick vi inget löfte från ecklesiastikministern, och det var sorgligt. Hur tänker sig ecklesiastikministern att vi i fortsättningen skall klara enhetsskolans lärarförsörjning i fråga om musikundervisningen, om vi uraktlåter att bygga upp lärarutbildningen, ja, om vi går så långt att vi skrotar ner den förberedande lärarutbildning som redan finns?

Vi får väl ändå komma ihåg, vad vi fört har beslutat, och ta konsekvenserna av våra tidigare åtgärder, när vi behandlar ett sådant ärende som detta.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talman enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågasvarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talman, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Ohlon begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given

Anslag till anordnande av skolmåltider
varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 55 punkten 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talman förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Ohlon begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstnings slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 39.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1957/58 till folkskoleväsendet, yrkesundervisningen och gymnastiska centralinstitutet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Anslag till anordnande av skolmåltider

I punkten 228 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Bidrag till anordnande av skolmåltider för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 26 200 000 kronor.

Anslag till anordnande av skolmåltider

I punkten 229 av samma huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 650 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I:286) och den andra inom andra kammaren av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Lotthigius* (II:320), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av punkterna 228 och 229 i årets statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, måtte 1) besluta, att kommuner som tillhandahölle skolmåltid skulle tillerkännas rätt att av i måltid deltagande barn uttaga en avgift motsvarande en fjärdedel av kommunernas egna driftkostnader härför, dock högst 25 öre per måltid; 2) avslå Kungl. Maj:ts förslag att dels till Bidrag till anordnande av skolmåltider anvisa ett förslagsanslag av 26 200 000 kronor, dels till Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider anvisa ett förslagsanslag av 650 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Johanson* i Västerвик väckt motion (II:326), vari hemställts, att riksdagen under åttonde huvudtiteln till Bidrag till anordnande av skolmåltider måtte bevilja ett anslag på 26 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II:326 samt I:286 och II:320, sistnämnda två motioner såvitt här vore i fråga, till Bidrag till anordnande av skolmåltider för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 26 200 000 kronor.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»I detta sammanhang har utskottet funnit sig böra beröra frågan om skolmåltidernas sammansättning. Karies-

frekvensen hos skolbarnen är mycket hög. Erinras må sålunda att i folktandvården påträffades åren 1946—1949 cirka sju kariesfria barn på 1 000 i 7-årsåldern och cirka tre på 1 000 som ett medeltal för hela skolåldern. Den kariesframkallande effekt, som enligt gjorda undersökningar under vissa omständigheter är förenad med konsumtionen av en del näringsämnen, gör det i hög grad angeläget, att kosten får en sådan sammansättning att dylika näringsämnen i möjligaste mån undvikas. Det är utskottets förhoppning att skolöverstyrelsen och de lokala skolmyndigheterna ägna denna fråga skärpt uppmärksamhet.»

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Arrhén*, *Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I:286 och II:320, såvitt här vore i fråga, besluta att kommuner, som tillhandahölle skolmåltid, skulle tillerkännas rätt att av i måltid deltagande barn uttaga en avgift av högst 25 öre per måltid och till följd härav avslå Kungl. Maj:ts förslag att till Bidrag till anordnande av skolmåltider för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 26 200 000 kronor ävensom motionen II:326.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Till denna punkt nr 3 i utskottets utlåtande är fogad en reservation med yrkande om bifall till den motion som jag lämnat i denna kammare med förslag angående vissa bestämmelser om skolmåltiderna. Det förslag, som motionen och den till utskottsutlåtandet fogade reservationen omfattar, är att man skulle ge kommunerna tillåtelse och rätt att utta en mindre avgift för skolmåltiderna på högst 25 öre per måltid av dem som får denna förmån.

Varför har då denna motion och detta förslag blivit framförda? Jag tycker det är ganska onödigt, att det eventuellt i denna debatt skall sägas, att vi motio-

närer, reservanter eller någon annan inom högerpartiet har en mindre välvillig inställning till barnen och barnfamiljerna än någon annan. Det är inte, det vill jag klart och tydligt framhålla, en mindre välvillig inställning till barnen och barnfamiljerna, som är orsaken till detta förslag, utan det är mera det förhållandet att med anledning av kommunernas stigande skatteunderlag har det statsbidrag som här utgår inte längre den betydelse som det tidigare har haft, och möjligheten att få ta betalt för skolmåltiderna med högst 25 öre per måltid ger kommunerna sammanlagt mer än statsbidraget. Nu är det ofrånkomligt, att många kommuner har stora bekymmer för dessa skolmåltider, och jag vet åtminstone en rätt stor kommun nära min hemort, en stor köping, där man icke ansett sig ha råd att betala skolmåltiderna för hela antalet barn utan tillhandahåller skolmåltid bara för de skolbarn som kommer till köpingen med skolskjuts, skolbarn som har så lång skolväg, att de inte kan gå hem och i hemmet intaga sin måltid, och man tycker där att detta är ett bra system.

Det skall inte döljas, att vårt stora intresse helt naturligt är att för statens del kunna spara detta belopp på 26 200 000 kronor, när nu det statsfinansiella läget blivit så ansträngt som det är. Redan innan det senaste förslaget om energiskatt började skymta fram i debatten var väl alla här i riksdagen av den uppfattningen, att det ekonomiska läget för statskassan är mycket, mycket bekymmersamt. Uttalanden i den riktningen återkommer jämt och ständigt här i debatterna från samtliga partier utan undantag, och helt nyligen fick man i ett anförande, som jag lyssnade till med stor uppmärksamhet, höra att statskassan är så ansträngd och att man har så stora bekymmer med statens utgifter, att det inte kan bli värre än det för närvarande är. Man kan väl ändå i denna situation fråga, om inte tiden snart är inne för att man i någon mån skall börja minska på generellt utgående statsbidrag och subventioner av olika slag. Ha-

Anslag till anordnande av skolmåltider
de det nya stora skatteförslaget om energiskatten blivit omtalat i samband med statsverkspropositionen, så hade det med största sannolikhet kommit fram ännu flera besparingsmotioner med förslag om ännu längre gående besparingar i olika sammanhang.

Jag tror för min del att även om det inte blir i dag och inte vid årets riksdag, så kommer den dag då riksdagen får börja att försöka skära ned de statliga bidragen och de stora utgifterna på olika avsnitt av den statliga verksamheten.

När det gäller skolmåltiderna är det så självklart att jag egentligen inte behöver framhålla den saken, att vår mening icke är att på något sätt motarbeta dessa måltider eller medverka till att de på något sätt kommer att försvinna. Vi har sagt i motionen — och detta har strukits under i reservationen — att det alltså är angeläget att garantier skapas för att barnen i skolan får ett mål vällagad mat. Det kan ute på landsbygden vara lång skolväg, och det kan vara andra omständigheter som gör att detta är angeläget. Och visst är det värdefullt och bra, om den ekonomiska situationen vore sådan att skolmåltiderna även i fortsättningen kunde vara fria. Men det är dock inte mera säkert än att det kan ifrågasättas, om det ur alla synpunkter kan vara det rätta och det bästa, att barnen får skolmåltiderna helt utan kostnad. Skolmåltiden har ett värde av cirka 1 krona 50 öre, och av detta belopp skulle kommunerna enligt reservationen få rätt att ta ut högst 25 öre, d. v. s. en sjättedel av den verkliga kostnaden.

Nu är det också så många gånger, det vet man ute i kommunerna och det får man läsa om mycket ofta i tidningarna, att det både från barnens och från föräldrarnas sida förekommer stark kritik mot mathållningen i skolorna, en kritik som livligt understödes av vissa tidningar. När t. ex. en tidning här i Stockholm, spridd över hela landet, denna vinter i stora rubriker har talat om att det ute i kommunerna råder bedrövliga förhållanden med skolmaten, att skolmaten inte är bra, att de goda re-

Anslag till anordnande av skolmåltider

cepten har försvunnit, att maten är alltför lik hemmens vardagskost och att mammorna framfört klagomål i stor omfattning, så anser jag att denna kritik säkert är mycket oberättigad. Kanske förhåller det sig mera på det sättet att vad som tillhandahålles alldeles utan kostnad, sätter man mycket litet värde på och är mera begiven att kritisera än det man i någon mån får vara med om att betala. Om vi införde den ordningen att förmånen av skolmåltiderna, såsom här är föreslaget, i någon mån fick betalas av den som får förmånen, så kanske man skulle uppskatta och värdera den stora förmån, som man här ändå får, på ett helt annat sätt än nu är fallet, och kanske en stor och oberättigad kritik då komme att tystna.

Jag är inte heller så alldeles säker på att det för barnens framtida utveckling kan vara enbart värdefullt att i barnens medvetande från de tidiga barnåren inpräglas att här är något som man får av det allmänna alldeles utan kostnad. Man kan åtminstone misstänka och befara att ett sådant förhållande leder till att barnen som vuxna kvinnor och män får oskäligt stora krav på det allmänna, kanske ännu större än allmänheten för närvarande har, och detta kanske inte vore så lyckligt.

Vad utskottet har sagt om att den anordning, som vi här föreslagit, skulle leda till betydande praktiska olägenheter för skolarbetet och om att de uppbörds- och kontrollanordningar, som måste tillämpas, skulle verka hindrande i skolarbetet, det är en uppfattning som jag har svårt att förstå. Betalningen av dessa 25 öre per måltid är nog något som man ganska lätt, utan några större bekymmer, skulle klara av i kommunerna. Svårare uppgifter har man där många gånger.

Jag tror inte att vårt förslag skall föra med sig några olyckor av sådant slag som man här kanske befalar, och då förslaget innebär en avsevärd besparing för statskassan ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen under punkt 3 av herr Arrhén m. fl.

Herr ANDERSSON, ALVAR, (bf):

Herr talman! Varje allvarligt menat förslag till besparingar när det gäller statens utgifter bör naturligtvis upptagas till omsorgsfull prövning, men på denna punkt frågar man sig verkligen: Är det framlagda besparingsförslaget allvarligt menat? Ligger det inte i stället så till, att förslaget bara är avsett att ingå som ett led i högerpropagandan för skattesänkning, eller för att matematiskt få det att gå ihop, när man föreslår utgiftsökningar på andra områden? Jag kan aldrig tänka mig, att det finns särskilt många högermän som verkligen önskar att man skulle gå in för ett arrangemang av det här slaget.

Om man hade inskränkt sig till att motionsvägen föreslå, att kommunerna skulle få rätt att ta upp en mindre avgift för skolmåltiderna, därest de vill göra det, så skulle jag ha kunnat förstå motionen och funnit ett visst förnuft i den. Men man motiverar förslaget om en avgift på 25 öre med att man på det sättet skulle få möjlighet att dra in hela statsbidraget. Jag ställer mig skeptisk när det gäller alla sådana här planer på att sänka de statliga utgifterna genom att vräka över kostnaderna på kommunen, och alldeles speciellt gäller det sådana statsbidrag som är graderade med hänsyn till kommunernas ekonomiska bärkraft.

I högerens motion och i reservationen gör man den beräkningen, att en avgift av 25 öre per utspisad skolmåltid skulle ge kommunerna en inkomst av 36 750 000 kronor årligen. Statsbidraget är för nästa år beräknat till 26 200 000 kronor, och ett väsentligt överskott skulle alltså uppstå enligt reservanternas förslag. Såvitt jag kan förstå, är detta väl högt räknat, eftersom man utgår från 200 utspisade skolmåltider per barn och år. Men det må vara hur som helst med den beräkningen — om man skulle ta ut en sådan avgift, blir det åtskilliga barn som efter en behovsprövning måste befrias från avgiften och förses med ett kort, som ger dem rätt att spisa fritt.

Sedan tillkommer kontrollproblemet,

som herr Sveningsson fullständigt viftade bort. Vi vet allesammans vilket besvär det har varit med tillsynen vid skolmåltiderna och vilka protester lärarna riktat mot det tvång, som i det fallet råder. Jag antar att ingen skulle vilja ifrågasätta, att även denna kontroll och kupongförsäljning skulle åläggas lärarna. Uppgiften kan inte heller gärna läggas på den ordinarie ekonomipersonalen. Man skulle alltså tvingas anställa extra folk för denna uppbörd och kontroll, vilket skulle betyda rätt så väsentliga utgiftsökningar.

Hur ställer det sig för de kommuner, som har svagt ekonomiskt underlag? Jag har gjort en beräkning för min egen kommun — det ligger ju närmast till hands, eftersom man bäst känner till läget där — och den visar att vi för närvarande har ett statsbidrag för skolmåltiderna av ungefär 45 öre per barn och dag. Bidraget blir något lägre för de egna barnen, men genom att vi har en del utsocknes barn, för vilka ett högre statsbidrag utgår, blir det statliga bidragsunderlaget i genomsnitt cirka 45 öre. Måltiderna kostar ungefär en krona, och det innebär alltså en kommunal kostnad av 55 procent och ett statsbidrag av 45 procent.

Högerförslaget innebär kort och gott att kommuner med svag ekonomisk bärkraft — i allmänhet landsbygdskommuner och vissa mindre städer — skulle bli speciellt illa behandlade. Jag kan väl förstå ett sådant här försök, när det gäller att till varje pris söka åstadkomma en sänkning av den statliga skatten — som man är speciellt intresserad av med hänsyn till progressiviteten — men vill man verkligen gå ut till småfolket och tala om hur detta skulle verka ute i bygderna? Jag kan inte tänka mig det, ty effekten blir ju ingenting annat än en belastning för de fattiga kommunerna.

Slutligen kommer vi här till ett problem, som jag över huvud taget tror är rätt väsentligt: Skall vi skapa behovsprövade förmåner inom den obligatoriska skolan? Jag tror att man skall hälsa med tillfredsställelse att de behovsprövade förmåner, som var rätt vanliga förr

Anslag till anordnande av skolmåltider
i tiden, t. ex. när det gäller den fria skolmaterielen, numera är försvunna. Jag har redan påpekat, att en hel del elever måste befrias från avgift för skolmåltiderna, därför att föräldrarna inte har råd att betala de kostnader som skulle uppstå enligt högerlinjen. Den skulle med andra ord innebära att man sätter så att säga en fattigstämpel på vissa barn, och det finns väl ingenting som inom den obligatoriska skolan är olustigare än att nödgas tillgripa sådana metoder. Jag tycker att de borde tillhöra ett förgånget stadium.

Herr talman! Jag her att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Frågan om de fria skolmåltiderna har en mycket väsentlig medicinsk bakgrund. Födan hör ju som bekant till de s. k. primära livsfaktorerna. Dit hör inte bara födan, utan också luft, vatten, visst lämpligt lufttryck, viss temperatur o. s. v. Om dessa s. k. primära livsfaktorer gäller det, att om de företer brister av kvalitativ eller kvantitativ art, medför dessa brister i regel sjukdomar av olika slag. I fråga om födan står en utomordentligt omfattande historisk erfarenhet till vårt förfogande rörande dess betydelse för hälsan. Under världskrigen har det blivit fullständigt klart att i länder, där det råder undernäring, ökar framför allt frekvensen av turberkulos i betydande grad, medan denna frekvens samtidigt omedelbart upphör i sin sleg-ring och avlöses av en nedgång när fred på nytt inträder.

Särskilt under 1930-talet gjordes det en hel del undersökningar om förekomsten av undernäring hos skolungdom, och man kom då fram till den uppfattningen — det var en kommitté i dåvarande Nationernas Förbund som utredde denna fråga — att man hade att göra med siffror på 10, 25 och 30 procents undernäring på olika håll i världen. Även inom ett stort antal skolor i Förenta staterna befanns det att frekvensen av undernäring var mellan 10 och 15 procent.

Personligen har jag haft rätt mycket

Anslag till anordnande av skolmåltider

med den här frågan att göra. När jag kom till min nuvarande tjänst för ett tjugotal år sedan, och denna tjänst då samtidigt var kombinerad med skolöverläkartjänst, lät jag ganska snart göra en sammanställning av skolläkarnas rapporter rörande förekomsten av undernäring hos barnen i folkskolorna. Jag fann då att denna frekvens i genomsnitt var omkring 20 procent. Det var kanske då inte så underligt, att jag hörde till dem som ivrigt arbetade på införandet av de fria skolmåltiderna. Talesmännen för denna reform resonerade bland annat som så, att ingen förnuftig lantman tillåter att hans nötkreatur eller hästar och andra husdjur får för litet foder eller att hans åkrar får för litet näring, men däremot tar samhället fortfarande risken av att dess dyrbaraste egendom, dess ungdom, utsättes för undernäring i en inte obetydlig utsträckning. Nåväl, skolmåltiderna kom till stånd, låt vara alltför sent.

Med det jag nu sagt har jag velat göra klart att det inte i första hand bör betraktas som en osjälvisk, eller åtminstone inte helt osjälvisk eller altruistisk åtgärd från samhällets sida, när man inför skolmåltider respektive fria skolmåltider. Under skolmåltidernas tillvaro har sjukligheten gått avsevärt nedåt, liksom givetvis också frekvensen av undernäring.

Den springande punkten är nu, om det förslag, som reservationsvis framförts och som innebär att man skulle införa rätt för kommunerna att uttaga avgift för skolmåltiderna, skulle komma att medföra minskat deltagande i skolmåltiderna. Enligt min uppfattning måste det bli så, i synnerhet i städerna. När reservanterna säger sig inte vilja motarbeta skolmåltiderna genom detta förslag om avgift, är det enligt min mening att förneka ett ganska uppenbart faktum. Jag har för min del den uppfattningen att man i nödfall skulle kunna avstå från en hel del olika statsbidrag, dock inte just detta bidrag.

Frågan gäller alltså, om man kan acceptera att skolbarn, som för närvarande får skolmåltid, efter införande av

avgift av föräldrarna tvingas att återgå till den tidigare ofta otillräckliga måltiden av medhavda smörgåsar, med de risker som detta innebär. Denna fråga kan, såvitt jag förstår, inte besvaras på annat sätt än med ett tveklöst nej.

Därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Efter de anföranden, som senast hållits, kan jag fatta mig mycket kort.

Som representant för utskottet vill jag säga att jag tycker det är beklagligt, att vi över huvud taget skall behöva diskutera denna fråga. Det är ett steg tillbaka, alldeles oavsett hur reservanterna vill försöka förklara sitt förslag.

För några timmar sedan fattade vi ett beslut om att vi skulle höja barnbidraget från 290 till 400 kronor, och jag för min del var mycket glad över det framsteget. Då tycker jag det är egendomligt att vi några timmar senare skulle ta tillbaka i runt tal hälften av den ökningen. Föräldrarna till de barn, som går i skolan, skulle ju få betala i det närmaste hälften av ökningen. Jag tycker det skulle vara ovärdigt den svenska riksdagen att handla på det sättet.

Herr Sveningsson nämnde att man skulle kunna göra den här förändringen utan några administrativa svårigheter. Jag kan säga att vi försökt den saken i ett tidigare skede och vet att det var mycket stora administrativa svårigheter förenade med detta system med biljetter, eller vad man skall kalla dem. Ena dagen säger barnen att de har tappat dem. Hur skall personalen och läraren göra då? Andra dagen säger barnen att de inte fått några pengar med sig, o. s. v.

Enligt reservanternas uträkning skulle kommunernas inkomster med den föreslagna avgiften uppgå till 36 750 000 kronor. Det är troligt att den överslagsberäkningen är riktig. Men kan man inte vända på steken och säga så här: »Nu skall vi påföra barnfamiljerna en ny utgift på 36 750 000 kronor.» Det är

väl ett riktigt påstående, men då tror jag inte att saken verkar så sympatisk längre. Jag måste säga att det skulle förvåna mig om alla högermän är med på detta, ty jag har ett stort förtroende för en del av högermännen. Jag undrar, om inte detta förslag mera är ett hugskott.

Innan den statliga bidragsgivningen på detta område kom till stånd, har just det system, som här förordas, prövats, och från de flesta kommunerna får man höra att det var en mycket besvärlig anordning. Dessutom blir det ju alltid så, att de allra sämst ställda familjerna och framför allt de som har många barn får en ny utgift utöver alla sådana som de förut har. Trots den höjning av barnbidraget, som vi nu i dag tidigare beslutat, vet alla att det inte går att försörja barn enbart med hjälp av detta belopp, utan det fordras ju en mycket kraftig insats från familjen själv för att klara den uppgiften. Här skulle man alltså få en ny utgift, låt vara att den inte är så stor per dag, men för en barnfamilj, som t. ex. har fyra barn i skolan, skulle det i alla fall bli 200 kronor. De familjer det här gäller måste ju vända mycket noga på varje krona, innan de ger ut sina pengar.

Jag är glad över att man inte från något annat parti haft någon förståelse för eller anslutit sig till detta förslag. Jag hoppas också att vi vid omröstningen skall vara överens om att detta innebär ett steg tillbaka och att det är en väg som vi inte bör vandra. Om vi hade haft ekonomiska möjligheter att ytterligare förbättra barnfamiljernas förhållanden, borde detta ha varit vår ledstjärna.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

I herr Näsströms yttrande instämde herr Grym (s).

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! I herr Näsströms senaste formulering kan man givetvis instämma, men jag anser att även andra synpunkter bör komma med i bilden så att inte hela debatten blir alltför oljetrycksbetonad.

Anslag till anordnande av skolmåltider

När stora samhällsfrågor diskuteras, är det ofta så att den s. k. majoriteten slår sig för sitt bröst och tror att den har rätt i alla lägen. Det kommer emellertid sedan ofta att visa sig, att man inte hade rätt. I varje fall får man ha klart för sig, att den andra sidan, som förekommer i diskussionen, inte alltid är så nattsvart som den utmålas.

När vi för några ögonblick sedan här hade en diskussion om barnbidragen, tänkte jag på, att en mycket känd, för att inte säga ledande socialdemokrat, tidigare statssekreterare i socialdepartementet och numera en av våra mest kända landshövdingar, icke alls har den uppfattning beträffande uppläggningsen av barnbidragspolitik, som för en stund sedan hävdades från regeringsbanken. Han anser tydligen den uppläggningsen vara ett utslag av felaktiga betraktelsesätt och vill att andra åtgärder skall vidtas. Jag kan inte nu gå närmare in på detta, men jag vill bara ta detta som exempel och erinra om att man inom t. o. m. samma politiska läger kan ha olika uppfattningar i de centrala frågorna.

Herr Andersson, Alvar, sade här nyss, att slutresultatet av det hela blir, att man vräker över utgifter från staten till kommunerna och att problemet alltså borde ses ur den synvinkeln. Om vi tar del av Kungl. Maj:ts proposition, nr 112 till årets riksdag, som berör grunderna för en förenklad statsbidragsgivning, vill det förefalla, som om det för Kungl. Maj:t vore ganska klart, att det i åtskilliga fall inte är tal om annat än att vissa uppgifter, som tidigare delades mellan stat och kommun, helt eller delvis kan läggas på kommunerna. Man säger där: »Har en verksamhet fått en viss hävd, är det tydligt, att man lättare kan bortse från stimulans-effekten av ett statsbidrag. Otvivelaktigt har kommunerna, särskilt efter kommunindelningsreformen, nått en sådan utvecklingsgrad» — man måste här avse en *ekonomisk* utvecklingsgrad — »att de olika verksamhetsgrenar, varom här är fråga, i allmänhet ingår som naturliga led bland de kommunala angelägenheterna.»

Anslag till anordnande av skolmåltider

Det är dylika formuleringar, som har gjort en hel del ledamöter i detta hus tankfulla. Det försäkras visserligen av den utredning, det i detta fall gäller, att när vi nu samlar det hela i en pott, skall det medföra kompensation för s. k. avlösta statsbidrag. I propositionen står dock de betydelsefulla orden »i stort sett». Det är nog ganska klart, att det kommer att innebära dels just det, men å andra sidan också dels det, att i det ögonblick, då avlösningen sker, gör man en fixering och undersöker vilka det är, som just då har statsbidrag och vilka det är, som inte har det. De, som har statsbidrag, får sitt bidrag avlost, d. v. s. inbakat i samlingsbidraget, lärarlönebidraget, som det kallas i propositionen, medan de andra inte får någonting. Jag har kanske ingen mera vägande invändning mot detta resonemang. Det innebär, att vissa kommuner anses kunna själva bära den utgift, varom det är fråga.

Från ett sådant utgångsläge skulle också den här motionen kunna ses.

Vi har bl. a. konstaterat, hur utvecklingen på det här området försiggått under de tolv åren från 1945 till dags dato. När man 1945 fastställde statsbidragsgrunderna, skulle som medeltal för antalet skattekronor per invånare gälla siffran 10. Det är klart, att under sådana betingelser blev så gott som alla kommuner delaktiga av statsbidraget. Men utvecklingen har resulterat i, att medeltalet skattekronor per invånare i dag är 35. Det är regeringens välsignelsebringande ekonomiska politik, som bragt oss därhän. Eftersom statsbidragsgrunderna inte ändrats, har kommun efter kommun sackat ur den statsbidragsbegärande hopen framför kanslihuset och själv fått bära kostnaderna. Detta är situationen för dagen. Den har varje år i statsverkspropositionen illustrerats av, att det belopp, som utgått till statsbidrag till anordnande av skolmåltider till mångas häpnad oavlåtligt sjunkit. Det har, skulle man kunna säga, varit en viss måttstock på den pågående inflationen och ingenting annat.

Det är detta, som enligt min mening gör, att detta skolmåltidsanslag i dagens

läge icke spelar så stor roll som tidigare, vare sig som stimulansbidrag eller såsom en reell hjälp åt flertalet kommuner. Däremot, och detta som ett resultatet av den utveckling jag här antytt, har kommunerna börjat se sig omkring — under intrycket av att utgifter för skolmåltiderna blivit allt högre och högre — och frågar sig nu: »Har vi inga som helst möjligheter att få litet inkomster av det här? Vi har ingenting emot att hålla service, men vi skulle nog kunna tänka oss att få litet betalt för det också.» Vi finner det rimligt med hänsyn till den välståndsutveckling, vi kan bevittna omkring oss, och även till den alltför ofta framträdande nonchalansen från barnens sida mot skolmåltiderna som sådana, något som ju titt och tätt rapporteras.

Denna lättnad för kommunerna kan genomföras på två sätt: antingen kan man vidga statsbidragsgrunderna och tillse, att de kommuner, som tidigare blivit utslagna, återigen kommer med i bilden, eller också kan man tillåta upptagandet av avgifter. Det är det val, man har att träffa. I det valet har vi stannat för en avgift av 25 öre. Det har sagts, att det skulle innebära ett förfärligt krångel. Varför det? I hur många av livets olika sammanhang ställs man inte inför liknande problem? I dylika lägen löser man dem helt enkelt. Jag vill erinra om, att vårt land torde vara det enda land, som tillhandahåller skolmåltidsutspisning gratis. Det betyder, att man i Amerika, England, Tyskland o. s. v. väl tillhandahåller *servicen* som sådan, men att man begär vederlag för den.

Jag vill erinra herr Huss om, med anledning av hans senaste anförande, att hans yrkeskår 1945 inte alls ansåg självklart att man skulle ge måltiderna gratis. Därvidlag stödde man sig på medicinska skäl. Svenska skolläkarförbundet, Svenska provinsialläkarförbundet, Svenska läkarsällskapet och Svenska barnläkarförbundet ville 1945 ha ett avgiftssystem. Varför? Jo, därför att man ville ha en viss ordning på klientelet. Man var litet rädd för massutspisningens följder för ömtåliga barnamagar. Det

var faktiskt dessa synpunkter, som dominerade läkarnas inställning till denna fråga för tolv år sedan.

Sedan sades det här också, att det skulle bli så krångligt med särbestämmelser i dylika fall. Jag erinrar mig det ögonblick 1945, när den nuvarande statsministern, herr Erlander, då ecklesiastikminister, satt på den plats där statsrådet Persson i Skabersjö just nu sitter. Han ansåg det som statsråd vara självklart, att man accepterade detta »krångel», när det gällde vissa skolformer. Vilka då? Jo, läroverken, flickskolorna, realskolorna, samrealskolorna, de kommunala mellanskolorna och därmed jämförliga anstalter. Jag minns, att jag därvid hävdade den meningen, att man just inom detta elevklientel möter ett mycket stort antal elever, som kanske i allra första hand är i behov av skolmåltider, nämligen de resande eleverna. Märk väl — i åtskilliga av våra läroverk ligger antalet resande elever för närvarande mellan 40 och till och med uppåt 70 procent! Dessa elever saknar i de flesta fall ännu i denna dag möjlighet att få en på detta sätt tillhandahållen måltid, trots att de skulle vara mycket glada att få den, även om de måste betala för den. Det är vissa hämningar, som därvidlag gör sig gällande. Skolorn anser sig inte ha någon skyldighet att hjälpa barn från andra kommuner. I varje fall förtjänar man inte på det.

Detta är, herr talman, några synpunkter på detta problem, som jag har velat anföra för att göra bilden något mera nyanserad. Den har genom de tidigare inläggen blivit alltför enkelt tecknad. Det är dock rätt komplicerade sammanhang, som vi här möter, och det skall inte heller bortglömmas att inom den s. k. allmänna opinionen förekommer en kritisk diskussion om skolmåltiderna, kanske inte så mycket ur ekonomiska men ur en hel del andra synpunkter. Detta har bl. a. också gjort, att jag har kunnat ställa mig bakom den ståndpunkt, som framförts här i motionen, nr 286 i första kammaren.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Anslag till anordnande av skolmåltider

Herr HUSS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Arrhén nämnde ett uttalande av skolläkarföreningen och flera organisationer. Det gjordes, innan dessa fria skolmåltider börjat, i form av ett remissvar, och man byggde på det antagandet, som kanske kan vara fysiologiskt riktigt men är administrativt oriktigt, att det skulle vara lätt att plocka ut de barn som är undernärda och ge dem fria måltider men låta de andra betala en viss avgift. Sedan nu verksamheten varit i gång några år är jag, med den kännedom jag har om meningen inom skolläkarkretsar, övertygad om att en högst betydande majoritet är tillfredsställd med den ordning som nu råder.

Herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! I likhet med flera i denna kammare har jag uppfattat denna motion från högerhåll som icke allvarligt sakligt menad. När herr Arrhén nu här gör sig mycken möda att försöka bevisa att vissa saker också på andra håll inte är så konsekventa, varför man skulle kunna godta en sådan inkonsekvens som högermotionen innebär och bifalla den, så tycker jag emellertid att det finns anledning att peka på att det här i alla fall är fråga om den skolverksamhet som kostar mest näst lärarlönerna. Under sådana förhållanden finns det väl all anledning att mycket noga betänka vilka konsekvenser det skulle föra med sig, om man gick in för att på detta vis helt bryta med de linjer som vi tidigare har ansett böra tillämpas för denna verksamhet.

När herr Arrhén pekar på att allmänna statsbidragsutredningen tycks kunna kasta om sådana här ting, måste jag ändå säga att det är ju mindre saker som man nu har för avsikt att avlösa. I varje fall måste ju den utredning som arbetar med skolmåltiderna först visa hur det därvidlag ligger till så att en lättvindig avlösning ingalunda kan komma i fråga. Jag är ganska övertygad om att det inte heller kommer att ske på det sättet, ty här är det ju ändå fråga

Anslag till anordnande av skolmåltider

om ett betydande statsbidrag, som dessutom är graderat efter kommunernas ekonomiska bärkraft. En ändring härvidlag skulle ju bli synnerligen allvarlig för de kommuner som har mindre bärkraft. De minst bärkraftiga kommunerna har nämligen de förhållandevis största kostnaderna, och de får nu de relativt sett största statsbidragen. Reservationen innebär att förhållandet blir fullkomligt omvänt.

Om herr Arrhén tror, att allmänna statsbidragsutredningen och vad därav kan följa skall gå emot även detta bidrag, måste jag påminna honom om att man också inom utredningen i vissa fall vill ha kvar en sådan bidragsskala, att de minst bärkraftiga skall få mest. Jag kan inte tänka mig annat än att detta är det rättvisa och rimliga i sådana här fall. Reservanternas förslag innebär ju inte bara att stimulansen att anordna skolmåltider i de kommuner, där sådana inte finns nu, skulle falla bort, utan också att det blir en upprörande orättvisa kommunerna emellan. De kommuner, som nu har ett så stort skatteunderlag att de anses kunna klara sig utan statsbidrag, skulle tjäna på saken — och tjäna ganska mycket — under det att vissa kommuner, som herr Alvar Andersson här pekat på, i ett medelläge skulle förlora något och andra kommuner, de som har det svårast, skulle förlora mycket. Jag vet inte vilken typ av kommuner som herr Sveningsson närmast tänkte på i sin motion, men om den motionen gick igenom skulle många landsbygdskommuner förlora inkomster i en omfattning som måste te sig verkligt upprörande. Herr Sveningsson, som känner landsbygdens folk, har nog ganska klart för sig att det i många sådana områden skulle tas emot med synnerligen blandade känslor, för att inte säga något ännu värre, om man skulle börja uttaxera 25-öringar. I t. ex. Stockholm och Göteborg och Uddevalla har väl de flesta människor det så ställt, att de inte skulle bry sig så mycket om dessa 25-öringar. Men inom de områden, där låga inkomster är förhärskande, skulle åtgär-

den sannerligen inte anses som någon besparing för det allmänna. Över huvud taget kan det ju aldrig bli fråga om en besparing, utan endast om en övervältning, en övervältring utan någon som helst rättvisa.

Jag hoppas för min del att kammaren utan tvekan bifaller utskottets förslag.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av vad utskottet säger i sista delen av sitt utlåtande, där utskottet behandlar frågan om skolmåltidernas sammansättning och pekar på det mycket allvarliga förhållandet, att kariesfrekvensen hos skolbarnen är utomordenligt hög. Det erinras sålunda om att i folktandvården påträffades åren 1946—1949 bara 7 kariesfria barn på 1 000 i 7-årsåldern och bara 3 på 1 000 som ett medeltal för hela skolåldern. De förhållanden, som rådde för tio år sedan, har, att döma av vad vi i dag vet, knappast förbättrats, utan tvärtom försämrats. Den kariesframkallande effekt, som enligt gjorda undersökningar under vissa omständigheter är förenad med konsumtionen av en del näringsämnen, gör det — såsom utskottet säger — i hög grad angeläget, att kosten får eu sådan sammansättning, att dylika näringsämnen i möjligaste mån undviks.

Vad det här gäller är ju kolhydraterna, framför allt sockret, och vi kan inte komma ifrån, att skolmåltidernas sammansättning för närvarande är rätt olämplig på många platser på grund av att maten innehåller för mycket socker. Vi skall komma ihåg, att kariesfrekvensen under barnaåren är betydelsefull för hela livet. Under barnaåren grundlägges de vuxna årens hälsotillstånd — det gäller tänderna lika väl som andra organ i kroppen.

Att det överdrivna bruket av sötsaker har en stor betydelse för kariesfrekvensen visades för några år sedan vid de s. k. Vipeholmsundersökningarna, som i viss utsträckning kritiserats men som i många avseenden blivit vetenskapligt klarläggande. Bland annat kunde man

vid dessa undersökningar konstatera, att kariesfrekvensen blev åtta gånger så stor, om försökspersonerna konsumerade viss mängd av kletigt snask, såsom kola och seg nougat, och att över huvud taget snask och andra sötsaker ökade kariesfrekvensen.

Man kan approximativt säga, att för varje ny snaskiosk, som öppnas vid en skola, behövs ytterligare en tandläkare för barnen. Dessa tandläkare är dyra för samhället. Det är icke någon samhälls-ekonomisk god sak att på så sätt låta barnen i onödan ge ut stora pengar för att äta snask, med påföljd att samhället måste skaffa ännu flera tandläkare för att bota den karies, som på så sätt uppkommer.

Det har diskuterats andra vägar att komma till rätta med denna karies, t. ex. fluorpensling eller tillsättning av fluor till dricksvattnet. Men fluorpenslingen är dyrbar och tidsödande. Om den skulle genomföras för våra skolbarn måste vi beräkna ytterligare minst 2 000 tandläkare uteslutande för den uppgiften. Det är därför otänkbart att gå den linjen. Att tillsätta fluor till vattnet medför betydande olägenheter i flera avseenden och är, enligt min mening, nationalekonomiskt mycket sämre än att gå in för snaskbekämpning.

Snaskbekämpningen bör lämpligen ske i samband med skolmåltiderna, då man bör försöka ge barnen i görligaste mån sunda kostvanor och lära dem äta så litet socker och snask som möjligt.

Vi behöver bara gå till vårt västra grannland, Norge, för att finna väsentligt bättre förhållanden på detta område. Det sammanhänger bl. a. med den s. k. Oslo-frukosten, som man där använder för skolbarnen och som ur denna synpunkt är bra sammansatt. Det är väl motiverat att, som också sker på sina ställen, även i vårt land använda skolmåltider av denna typ vid sidan av andra.

Vad sedan beträffar motionen, skulle jag vilja instämma med herr Arrhén när han sade, att högermotionen berör en mycket komplicerad fråga. Men det är också det enda, vari jag vill instämma,

Anslag till anordnande av skolmåltider när det gäller hans anförande. Jag anser, att frågan är så komplicerad och berör ur hälsosynpunkt så vitala problem, att de näppeligen bör lösas så som högern föreslår. Läkarnas uppfattning för tolv år sedan, innan skolmåltidsverksamheten startade, måste man ta med en nypa salt med hänsyn till att opinionen helt svängt om sedan det visat sig vilken effekt, som skolmåltiderna i praktiken haft och vad de betyder för barnens hälsotillstånd. Jag instämmer i vad herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss sade att, vad här av högern föreslås, ej betyder någon sparsamhet i det långa loppet.

Jag tillstyrker alltså utskottets förslag.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Det kan kanske tyckas egendomligt, att utskottet tar upp frågan om karies i detta sammanhang, men vi hade ingen annan anknytning, och vi ville gärna ha fram just detta problem. Vi är väl medvetna om att barnen, även om de äter en måltid per dag i skolan, äter två eller tre andra måltider i hemmet, och att hemmet sålunda bör vara ett ännu viktigare försöksfält än skolan på detta område. Vi tror emellertid, att om vi kan få arbetet mot karies aktualiserat i skolan, skall det också så småningom komma fram till hemmen, och det är ju dit vi vill nå.

Det är som herr Edström sade nyss: man måste försöka med olika framkomliga vägar. Det kan tänkas att det inte finns någon enda patentylösning, utan man får försöka att med olika medel komma så långt som möjligt.

När det gäller tandlagningen hos barnen och tillgången på tandläkare har vi i utskottet konstaterat, att man inte hinner skaffa fram nya tandläkare i samma mån som kariesfrekvensen ökar hos barnen, inte ens om man bortser från de stora årskullarna. Här måste göras någonting. Det måste tas krafttag, och vi har på detta sätt från utskottets sida velat aktualisera denna sak.

Sedan skall jag bara säga ett par ord till herr Arrhén. Herr Arrhén nämnde

Anslag till anordnande av skolmåltider

något om proposition nr 112 och kanske nr 122 också. Dessa har utskottet ännu inte behandlat, så vi får väl avvakta och se vad utskottet kan komma till för resultat i anledning av de utredningar som har gjorts.

Herr Arrhén nämnde också något om den nuvarande statsministerns inställning i ett tidigare skede till de högre undervisningsanstalternas matproblem. Jag kan inte alls svara på den saken, och jag tror inte någon annan i kammaren kan göra det heller. Ett sådant uttalande borde naturligtvis göras när statsministern är närvarande, annars kan ingen vare sig bekräfta eller säga emot.

Herr Arrhén ville ha en mera nyanse-rad bild av detta problem, och det brukar i vanliga fall vara en from och riktig önskan. I detta fall kan jag inte förstå annat än att herr Arrhén menade, att herr Sveningsson inte hade lämnat en sådan bild av problemet. Från utskottets sida har vi försökt framhålla våra synpunkter, och jag tror att det är riktiga synpunkter. Jag vill ändå säga, att vill man på detta område spara utan olägenhet för barnfamiljerna, kan man göra som en del kommuner har gjort: man låter barnen någon dag i veckan, t. ex. lördag, läsa endast före lunchen. På det sättet sparar man utspisningen den dagen. Visserligen kunde det sägas, att detta ändå drabbar barnfamiljerna, men då får barnen äta i hemmet i vanlig ordning, och det blir ingen direkt kontant utgift.

Skall vi tänka oss att förkorta arbetstiden borde detta, såvitt jag kan förstå, även gälla för skolan, och under sådana förhållanden bör man kunna spara in utspisningen någon dag i veckan. Jag hoppas vi skall komma dithän att vi också för skolans värld kan få en förkortning av arbetstiden, åtminstone samtidigt som vi kan genomföra den inom andra områden.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Såväl herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartemen-

tet som herr Alvar Andersson och kanske någon mer har ifrågasatt, huruvida det förslag som framförts i motionen är allvarligt menat. Om man inte har någon vidare respekt för motionärerna i detta fall — de är ju samtliga rätt nykomna i riksdagen — så tycker jag man kunde ha så mycket respekt för reservanterna, att man inte behövde ifrågasätta huruvida det ligger en allvarlig mening bakom förslaget eller kalla det för ett hugskott. När statsrådet vidare efterlyste vad jag har tänkt på när jag har framfört denna motion och, om jag har tänkt på de bekymmer, som landsortskommunerna i första hand kommer att få, vill jag tala om att jag själv tillhör en landsbygdskommun som har haft skolbarnsbespisning mycket länge och som har statsbidrag. Jag har inga större bekymmer för den saken. Jag tror att kommunerna klarar av det, och framför allt är det inga bekymmer med den administrativa sidan av saken.

Med anledning av den ekonomiska utvecklingen här i landet måste man emellertid söka efter möjligheter att spara på statens medel, och då tycker vi att detta är ett avsnitt där det finns en möjlighet att spara.

När herr Alvar Andersson ifrågasätter den allvarliga meningen i förslaget vill jag svara honom: Har herr Andersson inte uppmärksammat att många personer i detta land, och jag tror även många kommuner, inte längre har förtroende för dessa statsbidrag. Allmänheten har inte det intresse av statliga bidrag i olika sammanhang som man hade för några år sedan. Sådan har den ekonomiska situationen blivit.

Även den medicinska sakkunskapen har yttrat sig i detta sammanhang. Jag vill inte göra något uttalande om det, men riskerna för undernäring kanske man inte bör överdriva. Ingen av oss som är riksdagsledamöter har väl varit med om några skolmåltider. Själv har jag haft mycket lång väg att gå till skolan. Det fanns inga skolskjutsar och inga skolmåltider heller på den tiden. Men jag anser inte — och ingen annan vill väl heller påstå det — att jag ta-

git någon fysisk skada av dessa förhållanden.

När man talar om hur omöjligt det är att spara på denna punkt, så kan man fråga: Var skall det sparas? Kommer man att ha samma intresse för barnfamiljerna när det gäller kommande skatteförslag, t. ex. energiskatten? Jag hoppas, att samma intresse även då kommer att finnas för att skydda barnfamiljerna, som man har idag när det gäller skolmåltiderna.

Herr ANDERSSON, ALVAR, (bf):

Herr talman! Herr Sveningsson har här meddelat att högerförslaget verkligen är allvarligt menat. Jag är tacksam för det erkännandet men det gör ju näp- peligen det hela bättre för högerns del, såvitt jag kan förstå.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Jag talade i mitt förra anförande om läroverken. Vad jag åsyftade var, att man 1945 stillatigande accepterade alla de former av krångel, som påtalats här i dag, när det gäller en viss annan del av våra skolformer. Det var det jag åsyftade och där djärvdes jag även inblanda hans excellens herr statsministerns namn. Han stod nämligen för den proposition, som framlämnades det året.

Sedan talade herr statsrådet — dagens statsråd alltså — om att det ingalunda kommer att bli en lättvindig avlösning av de nu utgående statsbidragen, när man skall samla ihop dem i ett par stycken. Nej, jag hoppas verkligen att så inte blir fallet. Men som kommunalman känner jag en lätt oro inför de perspektiv, som här öppnar sig. Man förlorar kontrollen, man förlorar känslan för vad man får. Och en ytterligare anledning till oro ligger onekligen däri, att vi ingenting vet om penningvärdets fortsatta »stolta» gång. Det är alltså inflationsriskerna, som framför allt sprider känslor av obehag hos våra kommuner av i dag.

Många av dagens talare har stoltserat över, att det är skolmåltidernas *sanna*

Anslag till anordnande av skolmåltider vänner. Jag vill för min del ha skolmåltider i alla sammanhang där mitt förnuft säger mig, att de är berättigade och kanske framför allt där de inte finns för närvarande, nämligen för de högre skolornas resande elever.

Vad beträffar värdeomdömena i övrigt, alltså om man är mervärdig eller mindervärdig om man hävdar den ena ståndpunkten eller den andra, kan jag sluta mitt anförande med att fråga: Vad är anledningen till att 61 kommuner i Malmöhus län vägrat införa skolmåltider under det att 11 har infört dem, att 43 kommuner i Kristianstads län vägrat införa skolmåltider, under det att 15 har infört dem? Här har vi beviset för orimligheten i det tidigare resonemanget, ty ingalunda är väl, herr talman, en skänning en mindervärdig person?

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Andersson, Alvar, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 56 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr

Anslag till fria läroböcker i folkskolorna

talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Alvar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 124;

Nej — 11.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Fru *Sjöström-Bengtsson* anmälde, att hon vid den nu företagna voteringen röstat ja men att på omröstningstavlans markerats, att hon tillkännagivit, att hon avstått från att rösta.

Punkterna 4—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13**Anslag till fria läroböcker i folkskolorna**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Folkskolor m. m.: Bidrag till kostnader för tillhandahållande av fria läroböcker m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 960 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 287) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström* och herr *Staxäng* (II: 317), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts hemställan om ett förslagsanslag av 9 960 000 kronor till Folkskolor m. m.: Bidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fria läroböcker m. m. samt uppdraga åt utskottet att i anledning härav vidtaga erforderliga författningsändringar.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I:

287 och II: 317 till Folkskolor m. m.: Bidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fria läroböcker m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 960 000 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande kostnaderna för skolornas läroböcker.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat följande:

»Utskottet, som senast år 1953 uttalat sig i frågan om tillhandahållandet av fria läroböcker m. m., vill påminna om den ändring i statsbidragsvillkoren som efter förslag av 1950 års besparingsutredning genomfördes 1951, syftande till att åt varje skoldistrikt överlämna beslutanderätten huruvida läroböcker skall utlämnas som gåva eller lån. Utskottet finner det nu angeläget att de erfarenheter som vunnits i skoldistrikt, där man följt en mera restriktiv praxis i fråga om läroboksutdelningen, förutsättningslöst prövas i större sammanhang.

Utskottet anser sig samtidigt böra beröra frågan om priserna på läroböckerna. De avsevärda kostnadsökningarna på detta område beror uppenbarligen till viss del på penningvärdets förändring, men synes likväl främst vara betingade av andra omständigheter. Utskottet har bland annat uppmärksammat tendensen att uppdelna en lärokurs i flera häften och att ge böckerna ett ofta alltför påkostat utförande.

Utskottet finner det angeläget att såväl principerna för läroböckers tillhandahållande åt eleverna som frågan om kostnaderna för dessa läroböcker blir föremål för närmare utredning genom skolöverstyrelsens försorg i samråd med läroboksnämnden och representanter för Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Målsmännens riksförbund m. fl. Utskottet förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet sålunda i detta ämne anfört.»

Reservation hade anförts av herrar *Arrhén*, *Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karls-*

son, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, bifalla motionerna I: 287 och II: 317 och till följd därav besluta, att förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fria läroböcker m. m. icke skulle uppföras å riksstaten för budgetåret 1957/58.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Det framgår redan av utskottets skrivning, att statsmakterna år 1951 på basis av ett förslag av 1950 års besparingsutredning genomförde vissa ändringar i reglementet för tillhandahållande av fria läroböcker. Man syftade då till att åt varje skoldistrikt överlämna beslutanderätten, huruvida läroböcker skulle utlämnas som gåva eller lån. Utskottet förväntar nu, att den mera restriktiva praxis, som eventuellt tillämpats i riket i fråga om läroboksutdelningen, blir föremål för en förutsättningslös prövning.

Utskottet påpekar också att det finner angeläget, att såväl principerna för läroböckers tillhandahållande åt eleverna som frågan om kostnaderna för dessa läroböcker blir föremål för närmare utredning genom skolöverstyrelsens försorg i samråd med vissa av frågan berörda instanser. Slutligen påkallar utskottet uppmärksamhet i fråga om vissa tendenser, som gjort sig gällande på läroboksområdet.

Jag har velat rekapitulera detta för att visa, att utskottet här har uppmärksammat, att det föreligger en kritik på detta område, som hänger samman med, att man från den kommunala horisonten sett funnit utgifterna vara orimligt stora och till och med — vilket jag själv har varit med om i en kommunal styrelse — ifrågasatt, om det rent av icke är till skada för eleverna att få allting gratis utan restriktion och kontroll. Frågan har dock redan av de flesta skoldistrikt blivit föremål för åtgärder.

Den ståndpunkt, som motionärerna i motionerna I: 287 och II: 317 intagit och

Anslag till fria läroböcker i folkskolorna

till vilken reservanterna har anslutit sig, dikteras av en mera extrem inställning. De finner all den kritik, som riktats mot institutionen som sådan, motivera, att hela anslaget till fria läroböcker slopas. Deras avsikt därmed torde vara att på fullt allvar framkalla återhållsamhet från kommunernas sida.

Jag har funnit, att jag kan ställa mig bakom detta krav. Motionärernas uppfattning finns alltså här i den till punkt 13 fogade reservationen, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Herr Arrhén framför reservanternas synpunkter under detta avsnitt också, och därom är väl ingenting att säga. I den föregående punkten ville reservanterna att från staten skulle avlastas 36 miljoner kronor, vilka i stället skulle skjutas över på barnfamiljerna att betala. Under förevarande punkt gäller det 9 miljoner kronor drygt, som skulle sparas in för staten, och därtill ungefär samma belopp för kommunerna, vilka summor sedan skulle överföras på barnfamiljerna. Det blir alltså sammanlagt 54 miljoner kronor.

Jag tycker, herr talman, att hela denna tanke är så horribel att jag inte vill offra många ord på den. Jag vill i stället erinra kammaren om vad utskottet har skrivit på s. 17 om priserna på läroböckerna. Vi har faktiskt ansett oss föranlåtna att framföra dessa synpunkter. Vi menar att kostnaderna för läroböckerna per exemplar räknat har stegrats undan för undan på ett högst oroväckande sätt. Vi föreslår att frågan om kostnaderna för läroböckerna blir föremål för närmare utredning genom skolöverstyrelsens försorg i samråd med läroboksnämnden och representanter för kommunförbunden. Vid denna utredning skall undersökas, om inte något kan göras åt den tendens som vi inom utskottsmajoriteten är ganska eniga om att finna oroande. Kostnadsökningen beror på flera omständigheter. Utskottet har bland annat uppmärksammat tendensen att uppdelat en lärokurs i flera häften. För varje häfte

Anslag till understöd till folkhögskolor

tar man sedan nästan lika mycket betalt som för den tidigare använda tjocka boken, som omfattade alla kursavsnitten. Därtill kommer att man ofta ger böckerna ett alltför påkostat utförande. Utskottet önskar att den i detta fall närmast ansvariga instansen, skolöverstyrelsen, skall undersöka anledningen till denna utveckling, så att föräldrar, kommuner och andra intresserade får full klarhet om utvecklingen på detta område. Vi är medvetna om att man inte kan komma ifrån vissa av de fördyringar som skett, men fråga är om inte fördyringen varit i överkant om man tänker på de priser som nu måste betalas.

Jag tror att i denna punkt, liksom i den närmast föregående, kommer den absoluta majoriteten i första kammaren att stödja utskottets förslag. Jag ber därför, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Då herr Näsström säger, att vårt förslag innebär en överflyttning av en sammanlagd utgift på 54 miljoner kronor från staten till föräldrarna, vill jag bara slå fast, att det är utslag för en räknekonst, som möjligen kan förekomma i detta hus men knappast någon annanstans. Vi förutsätter nämligen, att om statens bidrag slopas, skall kommunerna ta hand om denna angelägenhet. Det ekonomiskt positiva i vår tanke är, att vi utgår ifrån, att kommunerna bättre förvaltar sina affärer än vad statliga institutioner i allmänhet brukar göra. En dylik överflyttning till kommunerna skulle alltså befordra sparsamheten. Det är det som ligger bakom vårt yrkande.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag kanske inte riktigt hörde vad herr Arrhén sade. Om jag uppfattade honom rätt så vill han att kommunerna skall överta denna uppgift. Men en dylik överflyttning kan väl inte öka känslan hos barnen för att de skall akta och vårda sina böcker på ett bättre sätt än tidigare.

Barnen är nog ganska likgiltiga för om det är staten eller kommunen som betalar böckerna. Ur den synpunkten är det säkerligen fel vad som står i reservationen, att »barnen förlorat känslan för att det är en ägodel, som de bör vara rädda om och som de kan ha glädje av även senare i livet».

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 14—29

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30**Anslag till understöd till folkhögskolor**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Folkhögskolor: Understöd för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 10 492 000 kronor.

I det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget hade medel beräknats bland annat till statsbidrag till två nya folkhögskolor utöver de 89 nu statsbidragsberättigade skolorna.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wolgast* (I: 124) och den andra inom andra kammaren av herrar *Hammar* och *Bark* (II: 125), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag skulle för nästa budgetår beviljas till ytterligare fyra nya folkhögskolor och att med anledning härav statsbidraget till angivna ändamål för budgetåret 1957/58 skulle uppräknas till 300 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å mo-

tionerna I: 124 och II: 125, till Folkhögskolor: Understöd för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 10 492 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ohlon, Boman, Sunne* och *Ståhl*, fröken *Vinge*, herr *Helén* samt fröken *Liljedahl* ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Departementschefen har förordat att ifrågavarande anslag för nästa budgetår uppräknas med 749 000 kronor, varav 150 000 kronor beräknats till statsbidrag åt två nya folkhögskolor. I likhet med skolöverstyrelsen och motionärerna finner utskottet för sin del starkt vägande skäl tala för att medel för nästa budgetår anvisas till statsunderstöd åt fyra nya folkhögskolor. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionerna I: 124 och II: 125. På grund härav torde, såsom i motionerna hemställts, till statsbidrag åt fyra nya folkhögskolor från och med nästa arbetsår böra beräknas ett belopp av 300 000 kronor och anslaget alltså höjas med 150 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Utskottet hemställer således, att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 124 och II: 125, till Folkhögskolor: Understöd för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 10 642 000 kronor.»

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Som kammarens ledamöter har sig bekant har folkhögskolornas verksamhet under de senaste åren i vårt land tilldragit sig osedvanligt stort intresse, och många sökande har inte lyckats få inträde i nu befintliga folkhögskolor. I det fallet kan jag säga, att utvecklingen har gått i mera gynnsam riktning i vårt land än i våra grannländer. För att tillgodose det ökade utbildningsbehovet har skolöverstyrelsen hemställt om statsbidrag till fyra nya folkhögskolor. Kungl. Maj:t har emeller-

Anslag till understöd till folkhögskolor
tid stannat vid att begära anslag till två nya folkhögskolor.

I reservationen i denna punkt hemställes om bifall till skolöverstyrelsens förslag om bidrag till fyra nya folkhögskolor, och jag vill, herr talman, yrka bifall till den reservationen.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Det förhåller sig ju som herr Ohlon säger, och mellan utskottets förslag och reservationen är det en skillnad på 150 000 kronor i fråga om anslag. Det betyder alltså att reservanterna begär statsbidrag till två folkhögskolor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag tycker för min del, att denna reservation är ganska onödig, ty det ligger ju just på kammarens bord en proposition angående folkhögskolans framtida ställning. Det är en mycket förnämlig proposition — jag har just tagit del av den, och jag har sett att det genom denna proposition blir betydligt större bidrag till folkhögskolorna i framtiden än nu. Det blir en utgiftsökning för staten till årliga driftsbidrag på i runt tal 3 miljoner kronor från budgetåret 1958/59. Jag tycker därför att vi kan lugna oss, tills vi åtminstone har behandlat denna proposition i såväl statsutskottet som kamrarna.

Jag har alltså ingen anledning att just nu taga upp någon större debatt om folkhögskolans framtida ställning, utan jag ber helt enkelt att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den första propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 31—33

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 34***Anslag till läroanstalter för blind**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga av departementschefen angiven ändring i personalförteckningen för läroanstalterna för blind, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för läroanstalterna för blind, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Läroanstalter för blind: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 326 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av fröken *Liljedahl* och herr *Nestrup* väckt motion (II:166), vari hemställts, att riksdagen ville besluta att inrätta sex biträdande husmoderstjänster, varav en för Tomtebodas blindinstitut och övriga vid skolinternaten för döva.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II:166, såvitt här vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga den ändring i personalförteckningen för läroanstalterna för blind, som föranleddes av vad departementschefen anförde;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för läroanstalterna för blind, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

c) till Läroanstalter för blind: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 326 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Sunne*, fröken *Vinge* och fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med

bifall till motionen II:166, såvitt här vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga den ändring i personalförteckningen för läroanstalterna för blind, som föranleddes av vad departementschefen anförde;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för läroanstalterna för blind, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

c) till Läroanstalter för blind: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 337 700 kronor.

Herr *SUNNE* (fp):

Herr talman! Vid denna punkt, som gäller bland annat Tomtebodas blindinstitut, har jag biträtt en reservation, i vilken hemställs om inrättande av en tjänst som biträdande husmoder vid institutet. Detta yrkande sammanfaller med skolöverstyrelsens hemställan, en hemställan som gjordes första gången år 1950 och sedan har upprepats varje år men hittills utan resultat.

Det är ju så att till detta institut kommer barnen vid 7 eller 8 års ålder, och de stannar där i många fall till dess de blir 16—18 år. Dessa barn är ju på grund av sitt lyte i behov av särskild omvårdnad och stöd av någon som kan vara i moders ställe. Den ordinarie husmodern har så många andra uppgifter, att hon inte kan hinna med att syssla med barnen så som det vore önskvärt. Den biträdande husmor, som här föreslås skulle anställas, skulle också behövas för att avbyta husmodern, eftersom ju denna har reglerad arbetstid. Det hela skulle fordra ett tilläggsanslag på något över 11 000 kronor.

Vad säger nu utskottet? Man hänvisar till ett utskottsutlåtande från 1953, där man har sagt att denna organisation givetvis borde ha en sådan storlek och utformning, att elevernas behov av särskild tillsyn och vård på ett tillfredsställande sätt tillgodosåges. Men är man verkligen säker på att så är förhållandet? Jag tror, herr talman, att den per-

Anslag till läroanstalter för blinda

sonalförstärkning som skolöverstyrelsen här år efter år begär är nödvändig och behövlig för att elevernas behov av särskild tillsyn och vård skall kunna på ett tillfredsställande sätt tillgodoses. Detta har också framhållits i den i ämnet väckta motionen nr 166 i andra kammaren. Man vill ju gärna, att dessa internatskolor inte skall verka anstalt. Ordet anstalt har en dålig klang, och våra internat för blinda och döva barn förblir anstalter så länge vi inte kan ge dem karaktären av hem med en god och personlig omvårdnad.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Vi har ägnat denna fråga en ganska stor uppmärksamhet i utskottet även i år. Nu tror jag att här föreligger ett visst missförstånd. Man menar att de husmödrar, som man här yrkar på, skulle ha vårdnaden om barnen. Så är ju emellertid inte fallet, utan det är vårdarinnorna som har den uppgiften. Det är därför utskottet har intagit den ståndpunkt som det har gjort.

Jag är övertygad om att i den mån förbättringar kan genomföras på denna punkt liksom på en rad andra punkter, så kommer det att ske. I nuvarande läge tror jag att vi tryggt kan anse att de åtgärder, som här har vidtagits, också kommer att visa sig vara till fyllest för närvarande. Det innebär inte att vi bör stanna vid detta, utan vi bör räkna med en utveckling även på det här området i den takt som de personliga och ekonomiska resurserna gör det möjligt. Så långt är vi nog överens i utskottet.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! Jag är inte riktigt överens med herr Näsström om att det skulle föreligga något missförstånd här. Jag tror att vårdarinnorna egentligen har andra uppgifter än det här är fråga om. De skall sköta om barnens kroppsliga

välbefinnande. Men vad de extra husmödrarna beträffar var ju tanken att de skulle vara i mors ställe. Jag tror inte att vårdarinnorna har den utbildning, som den biträdande husmodern förutsättes äga, eller att de i andra avseenden är så lämpliga just för denna funktion eller kan ägna tillräckligt mycket tid åt en sådan uppgift.

Jag tror därför inte att det är något missförstånd från min sida, herr Näsström. Avsikten var, såsom jag har fattat saken, att de biträdande husmödrarna i första hand skulle vara i moderns ställe och vara barnen till hjälp även under deras fritid.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s):

Herr talman! Jag är inte riktigt lika säker som herr Näsström på att allt är bra som det är i detta fall. Den undervisning det här är fråga om, blind- och dövstumundervisningen, är obligatorisk, och den sköts till allra största delen på internat. Livet på internat är en abnorm livsform, det kan vi kanske vara ganska ense om. Men vi vill ju ändå att internatet i så stor utsträckning som det över huvud taget är möjligt skall kunna ersätta ett hem, och vi vill att allting skall göras för att barnen där skall känna samma trygghet och få samma omvårdnad som vi är så måna om att normala barn skall ha. Och jag vill säga att om vi är måna om att de normala barnen under sin uppväxttid skall få trygghet och omvårdnad, så är dessa barn i ännu större behov av de sakerna. De är ju redan genom sitt lyte handikappade på ett sätt som hos dem skapar en viss osäkerhet.

Nu tror jag att om vi skall kunna komma till rätta med detta problem och ge barnen så mycken hemkänsla som över huvud taget är möjligt att nå, måste det finnas tillräckligt med personal, som inte jäktas hit och dit mellan olika avdelningar på internatskolan, utan som har till sin kanske huvudsakliga uppgift att ta hand om barnen och sysselsätta sig med dem. Det gäller inte så mycket den kroppsliga vården som mera deras fritidssysselsättningar. Det måste finnas personal som har tid med barnen.

Anslag till skolor för döva

Jag tror därför att behovet av biträdande husmödrar vid dessa skolor — såväl blindskolor som dövstumskolor — är mycket stort, och jag tror att det vore till barnens bästa om vi kunde inrätta de här tjänsterna. Därför ansluter jag mig till herr Sunnes yrkande.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill erinra om att en husmoder vid en sådan här anstalt har ungefär samma administrativa plikter som en husmoder vid anstalter av andra slag. Det är inte hon, utan faktiskt vårdarinnorna som skall ägna barnen den personliga omtanke och omvårdnad, som det här har talats om. Jag kan försäkra att vi i utskottet hyser samma känslor för dessa barn som vilken som helst ledamot av denna kammare. Det hindrar inte att utskottet måste följa ungefär samma principer som när det gäller en rad andra problem: Vi utbygger och förbättrar undan för undan allteftersom vi får ekonomiska möjligheter därtill. Utskottet har också både nu och tidigare skrivit på ett sådant sätt att jag är övertygad om att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på problemet i dess helhet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 35—43

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44

Anslag till skolor för döva

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga av departe-

mentschefen angiven ändring i personalförteckningen för skolorna för döva, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för skolorna för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Skolor för döva: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 4 305 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft den under punkten 34 omnämnda motionen II: 166 av fröken *Liljedahl* och herr *Nestrup*, i vilken med avseende å förevarande anslag yrkats inrättande av fem biträdande husmoderstjänster vid skolorna för döva.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 166, såvitt här vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga den ändring i personalförteckningen för skolorna för döva, som föranleddes av vad departementschefen anförde;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för skolorna för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

c) till Skolor för döva: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 4 305 000 kronor.

Reservation hade anförts av herr *Sunne*, fröken *Vinge* och fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 166, såvitt här vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga den ändring i personalförteckningen för skolorna för döva, som föranleddes av vad departementschefen anförde;

Anslag till högre tekniska läroverk

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för skolorna för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

c) till Skolor för döva: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 4 358 000 kronor.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! Det är ju samma sak det gäller i detta ärende som i det vi behandlade nyss, fastän det nu är fråga om internatskolor för döva barn, och eftersom det finns fem skolor är det fråga om fem extra husmoderstjänster. Jag skall inte närmare gå in på någon motivering. Jag anser att jag gjort det i det föregående fallet, under punkten 34, och att den motiveringen också är tillämplig i detta fall.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Med samma motivering som jag anförde under den förra punkten ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandlingen varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 45—57

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 58

Anslag till högre tekniska läroverk

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 360 och II: 324,

a) besluta, att i Borlänge och Linköping skulle från och med budgetåret 1957/58 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämde, successivt upprättas högre tekniska läroverk under villkor att städerna åtog sig att tillhandahålla för respektive läroverk erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostäder åt erforderlig vaktmästarpersonal eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, motsvarande kontant ersättning;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de högre tekniska läroverken, som föranleddes av vad departementschefen förordat;

c) godkänna under punkten införd avlöningsstat för de högre tekniska läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

d) till Högre tekniska läroverk: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 060 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 360 av herrar *Sunne* och *Sundelin* samt II: 324 av herr *Boija* m. fl. hade hemställts, att en väg- och vattenbyggnadsteknisk linje skulle från och med budgetåret 1957/58 inrättas vid ett av de högre tekniska läroverken samt att, om detta yrkande bifölls, denna nya linje lämpligen skulle inrättas vid högre tekniska läroverket i Norrköping.

Reservation hade anmälts av herrar *Ohlson*, *Hesselbom* och *Sunne* samt fröken *Vinge*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! I anslutning till förevärande fråga har jag tillsammans med herr *Sundelin* i denna kammare väckt en motion, vilken även har framförts i andra kammaren av herr *Boija* m. fl.

Vi framhåller i dessa motioner att det särskilt inom väg- och vattenbyggnadsfacket råder brist på ingenjörer och att kommunerna i större utsträckning än ti-

Anslag till högre tekniska läroverk

digare vill anställa ingenjörer med lägre teknisk utbildning. Nu finns det vid flera tekniska läroverk byggnadstekniska linjer, men där är man närmast inriktad på husbyggnadsteknik. De problem, som är särskilt aktuella inom kommunalförvaltningen, rör emellertid gator, vägar, vatten, avlopp, reningsverk och fastighetsförvaltning. Vi har därför ansett att bristen på kommunaltekniker, om jag får kalla dem så, bäst skulle avhjälpas genom att vid ett av de tekniska läroverken inrättas en särskild linje för väg- och vattenbyggare.

I arbetsmarknadsstyrelsens yttrande till tekniska skolutredningens betänkande år 1955 har vi också ansett oss ha fått stöd för vårt förslag. Det heter nämligen där: »En ny utbildningslinje synes därför som tekniskt huvudämne böra omfatta väg-, vatten-, avlopps- och husbyggnadsteknik med tyngdpunkt lagd på det väg- och vattenbyggnadstekniska området.»

Det lär för närvarande inte finnas någon speciallinje vid de tekniska läroverken för väg- och vattenbyggare, och det kanske beror på att utvecklingen på dessa områden, särskilt i fråga om reningsproblemen när det gäller vatten och avlopp, under de senaste åren gått mycket snabbt och kommit att omfatta ett betydligt större antal orter än tidigare. Därför anser vi att det är riktigt, att man snarast tillgodoser utbildningsbehovet av tekniker på detta område, och vi har med anledning därav föreslagit att en väg- och vattenbyggnadsteknisk linje skall inrättas från och med nästa läsår vid tekniska läroverket i Norrköping.

Av utskottets utlåtande framgår emellertid, att utskottet har känt sig bundet av 1948 års tekniska skolutrednings ståndpunktstagande. I utredningen avvisas nämligen framlagda förslag om uppdelning av den byggnadstekniska gymnasielinjen i en linje för husbyggnadsteknik och en för väg- och vattenbyggnadsteknik. Men det har ju blåst många vindar sedan år 1948, och utvecklingen på detta område har gått framåt med stormsteg. Det kan inte förnekas att be-

hovet av ingenjörer med lägre teknisk utbildning på det område, som jag här berört, är mycket stort och att åtgärder snarast måste vidtagas för att avhjälpa bristen.

Utskottet säger också beträffande linjedifferentieringen — även om utskottet yrkar avslag på motionen — att enligt utskottets mening måste behovet av ytterligare nya facklinjer och den viktiga avvägningsfrågan om linjedifferentieringen över huvud taget vid de tekniska läroverken i fortsättningen följas med skärpt uppmärksamhet. Utskottet förutsätter också att överstyrelsen för yrkesutbildning uppmärksam följer behovet av nya slag av facklinjer och framlägger de ytterligare förslag i differentieringsfrågan, vartill utvecklingen kan ge anledning.

Jag hälsar detta uttalande av utskottet som ett löfte om snabba åtgärder i motionens syfte, och jag ber, då jag nu inte ställer något yrkande, att framdeles få återkomma, om så skulle bli behövt.

Herr **HESSELBOM** (s):

Herr talman! Vad herr Sunne här anfört om behovet av läroverksingenjörer för väg- och vattenbyggnad inom det kommunala området torde i lika hög grad gälla inom den statliga och enskilda sektorn, särskilt beträffande väg- och kraftstationsbyggande, där man för närvarande inte kan få tag på tillräckligt många ingenjörer för föreliggande arbetsuppgifter.

Det framstår som självklart att en linjedifferentiering när det gäller byggnadsteknik skulle komma att leda till att vi finge bättre utbildade väg- och vattenbyggare och husbyggare, eftersom undervisningen på dessa speciella områden därmed kunde fördjupas. Och då nu behovet av väg- och vattenbyggare är så stort, skulle inrättandet av speciella väg- och vattenbyggnadslinjer vara av synnerligen stort värde. Finge man fram mer kompetenta läroverksingenjörer, kunde ju högskoleingenjörerna på detta område frigöras för mer kvalificerade arbetsuppgifter.

Anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare

Det hade därför varit önskvärt att riksdagen redan nu kunnat ta positiv ställning till det i motionerna framförda yrkandet, men då jag för min del inte kan ha någon uppfattning om hurvida en ny väg- och vattenbyggnadslinje i första hand bör inrättas vid det i motionerna förordade läroverket i Norrköping, har jag inte möjlighet att nu ställa något yrkande, utan har endast velat framföra dessa synpunkter i anslutning till förevarande punkt i utskottets utlåtande.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Med hänsyn till utskottets ganska utförliga motivering på s. 34 tror jag att det inte behöver sägas så mycket. Jag föreställer mig att såväl de föregående talarna som övriga utskottsledamöter är ganska överens i huvudsaken — det gäller mera en utvecklingsfråga i stort, och på den punkten tror jag som sagt att enighet råder.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt.

Punkterna 59—75

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 76

Anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 125 000 kronor.

Enligt det av Kungl. Maj:t framställda förslaget skulle antalet bidragsrum för nästa budgetår ökas med 200 till 800.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Gerhard Nilsson* i Gävle m. fl. väckt motion (II: 213), vari hemställts, att riksdagen måtte fastställa an-

talet bidragsrum för budgetåret 1957/58 till 1 000 samt till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 213, till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 125 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ohlon*, *Boman*, *Sunne*, *Arrhén*, *Skoglund* i Doverstorp, *Ståhl*, *Nilsson* i Göingegården, *Gerhard Nilsson* i Gävle, *Nelander* och *Helén* samt fröken *Liljedahl* ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de i motionen II: 213 framställda yrkandena om en ökning av antalet bidragsrum med 200 utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit och om uppräknning till följd härav av anslaget med 125 000 kronor samt att därför utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 213, till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Glädjande nog har Kungl. Maj:t i år föreslagit ett ökat antal bidragsrum för lärlingsutbildning hos hantverksmästare. Nu är det ju allom bekant att den lärlingsutbildning, som försiggår ute på fältet, hos hantverksmästarna, ställer sig betydligt billigare än den som anordnas i särskilda utbildningsanstalter, för att nu inte tala om att utbildningen hos hantverksmästarna kan göras mer elastisk och till sin omfattning anpassas efter antalet sökande. Under de sista åren har det visat sig, att antalet sökande till dessa lärlingsplatser varit betydligt större än det antal platser som stått till förfogande, och för nästa år kan man trots den av Kungl. Maj:t föreslagna ökningen befara, att

Anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare

diskrepansen kommer att stå kvar. Skolöverstyrelsen har begärt 200 utbildningsplatser utöver vad Kungl. Maj:t äskat, och det är detta skolöverstyrelsens förslag som reservanterna ansluter sig till.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till reservationen vid punkt 76.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Jag vill endast i korthet säga några ord med anledning av den reservation, som här finns fogad vid utskottets utlåtande. Mina synpunkter ansluter i stort sett till dem, som nyss anlades av herr Ohlön.

En fyraårig utbildning av en elev vid en yrkesskola kostar 16 000 kronor — givetvis är byggnadskostnaderna för skolan icke inräknade här — medan en motsvarande utbildning av en lärling hos hantverksmästare under fyra år kostar 1 500 kronor, eller 375 kronor per år. Dessa siffror visar vilka proportioner det rör sig om för statens kostnader i de olika fallen.

Med den kontakt jag har, när det gäller yrkesskoleundervisningen, tror jag mig kunna säga, att lärlingsutbildningens förtjänster mycket ofta framhålls just ur synpunkten, att den ställer sig för staten billigare.

Vidare är det en annan synpunkt, som man kanske har anledning att draga fram i detta sammanhang, motiveeringen till att man här kräver 1 000 bidragsrum, trots att Kungl. Maj:t i denna fråga verkligen visat mycket stor förståelse för de föreliggande problemen, om också Kungl. Maj:t stannat för siffran 800. Motiveringen för att man i dag det oaktat för fram siffran 1 000 ligger däri, att antalet ungdomar i åldrarna 15—19 år under femårsperioden 1956—1960 stiger från 450 000 till 600 000. Under den därefter följande femårsperioden fram mot 1965 når denna våg av ungdomar ålderslägena 20—24 år, var efter den sjunker. Det är just den omständigheten, att fr. o. m. budgetåret 1957/58 den första stora kullen laddas in, som efter vad jag kan finna utgör

det största sakliga skälet för att kräva det antal bidragsrum, som också överstyrelsen för yrkesutbildning har föreslagit i sina petita.

Även om jag i övrigt har mycket stor reverens för det intresse, som man kan finna, att även Kungl. Maj:t i detta fall odlar, vill jag dock, herr talman, med den motivering jag nu anfört yrka bifall till reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Som bekant har vi flera utbildningsvägar inom den lägre yrkesutbildningen. Vi har industriskolor, privata yrkesskolor, kommunala yrkesskolor, centrala verkstadsskolor och riksskolor, och slutligen har vi den utbildning hos hantverksmästarna varom det nu är fråga. Det är riktigt, som det sagts här, att denna utbildningsform torde vara den billigaste, även om utbildningen för beloppet 1 500 kronor inte är jämförbar med utbildningen vid våra skolor. Så är inte fallet, utan har utbildningen kostat 1 500 kronor, så innebär det att eleverna inte fått någon teoretisk utan endast praktisk undervisning. Får de också teoretisk undervisning, stiger beloppet till 2 500 kronor. Men alldeles oavsett detta kan man säga att det är en billig utbildningsväg.

Å andra sidan vill jag erinra om att det inte finns någon av våra utbildningsvägar inom den lägre yrkesutbildningen, som har vuxit så snabbt som just den vi nu talar om. På tre år har bidragsrummens antal höjts från 400 till 800. Det är en frammarsch, som vi inte kan finna motsvarighet till vid någon av våra skolor av olika typer. Jag för min del tycker att det är glädjande, att Kungl. Maj:t i år föreslår en höjning av bidragsrummen med 200. Det anser jag vara ett ganska gott steg framåt i den riktning vi syftar till.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har föreslagit 1 000 anslagsrum. Jag vill emellertid erinra om att samma överstyrelse föreslagit mycket höga belopp när det gäller bidrag till andra utbildningsvägar inom den lägre yrkesutbild-

ningen. Även på dessa punkter har man måst skynda långsamt på grund av de ekonomiska svårigheter som föreligger. Om jag gör de jämförelser jag här gjort, måste jag säga att just den gren det här gäller är mest gynnad av utbildningsvägarna inom yrkesutbildningen. Om vi kan få bibehålla denna takt ett antal år framåt, tror jag att det kommer att vara väl ställt för denna utbildningsgren i fråga om statsbidrag. Jag skulle önska att det fanns samma bidragsmöjligheter även för de andra utbildningsgrenarna, men tyvärr är det inte så, utan vi får skynda långsamt på grund av flera omständigheter.

Med hänsyn till vad jag här anfört och vad utskottet skrivit ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Arrhén begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 56 punkten 76, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang. statsbidrag till sjukkassor m. m.

Då emellertid herr Arrhén begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 42.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 77—88

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 89

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; och

nr 58, i anledning av väckt motion om skyndsam översyn av gällande föreskrifter angående pensionering av viss arbetspersonal.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. statsbidrag till sjukkassor m. m.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1957/58 till Bidrag till sjukkassor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I punkten 96 av femte huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 265 000 000 kronor.

I två inom riksdagen väckta, till statsutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 260 i första kammaren av herr Birke m. fl. samt nr 347 i andra kammaren av herr Magnusson i Borås m. fl.,

Ang. statsbidrag till sjukkassor m. m.

hade, såvitt nu var i fråga, hemställt, att riksdagen vid behandlingen av nämnda punkt under femte huvudtiteln måtte

a) för egen del besluta om sådan ändring i förordningen angående kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel, att karensbeloppet från och med den 1 juli 1957 komme att utgöra 5 kronor i stället som för närvarande 3 kronor, samt

b) till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 255 000 000 kronor.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hade det i statsverkspropositionen på förevarande punkt framlagda förslaget ävensom motionerna, såvitt de rörde denna punkt, överlämnats till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott, vilket utskott i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 260 och II: 347, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 265 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Mannerskantz*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 260 och II: 347, såvitt nu vore i fråga,

a) för sin del antaga i reservationen infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ Kungl. Maj:ts förordning den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel;

b) till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 259 000 000 kronor.

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! När sjukkassereformen antogs med åtföljande förordning om kostnadsfria och prisnedsatta läkeme-

del beräknades kostnaderna för sistnämnda reform till 34,5 miljoner kronor. Redan 1955 var kostnaderna uppe i nära 40 miljoner kronor. Sedan har de stigit ytterligare, och man räknar med att de för nästa budgetår skall uppgå till 51,8 miljoner kronor.

Det är ju en oerhörd stegring. Finansministern har många gånger uttalat att han är hårt bunden av de s. k. automatiska utgiftsstegringarna. Man kan emellertid värja sig mot sådana utgiftsstegringar också. Om man ser, att kostnaderna stiger på grund av penningvärdeförändringen, kan man ju vidta rättelser i de beslut som är fattade. I och med att sjukkassorna får betala större och större belopp för läkemedel, har detta haft till följd att 3 kronor är en mindre summa än när reformen beslöts.

Vid fjolårets riksdag behandlades en liknande motion i andra lagutskottet och inte som nu i ett sammansatt utskott. Denna motion gick ut på att man skulle ändra prisnedsättningens storlek, och vid behandlingen av motionen i lagutskottet blev det lika många röster för ett tillstyrkande av motionen som för ett avstyrkande. Med lottens hjälp tillstyrktes motionen av utskottet, vilket tyder på att det föreligger en utbredd uppfattning att några åtgärder måste vidtas med anledning av kostnadsstegringen. En av orsakerna är att man också måste göra någonting för att förenkla det administrativa arbete, som är förenat med denna anordning; det är ju en stor mängd recipen — verifikationer och recept — som måste behandlas; man beräknar att det rör sig om ett antal av 11 miljoner.

I år har väckts en motion i denna kammare av herr Birke m. fl. och i andra kammaren av herr Magnusson i Borås m. fl. Denna motion sammanfaller icke helt med den motion, som andra lagutskottet i fjol beslöt att tillstyrka — och som kamrarna med mycket knapp majoritet förkastade — utan den går ut på ett alternativ, enligt vilket själva karensbeloppet skulle utgöra 5 kronor. Förra året föreslogs att karensbeloppet visserligen skulle vara tre kronor men att den

50-procentiga rabatten på den överskjutande delen på priset inte skulle utgå på belopp som med två kronor eller mindre översteg karensbeloppet. Det är en liten skillnad därvid. Motionärerna har nu gått den andra vägen och föreslår att karensbeloppet skall vara fem kronor. Det är ingen avgörande skillnad.

Om motionen bifalles, kan man beräkna att bli fri från över fyra miljoner recipen som skall behandlas av apotekare och andra och av sjukkassor, vilka skall kontrollera varandra. Noga räknat är det 4 170 000 sådana recipen som man skall slippa.

Dessutom kan man räkna med att om det sammanlagda belopp, som det här är fråga om, går upp till 51,8 miljoner kronor och 25 å 30 procent går av för de helt fria läkemedlen, så minskar man ungefär 63,5 procent på de övriga rabatterna. Detta skulle göra någonting mellan 12 och 13 miljoner kronor. Dessa rabatter betalas ut av sjukkassorna, och de erhåller i statsbidrag ett belopp av kr. 1:15 per sjukkasemedlem. För detta är anslagen en summa av sex miljoner kronor på femte huvudtiteln. Motionärerna har inte riktigt bedömt möjligheten där. Jag har i min reservation inskränkt mig till att föreslå att det sammanlagda anslaget på 265 miljoner kronor skall nedsättas med dessa sex miljoner och att lagtexten i vederbörande förordnings 3 § skall ändras så, att karensbeloppet höjes från tre till fem kronor.

Jag har också utarbetat förslag till ändring i lagtexten beträffande 5 §, enligt vilken anslaget till sjukkassorna på kr. 1: 15 utgår. Om sjukkassorna inte får detta, så har ju ändå deras ställning förbättrats med 5 å 6 miljoner kronor. Nu har det visat sig att herr talmannen inte anser att det är riktigt juste att göra den ändringen, då det inte i motionerna har uttryckligen yrkats att även 5 § skall ändras. Därför vill jag här nu i så måtto begränsa mitt yrkande, att jag ber att få yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade reservationen, dock med borttagande av den del som innebär ändring av 5 §. Jag yrkar således ändring av 3 § och nedsättning av

Ang. statsbidrag till sjukkassor m. m.
anslaget Bidrag till sjukkassor m. m.
från 265 miljoner till 259 miljoner kronor.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag förstår mycket väl, att när man är ute efter objekt som lämpar sig för besparingsaktioner, kan man råka vilse. Det har motionärerna gjort i denna fråga, när de har påyrkat en förändring av karensbeloppet från tre till fem kronor. De har utgått från att man genom en sådan ändring skulle kunna spara tio miljoner kronor, och de har yrkat att anslaget under punkt 96 i femte huvudtiteln skulle räknas ned med detta belopp. Vid utskottsbehandlingen har emellertid upplysts om att statsbidraget inte är så konstruerat, att en förändring i fråga om karensbeloppet påverkar anslagsbehovet. Statsbidraget utgår nämligen med ett fast belopp av kronor 1: 15 per sjukkasemedlem, oavsett om karensbeloppet är tre eller fem kronor. Däremot har ju herr Mannerskantz rätt i att utgifterna för sjukkassorna kommer att bli mindre, därest dessa slipper att betala ut några rabatter för läkemedel, såvida inte kostnaden överstiger fem kronor mot tidigare tre.

Nu pågår det en utredning inom socialdepartementet angående hela läkemedelsfrågan, och resultatet av den kan i varje fall inte väntas under innevarande år, möjligen under nästkommande.

Reservanten har inte begränsat sig till att yrka bifall till den del av motionsyrkandet som överensstämmer med reservationen i fråga om höjning av karensbeloppet. Han vill ändå, trots att en sådan ändring inte skulle medföra någon förändring i fråga om statsutgifterna, försöka spara pengar. Reservanten har ställt yrkande om att statsbidrag för denna del av sjukförsäkringen icke skall utgå. Herr Mannerskantz själv upplyste om att talmannen — eller talmannen; jag förmodar att de är ense i båda kamrarna — inte lämpligen kan ställa proposition på ett sådant yrkande, eftersom detta inte har framförts i motionerna. Det är

Ang. statsbidrag till sjukkassor m. m.

dessutom på det sättet att det ändrade yrkande, som nu har kommit i reservationen, icke ens ställts i utskottet. Det är någonting som reservanten har kommit underfund med först senare. Han har först då upptäckt, att det skulle finnas en möjlighet att spara pengar, om man helt slopade statsbidragen för sådan utbetalning som det här är fråga om.

Utskottet har vid sin behandling av ärendet inte funnit skäl att frångå den mening utskottet hade i föl, nämligen att man inte borde företa några ändringar i detta avseende, förrän man fått del av utredningsmannens resultat, och detta kan vi, som sagt, inte vänta i år. Möjligen kan det presenteras nästkommande år.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få hemställa om bifall till utskottets utlåtande i dess helhet, såväl när det gäller utformningen av bestämmelserna som också när det gäller anslagsposten.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det råder ingen tvekan om att både sjukförsäkringslagen och förordningen angående kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel är i behov av översyn. En utredningsman är ju även redan tillsatt, vilket utskottet påpekat.

Det är särskilt på ett par punkter som vi alla trängtar till ändringar. Inte minst är det otillfredsställande, att stora grupper av svårt och långvarigt sjuka ännu inte kunnat tas med bland dem, som kan erhålla helt kostnadsfria läkemedel. Jag vill här erinra om att ungefär 100 000 personer lider av kronisk ledgångsreumatism, att kostnaderna för läkemedel för dem är högst avsevärda och att åtskilliga tusen av dessa personer är i behov av de dyrbara binjrehormonpreparaten för att vara arbetsföra och i någon mån få minskade plågor. I dag har vi fått läsa i tidningarna, att medicinalstyrelsen föreslagit, att den äkta gikten skall inräknas bland de sjukdomar, som berättigar till fria läkemedel, däremot icke den kroniska ledgångsreumatismen. Man tycker att detta är litet egendomligt, när man kan beräkna antalet fall av äkta

gikt per år till högst cirka 100 och man vet, att kostnaderna för läkemedel vid denna sjukdom rör sig om ett par tiotusent om året för den sjuke, under det att det finns tusen gånger så många, som lider av kronisk ledgångsreumatism och att motsvarande kostnader för tusentals av dessa rör sig om många hundra kronor om året. Åtskilliga landsting har här funnit det ur humanitär synpunkt nödvändigt att hjälpa, under det att andra landsting ännu inte gjort något åt saken. Därför har det blivit på samma sätt som före sjukförsäkringsreformen: de sjuka har olika förmåner i olika delar av landet. Detta är ej tillfredsställande.

Också på ett annat område är det nödvändigt att få en reform till stånd. Det gäller det omständliga och för läkarna så tidsödande receptskrivningsförfarandet, som den nuvarande förordningen stadgar och som saknar berättigande med hänsyn till andra författningar, t. ex. giftstadgar.

Man frågar sig, varför det är nödvändigt att begränsa prisnedsättningen, då det gäller läkemedel på recept, till ett halvår, då receptens giltighetstid är ett år. Varför skall det inte vara tillåtet att iterera ett recept, på vilket flera olika läkemedel finnes, om prisnedsättning skall erhållas? Man kanske sparar någon tid för apotekarna, men i stället tar det desto längre tid för läkarna. Är inte läkarnas tid litet för dyrbar härför? Genom att deras tid tas i anspråk på detta sätt, minskas den tid de kan ägna åt läkarevård.

Vid sidan av dessa angelägna reformer är flera andra ändringar önskvärda. Den reform som motionärerna föreslår, är däremot ej fullt så angelägen. Det är ju alldeles riktigt, att penningvärdet sjunkit och att det finnes visst motiv för att höja karensbeloppet från tre kronor till högre, kanske fem kronor. Men jag anser, att den utredning, som motionärerna har förebragt, är alldeles för bristfällig för att man på grundval av denna skall kunna tillstyrka sådan ändring.

Vidare föreslås i motionen att statsbidraget med 1 krona 15 öre per sjukkassem medlem och år till sjukkassorna skulle

utgå. Herr Mannerskantz frångår nu denna del av förslaget, vilket jag finner motiverat.

Jag instämmer i vad andra lagutskottet i detta ärende föreslog i sitt utlåtande förra året, men inte i det förslag som motionärerna här kommer med — åtminstone kan man inte instämma i detta förslag utan vidare utredning. I dagens läge finnes intet annat att göra än att biträda utskottets förslag. Jag yrkar därför bifall till detta.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! När utskottets ärade ordförande uttalar sig litet försmädligt och säger att motionärerna inte har tänkt igenom hela denna fråga, har jag inte mycket annat att svara än att de borde ha ställt ett formligt yrkande att man skulle ändra både 3 § och 5 §. Men jag vill påpeka för utskottets ordförande, att regeringen har tretusen man eller vad det är, som fyller upp hela kanslihuset och har fyra å fem månader på sig att skriva ihop statsverkspropositionen. Men vi inom högern är bara tretton man i denna kammare och fyrtio två i andra kammaren, och vi skall på tolv dagar se igenom hela statsverkspropositionen. Jag tycker inte att det är en dålig prestation att ha så liten felprecent sammanlagt under en riksdag — jag tror inte att det blir flera fel under denna riksdag. Man borde därför kunna se på saken med visst överseende.

Vidare sade herr Strand, att jag inte ställt något yrkande om anslagsnedsättningen. Jo, jag yrkade att bidraget till sjukkassorna skulle sänkas till 255 miljoner kronor. Sedan har jag vid avfattandet av reservationen kommit fram till 259 miljoner kronor. Jag tyckte nämligen att det var riktigare att hålla sig till en icke tilltydlig summa, vilket det förstnämnda beloppet — på grund av det sätt, varpå motionen tillkommit — kanske måste anses vara, och man är ju inte skyldig att reservera sig ens om man har ställt ett yrkande. Man kan säkerligen också enligt gammal utskotts-tradition reservera sig i fråga om vissa

Ang. statsbidrag till sjukkassor m. m.

delar av vad man har yrkat på. Det är inget ovanligt eller formellt felaktigt.

Likasa lär det väl inte vara något som hindrar att vem som helst i kammaren utan vare sig reservation eller motion kan föreslå ett lägre anslag än det som föreslagits av Kungl. Maj:t och utskottet. Bara man inte föreslår ett högre anslag, går det bra. — Nu är väl denna sak ordentligt utredd!

Själva sakfrågan berördes delvis av herr Edström. Jag skall här be att få meddela att Svenska landstingsförbundets styrelse har fattat beslut om att upprätta en skrivelse och att personligt överlämna denna till socialministern, vilket kommer att ske när som helst nu. I skrivelsen begärs, att det måtte tagas med betydligt fler läkemedel bland dem som är helt avgiftsfria. I förslaget är upptagna bl. a. cortisonpreparat av olika slag och en del andra läkemedel vilkas namn jag knappast kan uttala — och jag är rädd att säga fel, när vi har läkare här närvarande. Dessa föreslagna läkemedel omfattar sådana som vi inom landstingen har märkt är mycket ofta förekommande, att jag tror att om vårt förslag kan bifallas av socialministern, kommer herr Edströms här uttalade önskemål att bli tillgodosedda. Men det finns fler sådana läkemedel än han har nämnt här.

Landstingen har nog i någon mån — åtminstone på sina håll — varit återhållsamma, därför att de är misstänksamma mot staten; och det är väl med fog, ty om de för rikligt skulle tillmötas sådana här framställningar om ersättning för läkemedel, kanske staten skulle säga: »Det där sköter landstingen, så det behöver vi inte göra». Något sådant skulle finansministern säkerligen gilla, men vi anser, att om staten har infört läkemedelsreformen, är det inte mer än rätt att man, vartefter det kommer nya läkemedel, för in dem på listan. Det skall inte landstingen svara för, utan det skall gå i den ordning som är tänkt vid läkemedelsreformen.

Om sedan det förslag, som motionärerna här framfört, är bättre eller sämre än det som framfördes i fjol, kan

Ang. statsbidrag till sjukkassor m. m.

naturligtvis alltid diskuteras. Jag har här ett blått häfte, utarbetat av en doktor Lönngren, och i detta häfte finns åtta olika alternativ utöver de nu gällande. Det är bara att välja där, och man kan naturligtvis på en konferens diskutera vilket som är klokast. Vi har emellertid valt ett medelalternativ, som medför samma minskning i det administrativa arbetet som det förslag andra lagutskottet hade till behandling i fjol. Sedan är att märka den skillnaden mot i fjol, att frågan då behandlades bara av andra lagutskottet, som alltså inte befattade sig med anslagsbeviljandet, utan endast med bestämmelserna om hur sjukkassorna skulle göra vid utbetalning.

Det är nog lika bra att de, som inte var med under fjolåret, avstår från att bedöma detta, ty man kan inte utläsa allt enbart ur handlingarna. Det förekom rätt mycket både vid behandlingen i andra lagutskottet och vid behandlingen i kamrarna som nog hade gjort, att herr Edström kunnat se saken i ett annat ljus, om han hade deltagit i behandlingen då.

Jag tycker nog, herr talman, att jag har anledning att vidhålla det ställda yrkandet.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Jag har inte uttalat mig nedsättande om den prestation som ligger bakom alla de förslag olika högermotionärer har ställt, syftande till besparingar i olika avseenden. Jag har endast yttrat mig om resultatet av de ansträngningar som har gjorts på denna punkt, där de råkat komma vilse.

Jag finner det ganska förklarligt att man råkar ta fel, när man skall se över så pass mycket som det här är fråga om.

Däremot tycker jag att det är märkvärdigt att vederbörande inte vill ta konsekvenserna av att det visat sig, att ett bifall till ett yrkande, som har ställts, i verkligheten inte kommer att medföra avsedda besparingar.

Herr Mannerskantz har i reservationen inte yrkat nedsättning av anslaget

med samma belopp som i motionen, 10 miljoner kronor, utan med ett något lägre. Det har jag inte vänt mig emot. Herr Mannerskantz har däremot inte i utskottet yrkat att statsbidraget helt skulle slopas — det är en sak som kommit till efteråt. Hade yrkandet ställts i utskottet, hade vi fått tillfälle att diskutera, huruvida det varit möjligt att framföra ett sådant yrkande reservationsvis eller genom utskottet, även om yrkandet icke framförts i motionerna. Det är denna underlåtenhet jag har att anmärka mot i den inställning som herr Mannerskantz har tagit. Prestationerna som helhet tycker jag är respektingivande, även om de på en eller annan punkt har kommit vid sidan om verkligheten.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Herr Mannerskantz' yttrande andra gången klargjorde med all tydlighet, hur många, svåra och intrikata problem vi har på detta område och hur viktigt det är att vi får den utredning, som vi här väntar på. Detta manar oss, enligt min mening, ännu mer att inte ta ställning till det problem, som herr Mannerskantz berört, i dag utan avvakta tills denna utredning blir klar.

Jag anser därför fortfarande att motionen i det skick den för närvarande har icke bör bifallas, och vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Mannerskantz*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen, utom i vad den avsåg 5 § förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertygande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, bifalles det av herr *Mannerskantz* under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Karlsson, Göran*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 120;

Nej — 14.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagit, att han avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckta motioner om nordiska medborgares jämställande med svenska med avseende å rätten till fiske;

nr 14, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande rätten att överklaga ägodelningsrätts beslut angående avstyckning för bostads-bebyggelse på landsbygden; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

Ang. statsbidrag till sjukkassor m. m. om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 161, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av en konvention om social trygghet mellan Sverige och Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 150, med förslag till lag om kommunalförbund, m. m.; och

nr 154, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.46.

In fidem

G. H. Berggren